

ЦАРСКИ
РЕЗ

АДАНИА ШИБЛИ 9
19 АСМА АЗАИЗЕ
ХОДА БАРАКАТ 59
85 ИМАН МЕРСАЛ
ЛАМИС САИДИ 119
185 МАНСУРА ИЗУДИН
САХАР МАНДУР 229

Царски рез носи современи книжевни опсесии, теми и искуства настанати во мошне хетерогена географија а кои ги вообличиле заедничките книжевни традиции, сличните историски и современи политички пресложувања и истите родови позиции. Како што сугерира насловот, тоа е воедно хируршки прецизно растворање на различни тематски, политички и идентитетски слоеви и единствено женско искуство изразено со полифонија на гласови и погледи на светот. Текстовите во оваа книга беа претставени на фестивалот *Revija malih književnosti* („Ревија на малите книжевности“) и претходно беа објавени во придружни антологии, додека овој избор ја претставува книжевноста што на арапски јазик ја пишуваат авторките од Медитеранот. Поезијата и прозата на седумте авторки служат како прозорец кон литературните вештини на повеќето генерации писателки од Сирија до Алжир а бидејќи најдобрата литература не ги познава границите на стилот, жанрот, јазикот ниту на традицијата, така и овие текстови резонираат со книжевното и општественото искуство на современиот читател и на нашите простори. Без разлика дали зборуваат за интимни искуства, фантастични градови, далечни предци или семејни односи, над секој од нив лебди облак на опресијата кој продира во секоја пора од телото и општеството.

Либанската писателка со париска адреса Хода Баракат и египетската поетеса со канадска адреса Иман Мерсал се занимаваат со теми за изместеноста и неприпадноста, ги истражуваат спомените на кои не им се верува и желбите што не се остваруваат, додека палестинската поетеса Асма Азаизе се занимава со трансгенерациската траума и начинот на кој чувството на вина го создава современиот идентитет

на Палестинците кои живеат на територијата на Израел. Во сенката на војната пишува и младата либанско-египетска авторка Сахар Мандур, која го истражува крвавото наследство на современиот Бејрут низ судир на сексуални, политички и етнички идентитети, а алжирската поетеса Ламис Саиди ги истражува крајните граници на телото, крвта и тагата во современиот симулакрум. Во расказите на египетската авторка Мансура Изудин читателот влегува во лабиринтите на свеста одгатнувајќи што е стварно а што не, додека палестинската писателка Аданиа Шибли прецизно ги мапира патиштата што палестинскиот протагонист го водат до фаталното избавување од темницата на стварноста.

Овие текстови можат да се читаат како книжевни огледи за политичноста и естетиката на постколонијалната субјективност. Тие се воедно нож пркосно кренат кон светот и забиен длабоко во телото, на границата меѓу политичкото и естетското. Естетското се открива во апориите на различните регистри на арапскиот јазик, во оддалечувањето од канонските жанрови кон анахроното, транснационалното и индивидуалното и во изнаоаѓањето нови тропи, додека политичкото лежи во јазот меѓу обичното и фантастичното, во современата субјективност која повторно ги замислува модерните книжевни параметри но и во новиот пристап кон прашањата за насилството, траумата, еманципацијата и правдата. Тие можат да се читаат и како сложен ребус со повеќе одговори или како оптичка илузија. Нивната книжевна вредност се огледа во можноста низ недоловливоста и непробојноста во нив истовремено да ги видиме двете слики и различните одговори. Со поигрувањето со перспективите и очекувањата на читателот додека

тој без прекин се обидува да ја најде потпорната точка која цело време се трга од него, овие авторки ја доведуваат во прашање книжевната и политичката ортодоксија и на парадоксално реалистичен начин го одразуваат она што ние го нарекуваме современост.

Царскиот рез е операција која остава трајна лузна а се изведува кога вообичаеното породување претставува сериозен ризик за мајката или детето. *Царски рез* е збирка која остава траен впечаток кај читателот а ја читаме сега кога современиот момент претставува сериозна опасност за уживањето во текстот.

АДАНИА ШИБЛИ

Превод од арапски јазик: Маријана Кавчиќ
Редакција на преводот: Пајо Авировиќ

ОВО Е МОРЕТО НА
МУХАМЕД АЛ-ХАТИБ

Но кој е Мухамед ал-Хатиб? За него знаеме само дека е дваесетгодишно момче од Хеброн и дека сакал да оди на море. Можеме да претпоставиме дека тој долго размислувал како да дојде до таму. Во сегашните околности можеме да замислиме две мориња кои Мухамед ал-Хатиб може да посети.

Првата опција е Морето на Газа. Како што самото име кажува, до Морето на Газа овие денови можат да дојдат само тие што се наоѓаат во Газа. Па како Мухамед ал-Хатиб може да се најде таму? Прво, треба да се упати кон Мостот ал-Наби за да ја премине границата со Јордан, што ја контролираат Израелците. Ќе тргне заедно со своите другари од кои на еден израелската разузнавачка служба ќе му забрани да го премине мостот и да влезе во Јордан, од каде што ќе заминат кон аеродромот во Каиро. Но пред тоа, Мухамед ал-Хатиб треба да добие влезна виза за Египет, што е многу тешко. Сепак, вреди човек да се обиде и тоа Мухамед ал-Хатиб и ќе го направи и ќе ја добие визата, како и сите негови другари освен еден чие име е на листата на египетската разузнавачка служба. Од Каиро ќе се упатат кон ал-Ариш, сите освен еден кого, иако има виза, ќе го задржат на аеродромот во Каиро бидејќи не бил љубезен со египетските сили на безбедноста. Потоа Мухамед ал-Хатиб треба да се упати кон Рафах, каде преминот ќе биде затворен и ќе му наредат да се врати таму од каде е и дојден. Но можеби ќе најде некого кој ќе му помогне да влезе во Газа низ тунелите. Но тоа во последно време, откако египетските сили, поддржани од страна на Соединетите Американски Држави и Државата Израел, објавија војна против тунелите што водат кон Газа, стана многу тешко. Сепак, по неколку дена патување, Мухамед ал-Хатиб, без ниту еден

од неговите другари, ќе пристигне до Морето на Газа, околу пет часот попладне на 1 септември 2016 година, и ќе има цел саат пред да се стемни и отпочне тешкото израелско бомбардирање. Но тој саат време со морето е она што вреди да се земе предвид. Може да се пресмета како шеесет минути или како три илјади и шестотини секунди, а тоа е бесконечно време. Кој порано, освен морските бранови, можел да изброи до 3600?

Втората опција е Морето на Јафа. Во постоечките околности можеме да замислиме два начина на кои тој може да дојде до него.

Првата можност е дека таткото на Мухамед ал-Хатиб или неговиот чичко или братучед или некој нивен близок пријател или познаник има „отворена линија“ со некој од луѓето на високи позиции во палестинската национална управа или со еден од агентите од најниските ешалони кои доставуваат информации на израелските власти. Оваа линија ќе му обезбеди на Мухамед ал-Хатиб дозвола за влез во областите под израелска контрола, освен областа Д¹, од седум часот наутро до седум часот навечер, што ќе му овозможи да го посети морето. А неговите пријатели? Добро, како негови пријатели и тие ќе добијат дозвола, освен еден чие име е на листата на палестинската разузнавачка служба. Тој ден, 1 септември 2016 година, тие заедно ќе тргнат рано сабајле за да бидат меѓу првите што чекаат во ред на контролниот пункт Витлеем. Можеби малку ќе ги

1 Алузија на поделбата на Западниот брег на три административни зони: А, Б и Ц. Со договорите од Осло од 1993 и 1995, на Палестинската управа ѝ се доделени областите А и Б: во областа А управува со цивилни и безбедоносни прашања, а во областа Б – само со цивилни. Областа Ц, каде се наоѓа и најголем број еврејски доселенички населби, е под целосна израелска контрола. (Заб. прев.)

задржат на контролниот пункт, а на еден од нив ќе му забранат да помине и покрај тоа што има дозвола, без некоја јасна причина. Но околу пет часот попладе, откако ќе ги запрат овде, претресат онде, уапсат еден тука, другиот таму, Мухамед ал-Хатиб ќе стигне до Морето на Јафа, не баш буквално туку метафорички, бидејќи Јафа е километри и километри далеку. Ќе има пред себе цел час и уште еден час за да се врати назад пред да му истече дозволата. Но тој час време со морето е она што вреди да се земе предвид. Може да се пресмета како шеесет минути или три илјади и шестотини секунди, а тоа е бесконечно време. Кој порано, освен морските бранови, можел да изброи до 3600?

Втората можност е дека таткото на Мухамед ал-Хабиб е мртов, како и неговиот чичко и братучед, нивниот близок пријател и некој познаник од тие што можеби имаат „отворена линија“ со луѓето на високи позиции во палестинската национална управа, или со еден од агентите од најниските ешалони кои доставуваат информации на израелските власти, а кои се исто така мртви. Но не и синот на соседот, кому не му треба ниту една од овие „линии“ за да стигне „внатре“, каде што работи без дозвола. И кој исто така знае како да се влезе без дозвола. И така, Мухамед ал-Хатиб ќе помине цела ноќ со овој син на соседот за да ги научи „назаконските“ начини кои ќе му овозможат да дојде до морето.

Во сегашните околности можеме да замислиме две можности во однос на овие криумчарски рути. Првата е да патува во автомобил со жолта регистерска табличка². Мухамед ал-Хатиб има пријател кој има таков автомобил и слична желба

2 Палестинските возила имаат зелени или бели таблички, а израелските – жолти. (Заб. прев.)

да оди на море. И така, едно рано утро, Мухамед ал-Хатиб заедно со своите пријатели, освен еден за кој немало место во автомобилот, ќе тргне од Хеброн до патот Вади ал-Нар. До Беит Џалаз³ ќе стасаат сите освен еден кој ќе почувствува вртоглавица што ќе започне со мачнина поради премногу кривини на патот Вади ал-Нар. Откако ќе го поминат Беит Џала, од торбите ќе ги извадат и ќе ги стават очилата за сонце а потоа и малите капи слични на оние што ги носат доселениците. Ќе ги набијат врз главите и ќе се упатат кон контролниот пункт кај тунелот во време на најголемата гужва, кога доселениците од југот патуваат кон своите работни места во Ерусалим. Бидејќи војниците не сакаат да ги вознемируваат доселениците или да го предизвикуваат нивното доцнење на работа, ги пуштаат автомобилите, меѓу кои и нивниот, да го поминат контролниот пункт без да ги запраат или да го проверат идентитетот на нивните патници. Сепак, на половина пат кон морето, моторот ќе се прегрее и по два часа неуспешни обиди да се олади, двајца пријатели ќе останат со автомобилот, додека Мухамед ал-Хатиб ќе фати еден, па друг автобус во правец на морето. Мухамед ал-Хатиб ќе стигне до него околу пет часот попладне, на 1 септември 2017, и ќе има пред себе цел час пред да треба повторно да брка автобуси за да се врати во Хеброн, пак во време на најголемата гужва кога е поголема шансата дека нема да го забележат. Но тој час време со морето е она што вреди да се земе предвид. Може да се пресмета како шеесет минути или три илјади и шестотини секунди, а тоа е бесконечно време. Кој

3 Град на Западниот брег, во близина на Витлеем, 10 км оддалечен од Ерусалим, со мнозинско христијанско население. (Заб. прев.)

порано, освен морските бранови, можел да изброи до 3600?

Втората можност е дека Мухамед ал-Хатиб во целиот Хеброн нема да најде пријател кој има автомобил со жолта регистерска табличка. И така, тој и неговите пријатели ќе мора да тргнат по друга криумчарска рута за да дојдат до морето а таа бара долго одење пеш. Како и да е, Мухамед ал-Хатиб се подготувава да тргне со своите пријатели пред изгрејсонце. Овој пат тие треба да се упатат на југ, не на север, кон областа Рамадин. Таму, меѓу голите ридови, поминува сидот кој сè уште се гради и делумно се состои само од бодликава жица. Мухамед ал-Хатиб и неговите пријатели ќе излезат од украдениот автомобил со кој се довезле до тука и со забрзани чекори ќе тргнат кон жичаната ограда до која ќе стасаат сите освен еден кој го изгубил чевелот додека трчале и ќе се врати назад да го бара. При прескокнување на оградата, на друг пријател ќе му се скинат панталоните од бутот до задникот, крвта ќе му бликне од ногата и ќе заостане зад нив. Но Мухамед ал-Хатиб не може повеќе да се задржува инаку ќе ги уапсат, па продолжува да трча сè додека не фати мал бел автобус чиј возач е од Рахат, кој го чека со ширум отворена врата. Штом Мухамед ал-Хатиб ќе влезе во автобусот, возачот ќе тргне со максимална брзина. Но цената е висока и Мухамед ал-Хатиб има доволно само за првата третина од патот. Без пари кај себе, Мухамед ал-Хатиб ќе патува со едно, па со друго возило сè додека не стигне до морето околу пет часот попладне, на 1 септември 2016 година. Ќе има пред себе час време пред да мора да брка сличен бесплатен превоз назад до Хеброн. Но тој час време со морето е она што вреди да се земе предвид. Може да се пресмета како шеесет минути или три илјади

и шестотини секунди, а тоа е бесконечно време. Кој порано, освен морските бранови, можел да изброи до 3600?

И еве го, Мухамед ал-Хатиб стои пред морето каде конечно ќе може гласно да повика: „Ова е моето море!“ Во сегашните околности можеме да замислиме две можности за одговор на морето. Првата можност е дека, кога ќе ги слушне повиците на Мухамед ал-Хатиб (на арапски, секако) и кога ќе го види како трча кон него со кренати раце, морето во нив ќе препознае нешто што личи на нож и ќе се вознемири. Ќе претпостави дека Мухамед ал-Хатиб има намера да го избодне. Вестите за момчиња од Хеброн осомничени за планирање напади со нож се толку бројни што морето не може да биде мирно. Морето ќе повика полиција и ќе ја извести за овој повик и за овој напад. Но пред да пристигне полицијата, а времето лета исто како и Мухамед ал-Хатиб, морето ќе скокне врз него за да го неутрализира и ќе го турне врз песокот. Потоа ќе го повлече во своите длабочини за да ја отстрани опасноста што му се заканува. Мухамед ал-Хатиб, за жал, ќе умре од тоа.

Втората можност е дека морето, откако ќе ги слушне повиците на Мухамед ал-Хатиб (на арапски, секако), ќе го отвори своето срце, бидејќи тоа е Морето на Јафа кое на ово место одамна не го слушнало арапскиот јазик. И можеби, во кренатите раце на Мухамед ал-Хатиб, додека тој трча кон него, ќе препознае преградка во која тој сака да го земе. Како увото и окото на оној што сака, ни морето нема погрешно да го протолкува она што го мисли саканиот, нема да го разбере на сосема поинаков начин, туку, како во љубовта, кога еден ќе каже на друг дека е негов и другиот мора да го изјави истото.

Кога морето ќе го слушне повикот на Мухамед ал-Хатиб „Ова е моето море“, ќе му одговори „И ти си мој“. И нема да му дозволи на Мухамед ал-Хатиб повеќе да го напушти.

АСМА АЗАИЗЕ

Превод од арапски јазик: Маријана Кавчиќ
Редакција на преводот: Пајо Авировиќ

ТАГА БЕЗ
ПРИЧИНА

Бев највештиот водоводџија што сум го сретнала.
Со мажите закрпив повеќе цевки отколку што
изговорив зборови од денот кога сум родена. Ги
надминав инженерите на највисоките брани во
светот кога ја запрев буицата што ја пропушти
мојот страв за себе си, мојата плашливост додека
душата ме кори како маќеа, стравот од нејзината
пропаст додека, како макро, со клоци ме турка
на ноќните тротоари. Дури и по најтешките и
по најневеројатните разделби, ги чистев цевките
на срцето од копнежот подобро отколку што
снајперистите ги чистат цевките од своите пушки.

Но оваа тага што сега тече...

Дали поетите тагуваат по потребата за стихот?
Зошто, тогаш, нивните песни се потажни од нив?

Ова нешто што удира во ушното тапанче
так так так так так

Ова што нема ни вкус ни мирис

мазно како змиска кожа
страшно како неа

ова што се чини како да е тука и како да не е тука
што ја замаглува разликата меѓу смеењето и
плачењето
што патиштата ги претвора во вени со гнила крв
ова што од мебелот во собата чини трупла, а од
мене целат,
– од мене која од белината на срцето ги гледав
целите градови –
сега станува обоен партал и пушта глас

так так так так
кој ги урива мостовите што причината ги изгради
кон брегот на последицата

Мене ништо не ме растажува
но тажна сум како накосена месечина
или
како патка во замрзнато езеро
или
како извор што бедуините со сила го одвлекле во
пустината
не не
како опколен град или детски гробишта или...

так так так так так

Не веруваш во таа што ја познаваш цел свој живот,
од раѓањето
Гревот е саксија со пластични рози
разочарувањето – кучешка глад
загубата – инјекција хероин
каењето – перење пари
стравот – пустински демон од приказните на
бабите.

Си ја следев нејзината трага како штотуку да ја
напуштив мајчината утроба.
Ја барам нејзината брадавица со затворени очи
капка од нејзиното млеко пред да му го откријам
вкусот.

Не можев да поверувам како змијата лази без да ги
надрази сетилата.
Таа е над неа, или под неа, или надвор од неа.
Но и јас правам како мајка ми

ја следам
се обидувам да ја видам над моето гледање
да ја помирисам под моето мирисање
да ја допрам надвор од мојот допир.
Тоа што нема облик
јас го отелотворувам.

Сега веќе се намалува
но се прикрадува подло како глушец.
Секогаш кога ќе ја забележам
се посипува пред мене со прав како песокот пред
дината

так так так

Одвај ја препознаваш

Тажна сум затоа што...
Причината ми е на врв од јазикот
Не
Тагата ми стои на врв од јазикот
со витка става, како офицер
кој ги испраќа своите војници низ срцето.
Стои на врв од јазикот и натрупува оружје како
империјална сила.
Барам кратко примирје на врвовите од моите
прсти за да го допрам местото на болката,
во моето грло, за да кажам „Аааа“, развлекувајќи
го „а“ како што ноќта ја развлекува својата
темнина,
во моите очи, за да ги разнесам солзните канали
без размислување.

Се вратив милји назад
Проверив дали нишките на тагата се одвоиле од

седлото на дедо ми кога ја изгуби ливадата.
Дали таа е поврзана со огнот запален на врвовите
од неговите планини до кои никој не дојде?
Или со некој стар љубовник чии очи биле засидани
со цемент?
Или можеби со скакулците што ги фаќав за
нозете за да ги спречам да направат прв чекор во
животот?

Трчам милји напред

Можеби тоа е тагата што ме чека на прагот од
шеесет години
откако бев одвоена од папокот на мајка ми додека
таа свенуваше во креветот
и куќата на детството стана осакатена.
Откако еден од моите синови искрвави во војната
а моите пријатели паднаа во скутот на минатото,
еден по друг,
и се зацрни градот што го видов низ моето срце
и срцето ми се зацрни

кога ќе се оддалечам
и малку по малку пропаднам
малку
помалку
так... так.. так
так... так
та...
т...

НЕ ВЕРУВАВ
ДЕКА НЕКОГАШ
КЕ НАУЧАМ
ДА УМРАМ¹

¹ Цитат на романскиот поет и романописец
Михај Еминеску (1850–1889).

Не верував дека некогаш ќе научам да умрам
Не бев таму каде што смртта беше бесплатна
бев таму каде што дедо ми по мајка ја плаќаше
цената на потта на памучните работници
кои ја правеа неговата османлиска униформа
цената на босите милји до босанските жени
цената на нивните солзи на градите на мажите им
пред војната
цената на транспарентите на Господ
цената на раздраженост на царот и неговата долга
болест

Врз мојата школска кошула течеше крвта на
Балканот
Наставниците во мојата торба најдоа завети за
освета, па ги фалсификуваа часовите по историја

Не бев таму каде што смртта беше случајност на
патот
Бев таму каде што дедо ми по татко ја плати
цената на еден потпис при дното од страницата,
цената на предавањето на неговото село во
подножјето на планината. Окупаторот ја крена
раката од страницата, бунтовник ја крена раката
од половината. Со потез на перото, мастилото
на дедо ми го успа подножјето на планината. Со
свиткување на хартијата, ја сокри планината пред
историјата, со ракувањето ја извади раката на
ливадата од цевката на тенкот.
Дрвцата бадеми изумреа во операционите сали на
кардиологија, свадбените коњи ги прекрија очите
со кана и се самоубија.
Никогаш никој не го исчисти мојот етникум.
Но, 'рбетниот мозок во 'рбетот на планината се
скрши. А со него се скрши и мојата надеж дека

заедно ќе се искачине, дека ќе го гледаме Христос
како чекори врз езерото и ќе го имитираме.

Јас не сум чудотворка.

Не чекорев по вода и не се излечив од твојата
љубов

но научив водата на моето срце да ја претворам во
асфалт кога и да се сетам на тебе

научив како да се спасам од вулканската лава што
течеше од планините на твојот страв

и не научив да умрам.

Не бев таму каде што смртта беше една лекција
засекогаш

таму каде што е проектилот што сеќавањето го
измамил па го заборавил патот

куршумот кој немаше намера да престане да биде
перо

колежот кој помина низ главниот пат и упати
поздрав

додека јас одев по споредна улица

берев зумбули и гледав војни во цртани филмови

Не верував дека некогаш ќе научам да умрам

освен кога војната во Бејрут го давеше кликањето
на мајка ми во бунарот

од рерната се ширеше мирисот на воздушните
напади

а гласот на федиинот влегуваше во касетата на Ум
Кулсум

Черепите што го поплочија патот во градот

излегуваат од постерот закачен покрај креветот и
ме лулаат, свонат над мојата мека глава како долг

елегија па престанувам да плачам, или нивните
сопственици престануваат да плачат во неа.

Срцето ми расте во бунарот како калинка.

Секогаш кога ќе се скрши гранка, по другата се
качувам кон тебе. Целата се кршам и станувам
гнездо. Птиците сиркаат во водата и гледаат
насмеано лице на Босанка. Гледам во него и го
здогледувам твоето лице.

Јас сум бебе од епрувета добиено во медицинска
лабораторија
Во спермата на татко ми осетив миризба на мртви
коњи
и се оддалечив
Родена сум во седмиот месец
откако Босанките ме плеснаа во стомакот на мајка
ми
и се оддалечив

Не верував дека некогаш ќе научам да умрам
освен кога врз тортата за мојот деветти роденден
беше извршен масакрот во Хеброн². Запалив свеќи
на теписите во куќата на Авраам. Таму се стопија
сами, никој над нив не испеа песна. Роденденските
песни паѓаат во бунарот, подароците паѓаат во
мојата чанта како завети за освета.
Кога заветите би имале раце, би го ископале мојот
гроб
Кога бадемите би имале 'рбетен мозок, би го
згазиле гробот

2 Се однесува на масакрот што се случи во Пештерата на
патријарсите / Џамијата Ибрахими во Хеброн во 1994 година.
Тогаш ултрадесничарскиот еврејски доселеник Барух Голдштајн
отвори оган во џамијата и усмрти 29 и рани 125 муслимански
верници. Местото е свето за двете религии бидејќи таму се
наоѓаат гробовите на Авраам / Ибрахим, неговата жена Сара,
синовите Изаак / Исхак, Јаков / Јакуб и Јосиф / Јусуф и на нивните
жени. (Заб. прев.)

Кога планините би имале песни, би го славеле
Кога солзите на Босанките би имале клун и канци,
би го пробиле неговиот камен
и јас би излегла
Ја учам првата лекција
Скршениот череп на постерот е мојот череп
а крвта на мојата кошула
е мојата крв

ЈА ДОБИВ
ВОЈНАТА И
СИГОНАДУВ
ПЕРДУВОТ

Ја добив војната и си го надув пердувот

Луѓето надвор извикуваат пцости погласни од
нивните истрели
додека јас ги посматрам шајките во сидот кои не ги
слушаат пцостите
и размислувам за можна биолошка врска меѓу нас.
Мојот прозорец, со капаците засидани со бетон,
облечен е во вечерен фустан кој му го покрива
дното, како да е верничка
Војната ме покри и станав нејзино дно
Паднав на дното на војната и моето сонце се скри
Го покрив лицето на војната и тоа стана покрив

На денот кога куршумот му ја проби
главата на Басил ал-Араџ³
моето судбоносно прашање за љубителите на
поезијата случајно стануваше сè поизразено

Мојот покрив
Шајките
Лицето на војната
Вечерните фустани

Забавата на смртта

Додека таму телата се јагленисале како тенка
хртија
чувствував дека моето срце е ладно во твојата рака
и ги наранив со него чавките на сидот

3 Палестински писател познат по своите дела и теоретизирање за
револуцијата и отпорот. Убиен од страна на Израел на 6 март 2017
година, откако давал отпор сè додека не му снемало муниција. Му
дадоа прекар „инволвирианиот интелектуалец“.

сидот на мојата градина што ја сокри војната
Војната скока, го крши прозорецот

Сега

чувствувам горчина на јазикот
јас на која никогаш ништо не ѝ беше горко
Сега се дотерувам како мадам што се подготвува
за забава
и зјапам во таванот

Јас сум дното што се појавува после нештата
затоа што дното е нивното дно, поголемо од нив,
нивниот творец што се појавува после стравот,
после тагата, после пропаста. Или тој станува
пропаст.

Пропаста е онаа иста забава на која јас танцував
и зјапав
како во последен пердув од моите пердуви

КАКО КАМЕН
НА ДНОТО

Во право си
Која корист од нив?
Од овие струи кои бесцелно нè влечат
како љубов

Ќе беше подобро за нас да падневме во нив
загинати во некој колеж
и да нè забораваат како камен на дното

Или постојано да ја повикуваме старата љубов
што се исуши на бреговите
да нè извлече

Љубовта е слепа како колежите
со тоа што колежите
барем
не ни го одолжуваат патот

Животот ме повлече како што мајка ми ме повлече
од своето меѓуножје. Се слевам како што капка
роса со слева од кактусот. Или станувам трње.
Трње со сите негови својства, со неговата крв,
неговиот отров. Болно. Презреано. Токму како
што е презреано моето срце на жарот создаден
од мојата збунетост во врска со тебе. Дали си ја
донел одлуката? Или таа сè уште се оддалечува
како река?

Сообраќајните знаци ме повлекоа.

Застанувам поради болката, ме удира од позади
кога татко ми умира во својот кревет без најава.
Скршнувам кон радоста, останувам без гориво,
паѓам врз карпата на која се самоубиле моите
мали питоми тигри.

Ќ давам предност на љубовта, на темниот,
пријатен и тежок копнеж, на верувањето во тебе,
така, без посебна причина, така, како љубовта кон
Господ кој не го познаваме и не нè познава. Им
давам за право на розовите мисли во цртаните
филмови, но страдам од сенилност после болна
сообраќајна несреќа.

Каде се моите тигри? Кој ги претворил во сверови?
Кој им даде очњаи како што се твоите? Кој ги
направи застрашувачки како твоето лице тогаш
кога замина?

Но ти се оддалечи како река. Како таа река. Онаа
во која станав камен. Сè уште се обидувам да ги
залечам стапалата од трчањето за да те видам
како се доближуваш. Бидејќи ти се доближуваше,
потоа ме престигнуваше и се оддалечуваше. Јас
трчам, ти се доближуваш, ме престигнуваш, се
оддалечуваш. Ти, моите тигри и мајчиното млеко.

Пишувам затоа што не цицав млеко од нејзините
гради.

Крв течеше од нив

и мојата поезија стана болна како и тие.

Тогаш разбрав дека тоа е пропаст

но не ја разбрав пропаста на песната.

Одраснав со песни што доаѓаат и си заминуваат
како води што течат и стануваат питки.

Ја пиеме крвта на Алепо. Презреана.

Водите на Босна. Со мирис на прва менструација,
остар како мувла.

Водите на Аден. Тешки како одење во жив песок.
Рајот. Реки од вино. Аден. Зарем по боја не личи на
виното?

Се напоивме.

Се напоивме.

Пред да умреме и влеземе во рајот.

ПАТОТ ДО
РАДОСТА

Патот до пеколот е издупчен со трње
Патот до радоста е како да го мамиш патот со
пократката патека па розите ти ги пробиваат
стапалата
Патот до радоста неизбежно минува низ пеколот

Татковци погледнаа во водата и не ги видоа своите
лица, го видоа искушението Господово како паѓа
во бунарот

На планинските врвови се топеа позлатени
престоли

Соседните реки млеко испаруваа, како пареа од
готвење

Таму е оној што во нив ги свари нашите срца и ги
даде храна на волците

Птиците што летаат до легендарните височини
го исклукале дрвото на престолите и црвите го
изедоа

Се обидувам да го замислам вкусот на водата
наквасена со искушението Господово и пред мене
се јавуваат мигови во кои се обидов да те уверам
дека љубовта вреди.

Торбите во кои ги натрунав загубите и ги фрлив
во багажникот излегуваа како волшебница, стоеја
на крстосницата и со своето стапче го претвараа
градот во спална соба

Се обидувам да ја замислам бојата на водата
натопена со искушението Господово
Зелена е како рамниците што татко ми ги засади
со бадеми, запленети како детството на Едит Пјаф
Црвена е како нејзиниот глас во песната која ме
учи дека мазохизмот е вистински
и дека пеколот е вистински

а поплочениот пат до радоста
не го черечат гласници со бели крилја ниту судии
со терезии за намери
Намерите се секогаш добри
Дури ни волци намерно не ги растргаа нашите
срца
Тоа е глад
а јас гладувам за радоста

ПРЕДОЗИРАЊЕ

Дракула трча во воз

Наскоро ќе ми го расече градниот кош
ќе пронајде дрвено срце
и ќе се покае

Градот го полнеше моето стебло со духови
говорот заспиен врз јазиците во Аушвиц растел и
се разгранувал од мене
а ова што се искраднава од минатото ми влегува в
уво како техно песна
Но момчињата истетовирани за смислата на
животот го влечат зад себе минатото во дискотека
и му вбризгуваат дрога во вена.

Оглушив од кога тапаните на војната засвиреа на
моето уво
и песните почнаа да поминуваат низ мојата утроба
како коњи во бег

Бев витезот што паднал од седлото на љубовта и се
скршил
мојата изгубена нога лае
се будам од нејзиниот глас во креветите на
Долината на Крстот
се спуштам по падина до плоштадот со кочии
со една нога
Возниот ред на автобусите што не одат оттаму до
Дамаск
со длето го меле мојот рачен часовник

Откако во сонот ја видов Источната капија без да
ја познавам
откако ветерниците ја сомлеле мојата нежност
откако Хаифа седна стуткана на прагот од сонот

дрвосечачите се сожалија на мене

Освојувачите поминаа покрај мене не забележувајќи
ја гилотината
што падна од моите гранки

Градот ми ги дрогира корените
како што војната го дрогира сеништето на гробовите

Како некој што закажува средба со својата смрт
и ја убедува дека сè уште не е време
Или кога закажува средба со некогашната љубов
со намера да не дојде

Трчам меѓу коските на моите предци за да го стигнам
сеништето
му го фаќам работ од кошулата.
Го замислувам градот како вдишува кислород
во устата на минатото.
Штом минатото ќе ми избега од рацете,
гледам како градот
му ги мами воздишките во аркадите.

Трчам во возот во правец спротивен на неговото движење
за да го изгубам времето и да се присетам на почетоците.
Се присетувам на ржењето на дедо ми, но дрвјата не
слушаат
Се присетувам на неговото лице кога излезе од
Лаџун⁴ и допирам мермер.

4 Лаџун е име на палестинско село што се наоѓало 16 км северозападно од Џенин и 1 км јужно од остатоците на библискиот град Мегидо, на ридот на југозападна страна од долината Марџ Ибн Амир. Израел го зазел во време на израелско-арапската војна во 1948 година. Најголем број од неговите жители избегале во блискиот град Ум Фахм. На дел од земјиштата изграден е кибуцот Мегидо. (Заб. прев.)

Почетоците бладаат, нè исфрлуваат на
тротоарите,
тротоарите пламтат, стануваат црвени како
дренка.

Моето срце пожелтува од љубовта како листовите
од Стариот Завет
и умира како Книгата на Битието.
Бев како волк наспроти војната
еднаш
а наспроти љубовта десетици пати
Мажите ми подарија сребрени прстени и ме убија
со нив
како што Дракула го уби времето во возот

Моите тажалки стануваат хаику песни
нетрпеливи како луња.
Веќе од првиот збор стануваат изнемоштени
и бегаат на една нога.

Од тој ден почнав да се вљубувам
дочекувајќи се секогаш на нозе како мачка
вооружена до заби со злоба како летен комарец
Се смеем под масата секогаш кога ќе предизвикам
мали војни
Тоа е насмевка што борецот ја заборавил на
моето лице кога победи во светска војна

Градот трча во мечтата на Толстој
и наскоро може да изврши самоубиство
доколку не го предозираме минатото
доколку не го натераме да го заборави мајчиното
млеко
доколку не ги скршине колената на неговите први
чекори во бегалските кораби
и не ги отсечеме јазиците на неговите зборови што

трепереле во шаторите
Градот спие под возот
Јас спијам под времето
Минатото спие под кожата на градот
Паѓа врз неговото лице

Нас
шатор нема два пати да не касне

Крајбрежните бедуини забиваат шаторски
колчиња на грбот на камили
камилите одат по вода
колчињата ќе се вратат кон својот прапочеток
како столчето на Шерко Бекас⁵
ќе станат дрвја

Нивните духови ќе се удават доколку помислат да
излезат од стеблата

Така го предозирам минатото

Но не можам поради мојата приказна што го
замесила „каде“ со „кога“.

„Кадекога“ создаде широка пукнатина во твојата
идеја за простор-време.

Наново ти ја повторувам во уво. Со намера пак да
ти ја повторам.

Времето ќе се излее врз асфалтот. Ќе бидам
засадена на двете страни од него, од моето стебло
ќе излезат духовите на Аушвиц и ќе си ги бараат

⁵ Курдски поет (1940-2013). Роден е во Сулејманија, во ирачки Курдистан, а починал во Стокхолм, Шведска. Се смета за најголем курдски поет и за еден од втемелувачите на современа курдска поезија. (Заб. прев.)

своите потомци.

Местото се протега на мојот рачен часовник,
Лаџун ќе ја покаже ноќта кога за прв пат ќе те
сретнам и ќе влезам во љубовта со една нога.

Хаифа која стана голем шатор
Хаифа која замислено ја наведнува главата
Дракула кој паднал од возот и не се покаја
љубовта што ја најде својата изгубена нога и ме
плесна по неа
минатото што сега ќе умре од предозирање
градот што стои над неговото тело и се смее
минатото кому градниот кош
наскоро ќе му го расечат
и ќе најдат дрвено срце

СЕТО ОВА ПОРАДИ
ПАРЧЕ МЕСО

Честопати ме прашуваше зошто моите бикови
постојано се возменирени
Ме советуваше дека треба да ги скротам, да
престанам да ги пцујам возачите на улица,
зборуваше за психичкото здравје што ќе го
имам доколку престанам да претерувам со
работа, гласно да зборувам и беспотребно да
гестикулирам.

Добро, драги мој,

јас сум расипан клас што го изнедри запленетата
ливада

јас сум ливадата што ќе ја изора тенкот Меркава⁶

јас сум плашилото од кое ќе се исплаши

јас сум птица која гладна ќе стои на неговата
топовска цевка

Јас сум гладот што им го наполни стомакот на
Англичаните со Балфуровата декларација⁷
и ситоста што го наполни стомакот на нашата
тага

Јас сум тагата што ја `рѓоса пушката на дедо ми

Јас сум заталканиот куршум што му го погоди
срцето

празниот стомак на пушката што го усмрти,
гладен како птица

6 Израелски основен боен тенк. (Заб. прев.)

7 Балфуровата декларација е службена изјава од време на
Првата светска војна со која Велика Британија дава поддршка
за воспоставување на „национален дом за еврејски народ“ на
територијата на Палестина, тогаш под Османската империја и со
мало еврејско малцинство. Декларацијата е содржана во писмо
што британскиот секретар за надворешни работи, Артур Џејмс
Балфур, на 2 декември 1917, го упатил до лордот Ротшилд, челник
на британската еврејска заедница. (Заб. прев.)

Јас сум стебло на бадемот што ја затскри
запленетата ливада
неговиот бел дроб што талкал четириесет години
во пустина
неговите плодови што ги мелат забите на туристот
неговиот мирис што ја следи трагата на Господ

Јас сум подножјето на планината опколено со
воени наредби
храброста на Христос кој го прелета
како слобода
стравот на шајките забиени во нејзините крилја

Долго ќе стареам станувајќи сето ова
Ќе стареам долго сè додека класјето не престане да
се користи во пренесено значење
Тогаш ливадата ќе ме изнедри во својата
внатрешнина
и нејзините гладни птици ќе го изедат моето срце
Без ова парче месо
само без него
светот ќе се смири

НЕ МИ
ВЕРУВАЈТЕ КОГА
ВИ КАЖУВАМ ЗА
ВОЈНАТА

Војната ме преокупира но срам ми е да пишувам за неа. Ги камшикувам моите метафори а потоа од нив барам милост. Болката ме тера да го опишам куршумот но се повлекувам кон описот на емоционалната шлаканица. Го разрежувам стомакот на зборовите и сите харакири жртви се будат и ми го разрежуваат стомакот.

Не ми верувајте кога ви кажувам за војната, бидејќи зборувам за крвта додека пијам кафе, и за гробовите, додека берам маргаритки во Марц ибн Амир⁸, и за убијците додека ги гледам пријателите како се смеат, и за запалениот театар во Алепо додека стојам сега пред вас во овој климатизиран театар.

Не ми верувајте кога зборувам за војната, бидејќи секогаш кога во песната ги бомбардирам градските улици, асфалтот се вдлабнува, светилките се наведнуваат над него а пророците поминуваат во мир.

Секогаш кога во песната ќе ја замислам одраната кожа на татко ми, во преградка ќе ја допрам и ќе почувствувам дека е неповредена. Секогаш кога ќе го слушнам плачењето на мајка ми, таа ќе ме успие со некоја стара песна и ќе задремам како ангел.

Но соништата се бланко чекови.

Ги потпишува една жена од Хауран⁹ од чие лице ни една црта не препознавам; освен што, кога со нож

8 Плодна долина во северниот дел од Израел, позната и како Лизраел и Мегидо. Се смета дека таму е лоциран Армагедон, местото каде што, според новозаветната книга Откровение, пред Судниот ден ќе се случи конечна битка помеѓу доброто и злото. (Заб. прев.)

9 Област во југоисточна Сирија која опфаќа и мал дел од северен Јордан и се граничи со Голанската висорамнина. (Заб. прев.)

ќе промашам лист салата, го чувствувам мирисот на крвното сродство, мирисот што дедо ми го оставил во нејзиното тело... и во моето.

Соништата се бланко чек, го потпишуваат синовите на Касијун,¹⁰ кои ми ги шепотеа на уво додека бев по полусон, и не бев сигурна од каде потекнува името на планината додека не го побарав на Гугл.

Првиот чек:

Во една мистериозна толпа ме допира развратна јасност.

Среде совршениот инженеринг на метежот на географијата, куршум тивко поминува низ мене, во долниот дел од `рбетот.

Мистеријата на толпата расне, цврсто од внатре ми ги затвора ушните прозорци. Дупката е свежа како изворска вода, крвта е жешка како гласот на мајка ми во песната, мека како кожата на татко ми.

Вториот чек:

Бев сардисана во најсветото место на светот...

Ме засипаа куршуми како што пророците ги засипуваа зборовите на Господ...

Зедов камен и ми потече од раката. Ги престигнав војниците а мене ме престигна времето. Таму каде што Христос задрема пред да нарасне и нè понесе на својот грб, се згрчив како престашено маче.

Третиот чек:

Страв во Левантот.

¹⁰ Планина што гледа на градот Дамаск. Името го должи на својата сурова природа. (Заб. прев.)

Не ми верувајте кога ви кажувам за војната бидејќи никогаш во животот не слушнав истрел освен оној што татко ми го испукал од својата двоцевка врз гулабите во Марџ ибн Амир. Не почувствував мирис на крвта од рана освен на таа што ја помирисав со мајка ми кога ја добив првата менструација. Немам салдо во банката на војната но една жена од Хауран ме увери дека моите чекови се валидни.

УДАРНИ ВЕСТИ

Телевизискиот екран почина, пријатели мои,
ударните вести што ги оставивте зад себе
биле толку ударни што влегоа во мојата соба без
чукање
а јас, разбирливо, не го сакам овој тип на гости.

Оттогаш станав вампир, цицам крв од неговата
вена, го виткам во покров од тутунот за ручек
пред тој да вечера од месото на моите наивни идеи
за човечките суштества
кога целатите од Колосеумот биле само филмска
идеја
оние што ги палеа нацистичките печки само една
редица во едно поглавје по историја за која ќе ме
испрашуваат
а харакири жртвите само резултат на
имагинацијата на современите јапонски писатели

За време на рекламните паузи му го пресекував
грлото на спикерот пред тој да ми ја пресече
смеата на две половини. Половинките смеење
наликуваат на плачење. А јас решив да не плачам
откако љубовта ми го пресече срцето а вестите ја
проколнаа мојата религија.

Ударните вести немаат религија
Јас ја следам религијата на музиката
Гласот на Диего Сигала ме потсетува на погребите
на кои не бев
Персиската музика буквално ме учи на тажачкиот
занает,
Фејруз со покров ги прекрива телата на
непознатите додека пее „Тие отидоа како сништа,
отидоа“
А јас, откако нулите во бројките на загинатите со

длета ги скршија бравите на мојата имагинација,
отидов со нив.

Развивам милиони слики во темнината на моето
расечено срце. Во него влегуваат пеперутките
од нивните stomаци кога се вљубени, го плави
солената вода кога копнеат по своите мајки и
станува изгорен кромид кога копнеат по нивните
трпези.

Така направив доволно вести за смртта. Моите
соништа се претворија во новинска агенција а
моите пријатни утра во запенети новинари кои го
чувствуваат мирисот на раните под вратите и го
слушаат тивкото стенкање низ порите на својата
кожа.

Вестите стануваат една вест.

Убиството, мачењето и давењето, сите се деца од
ген на еден човек.

Протерани пријатели мои,

Никој не ме научи како се прават вести за животот
Вашите вести доѓаат полека и чукаат на врата како
драг гостин

А јас, јас ќе го замислам вашето чукање како
колвење на гугутка по прозорецот и ќе останам
да лежам во креветот, слушајќи ги истовремено
песните на Сигала и Фејруз, замислувајќи ги на
една сцена, во еден покров.

Имагинарните спомени што ги составив за вашиот
поранешен живот се како лаги на вистинските
песни. Им пристапувам како актер кој умира во
претставата и публиката го следи до гробиштата.
Како стар сценарист кој спие во постела со
своите ликови и им подготвува појадок. Како

цутот на песната со бомбардираните крилја. Како гласовите што пееја а потоа замолкнаа. Како вашите песни, сурови како волк.

Вашите песни ги кршат вратите како ударните вести.

Звукот на имињата на европските престолнини ве сокрива во нивните подруми, каде жешкото лето е зад вас, каде магиите на вашите мајки кои штитат од човечките очи и од демонските души се зад вас, а пред вас е публиката на Колосеумот која ве повикува.

Во вашите песни барам засолниште од злото расеано по земјата, од деноноќните напасти.

Но магиите се под гранатите а напастите ги отвораат подземните простории и ги влечат вашите спомени во центарот од арената.

Протерани пријатели мои,
Кога играта ќе започне, дајте ни ги ударните вести.

ХОЛА БАРАКАТ

Превод од арапски јазик: Маријана Кавчиќ
Редакција на преводот: Пајо Авировиќ

ОД РОМАНОТ
ОРАЧ НА МОРЕТО

„Тое е илузија... Тоа што го гледаш е илузија“, - ѝ рече татко на мајка ми, која гледаше во далечината, со раката крената над очите за да се заштити од сонцето.

„Не можеш да го видиш тоа што тврдиш дека го гледаш од оваа далечина. Морето, како и пустината, има свои привиденија. Ние сè уште сме далеку од копното.“

„Но јас му кажав на татко ти дека тоа е Бејрут и дека бродот, кој од Александрија кон Грција нè носеше долж ридот за да ги избегне разулавените бранови на отвореното море, сега се наоѓа спроти Рас Бејрут, кој јас вистински го гледам. Од далечина беше убав како земја од соништа. Ја немав повеќе онаа желба на бремена жена за одредена храна ниту пак морска болест поради брановите и по прв пат по неколку месеци ми се врати желбата да запеам. Се потпрев на железната ограда и му кажав на татко ти, покажувајќи со својата нежна бела рака: ‘Сакам тука да се симнеме, не сакам да одам во Грција!’ И така бидна.“

Но јас за овие мои педесет години никогаш не поверував во приказната на мајка ми. Од љубов кон неа, на татко ми, кој молчеше, ја гледаше и се насмевнуваше, му беше страв да се посомнева во она што таа го кажува. Небаре е еден убав цвет што ќе свене штом го налутиш. Но поради бројните верзии на истата приказна што таа ми ја повторуваше секој пат со мали отстапувања, не ми преостана ништо друго освен вистината да ја замислувам надвор од она што го раскажува мајка ми.

Никогаш не ја прашав, додека глумеше улога на бремена жена на бродот што ја носел со татко ми и неговиот грчки партнер кон Солун, како сонцето сјаело кога бурата го присилува бродот да плови долж

ридот? Можеби бурата го зафатила само отвореното море, си мислев, додека сонцето продолжило да сјае на неговите рабови. Не ја прашав дали копното на коешто толку му се израдува кога го здогледа е можеби Кипар или Крит а не земјата на нејзините предци. Не ја прашав како успеала, со својата желба и умилност, да го сврти бродот кон пристаништето во Бејрут, каде се симнала со татко ми, додека неговиот грчки партнер го продолжил патот за Грција. Си мислев дека сите се симнале од бродот во Солун и дека, поради нејзиното инсистирање, татко ми го раскинал партнерството и го земал својот дел па повторно со мајка ми отпловил за Бејрут, каде што се родив и каде што растев во маалото Абу Џамил, сè до третата година од војната. Таму на татко му процути трговијата со текстил. Пред да умре, ми го препиша големиот познат дуќан на пазарот ал-Тавил, када што сега живеам.

Животот со мајка ми секогаш беше тежок, не само по смртта на татко ми. Цело време беше незадоволна од мене, од часот кога се родив како машко, бидејќи таа сакаше ќерка која ќе ја наследи и ќе биде жив сведок на нејзината убавина. Кога бев дете, ме учеше оперско пеење за кое се подготвуваше целиот свој живот и зборуваше за своето оперско минато. Кога не пронајде оперска куќа во Бејрут за што, претпоставувам, сигурно се подготвувала уште во Каиро, не ми изгледаше разочарана. Секогаш кога одеше кај ерменскиот професор по пеење кој отвори школо во близина на Лазарија, се враќаше дома радосна, уверувајќи нè дека наскоро ќе има настап и дека професорот Кифорк ѝ ја доделил главната улога. Татко во ништо не ѝ противречеше. Дури крадешкум додаваше сол во својата чинија кога таа тврдеше дека јадењето е вкусно и ништо

не му недостасува, иако никогаш не влегла во кујната нешто сама да зготви. Тој исто така додаваше сол во својата чинија кога таа ја додаваше во својата додека незадоволно гледаше во него. Скришум од неа, татко ми кажуваше со тага во очите: „Постајат жени од свила. Мајка ти е од свила. Ќе разбереш кога ќе пораснеш.“

Не се спротивстави кога таа одлучи да се населат во Бејрут и покрај сето она што го слушал од татко му, кој исто така бил од Бејрут и кој долго му зборувал и многу му читал за тој град. Своите раскажувања ги завршувал советувајќи го син му да не му дозволи на тој град да го заведе и никогаш да не го смета за свое засолниште само поради тоа што некогаш бил земја на неговите предци. Татко во ништо не ѝ противречеше на мајка ми. Дури ни кога дома ме облекуваше во женски фустани против моја волја и ме учеше оперско пеење. Ме водеше со себе во школото на професорот Кифорк, кој имаше тенки даглас мустаќи и, пред да ме остави во едно темно ќоше за да заземе место крај пијаното зад кое седеше професорот Кифорк, ми препорачуваше добро да ги начулам ушите и да слушам. Пред да ме обземе сон од повторувањето на високите делници, во мислите си ја цртав горната половина на телото на мајка ми, потоната во темнината, со нејзините убаво отворени усни, бидејќи светлината на абажурот ја осветлуваше само нејзината долна половина и мустаќите на професорот Кифорк, кој посветено свиреше.

Таа изгуби надеж дека ќе биде нешто од мене, бидејќи како дете не бев добар во пеење, а и гласот почна да ми мутира, да станува рапав, а сопраното ми се изгуби кога сè уште немав дванаесет години. Во исто време ѝ стана сосема јасно дека нема да бидам успешен на училиште и дека нема да бидем подобар

од татко ми, трговец со текстил. Како сосема да изгубила надеж кога татко почна да ме води со себе во дуќанот, каде ги поминував сите свои слободни денови, и почна очајно да го свртува лицето кога ѝ ветуваше дека ќе внимава да учам и да ги завршам домашните задачи во дуќанот во среда и петок, кога на училиште поминувавме само половина ден. Ме земаше со себе поручек. Ја ставаше мојата кожна торба под рака и ѝ советуваше на мајка ми да се посвети на своите вежби по пеење бидејќи јас нема да бидам дома да ѝ пречам. Кога би се задржале, пред да го задолжи својот постар калфа да го затвори дуќанот и да се поздрави со своите пријатели, татко би ми дошепнал: „Срамота! Мајка ти е сигурно гладна, а ние не внимаваме на времето.“ Тогаш знаев дека ќе носам голем букет цвеќе чиј трња ќе ми ги боцкаат рацете или од чие големо лисје нема да можам да ги гледам светлата на градот додека се враќаме дома. Пред тоа, татко би поминал низ пазарчето Ифранц да купи убаво овошје или би застанал кај Баб Идрис, кај својот пријател рифаија, кој продаваше печени бадеми, потоа бргу би се спуштиле низ улицата Ахмад Даук до нашата улица. Доколку од скалите не би го слушнале звукот на мајчиниот грамофон, татко би се подготвил за долго извинување или тивко би чукнал на стаклената врата на нашата зборлеста сосетка Сара и би побарал од неа, доколу е сама дома, да се качи горе и да ја помине вечерта со нас. Сара би разбрала и заговорнички би климнала со главата. Со нејзиниот ласцивен муабет мајка би ја заборавила својата лутина и нокта би поминала добро. Но сето тоа не користеше кога муабетот на татко ми со неговите другари трговци би влегол во сферета на политиката или би се свртел кон светот на текстилот. Тогаш, по излегувањето од улицата

Сук ал-Тавила, би требало да свртиме десно и кратко да одиме по улицата Веган, да застанеме кај дуќаните ал-Димашкија каде татко би се премислувал што да одбере за мајка ми од вонсезонското овошје што скапо ќе го плати, како оние срамежливи мажи кои за своите разгалени бремени жени бараат грозје или лубеница среде зима.

Затоа, по смртта на татко, беше многу тешко да ѝ удоволам на мајка ми. Не само поради тоа што не завршив факултет, како што таа сонуваше, за да станам доктор, музичар или нешто слично, туку затоа што ни како трговец со текстил нема да бидам како татко. Нема да ги имам неговите бројни квалитети. Во голема мерка беше во право бидејќи, кога почнав да работам со него во дуќанот, не можев ни да се замислам сам, без него позади пултот. Нè гледав двајцата заедно како еден сопственик на дуќанот. Но мајка, која во мене гледаше иден наследник, не беше задоволна со моите малубројни квалитети, дури ни во својство на обичен калфа на татко ми, кој нема да биде со мене цел мој живот.

Се обидував од мали нозе да сфатам како татко успева да ја разбере мајка ми. Тоа стана уште потешко по неговата смрт бидејќи го изгубив како пример за следење, а таа ја изгуби и она малку желба да зборува.

И покрај тоа, често велеше: “Не сака да гледа. Го гледа само оно што сака да види.” Го повторуваше тоа како да зборува со сестра ѝ, како да таа сè уште е дома со неа, како да не е одамна замината. Мајчиниот глас е секогаш тивок, монотон и воедначен и не ги следи нејзините расположенија: не се подига кога е лута, не станува потивок кога кажува нешто во доверба. Нејзиниот глас никогаш не се одалечил од просторот на нејзиното лице и не ги поминал

прозорците како гласови на другите мајки што допираа до мене. Оној што не ја гледа мајка ми в лице не може да ја чуе кога зборува. И ако ја чуе, не го разбира она што го кажува, доколку не ја гледа в лице.

Мора да е во право – „го гледа само она што сака да го види“. Кога ме довикуваше како малечок јас би ја чул но не би ја гледал во лицето. Гледав во нејзина насока но во нешто друго, слушајќи го нејзиниот глас. Нејзината сестра повеќе пати ѝ зборуваше: „Така обично прават срамежливите, не гледаат во очите на оние на кои им се обраќаат“. “Не, така прават слепите“, одговараше мајка.

Мајчиниот глас секогаш беше тивок, смирен и складен. По смртта на татко ми го сменив тој свој обичај. Се обидував да го имитирам, да гледам во неа и долго да го набљудувам нејзиното лице за да разберам што посакува, која ѝ е желбата, бидејќи сега, во староста, ме имаше само мене. Во врска со нејзиното настојчиво дозирање на гласот почнав да се убедувам себеси дека причината е нејзината грижа за својот глас а не злата желба да се повлече во себе пред соговорникот и да му отежне да разбере што сака. Оти мајка ми до последните години од својот живот кажуваше дека меѓу женските гласови не беше чуен поубав од нејзиниот. Го вежбала гласот подготвувајќи се за првиот настап. Кога почна да претерува со подготовките и да раскажува разни приказни за нив додека нанесуваше шминка на лицето, станав длабоко загрижен за неа. Си помислив дека мајка ми поради годините станува сенилна, но набргу почнав да ги слушам нејзините приказни на поинаков начин, преиспитувајќи се сомничаво: Кога мајка ми воопшто беше реално суштество? Кој може да каже дека во младоста ја зборувала вистината?

Кој може да каже дека нејзините сосема различни приказни што ги раскажува сега во староста, во најголем број, не се случиле навистина? Повторно го црташе со шминка и пудра лицето чији црти годините ги избришале а таа не можеше тоа да го поднесе. Кога навечер би се вратил дома од дуќанот, би ја нашол како седи на каучот и ја раскажува својата приказна, започната уште пред јас да дојдам. Би ги измил рацете, би го зел подавалникот со вечера подготвена од Шемса во собата на мајка ми и би седнал спроти неа. Би се загледал во нејзината црвена коса и високи веѓи исцртани со црн креон, како два моста, и би ја слушал.

„Пеев за роденденот на кралот Фарук откако Назли долго ме молеше. Таму ме виде дедо ти и ме бендиса. За инает на дедо ти и на текстилот, го однесов неговиот син во Бејрут. Ме сакаше и ме мразеше. Се плашеше од мене и од мојот глас. Се плашеше дека, поради мојата убавина и мојот прекрасен глас, ќе станам славна уметница. Нема што не направи за да не пеам повторно пред кралот; му кажал на син му дека, доколку се вратам во дворот, Фарук ќе ме земе во својот харем и ќе му донесам голема срамота доколку потоа ме омажи. Првин се противеше на нашиот брак; а потоа со татко ми го забрзаа.“

Тогаш на мајка ми веќе целосно ѝ се врати нејзиниот египетски дијалект.

„Го однесов татко ти во Бејрут за инает на неговиот татко, кој го мразеше тој град, но не успеав да го оддлалечам од текстилот како што сонував. Дури неколку дена пред нашето патување, дедо ти постојано повторуваше дека Грција е голема земја и го предупредуваше татко ти да не остануваме во Бејрут, оти насетил дека тоа е моја желба.“ „Тој град

оди кон земјотрес, така ми рече англиски професор од Универзитетот во Лидс“, велеше дедо ти глумејќи научна објективност. „Тој се наоѓа на расед што се поместува пет милиметри годишно, што се смета за големо движење во геологијата. Земјотресите ги создале неговите височини и долини,“ раскажувал, „два пати го избришал градот од лицето на земјата а третиот пат несомнено е близу. Дојде време за третата пропаст“, кажуваше. „А да не зборуваме за уништувањето од војните!“

Кога беше лут, татко го цитираше дедо ми: „Овој град е ничија земја“. Татко главно се лутеше во последните години од својот живот. Беше разочаран од она што го нарекуваше „ерата на диоленот“, а ерата на диоленот, како што велеше, ни оставаше многу време за разговор бидејќи продажбата се намали до таа мерка што ни беше доволно да задржиме само еден калфа.

Ме гледаше со тага и сожалување во очите и ми кажуваше дека неговиот татко веројатно бил во право.

Во последните години од животот со часови ги повторуваше зборовите на татко му. Како да сакаше да го вклучи во нашиот разговор, да го повика дедото кај внук му во едно време што станало скржаво па човек беше присилен да се присетува на великодушното на изминатите времиња. Како да сакаше да ме наведе да ја заборавам сегашната беда на текстилот што ме опкружува враќајќи ме во богатството на неговиот отсутен татко. Во богатството на она што го опкружуваше и во богатството на неговите златни зборови, како што кажуваше татко ми кога би го обземала носталгија.

Но сега живеам во среќа и благосостојба, за кои моите родители не можеле ни да сонуваат

додека беа живи. Оти како можеле да замислат дека во мојот живот и во животот на градот ќе се случи она што никој не го очекувал! Сега живеем токму онака како што отсекогаш посакував и тоа ништо не може да го наруши. Како да сите наши желби, на дедо ми, на татко ми и моите, а можеби дури и на мајка ми, се оствариле во мојот сегашен живот. Бидејќи по минатото копнее само оној што е разочаран од сегашноста, како мојот татко. Сепак, и јас знам некојпат да потонам во неговата носталгија по минатото, бидејќи повеќе го гледав како брат близнак отколку како татко. Причината за носталгијата е и тоа што и јас, како мајка ми, наоѓам кај него одлики што не ги наоѓам кај себе и за кои, откако тој почина, изгубив секаква надеж дека ќе ги научам и стекнам. И тоа што во сегашниот живот имам доволно слободно време да се присетам на лекциите што ги научив од него и кои во мојата глава останала врежани наместо оние што ги учев во школо а од кои не остана многу.

Мојата мајка сакаше фустани но не и текстил; аранжирање на трpezата но не и готвење; го сакаше својот оперски глас но не и пеењето. Таа не кажуваше лаги, туку сакаше да го креира сопствениот живот.

Во нашиот дом доаѓаше кројачката на високото друштво, мадам Рахма, со ткаенината што татко ја одбрал за свечените фустани на мајка ми. Од големата кожна чанта налик на докторска, мадам Рахма би ги извадила модните списанија и би го доближила своето столче до столчето на мајка ми. Би ги одложиле шолјите за кафе и би започнале долг муабет по кој мадам Рахма, и покрај својата претерана учтивост, луто би почнала да употребува француски зборови мислејќи дека поради нив она

што го кажува на мајка ми ќе звучи поблаго. На мојата мајка не ѝ се допаѓаше целосно ниту еден модел; бараше јаката од овој модел да се комбинира со ракавот од оној и сè така, за на крај да излезе со нешто ново што мадам Рахма не сакаше да го направи освен по долги преговори. Тогаш повторно би седнале со хартија и молив во рацете, а мене би ме оставиле да уживам прелистувајќи ги списанијата и гледајќи ги госпоѓите, сите толку тенки во половината што човек тешко може да ги замисли како одат по улица без да се скршат. Тенки госпоѓи кои се смешкаат и гестикулираат како да им објаснуваат на бројни слушатели некоја тешка но убава мисла. Би ги оставил списанијата дури откако мадам Рахма би станала и би започнала да го врти платното во сите правци, потоа би го префрлила преку телото на мајка ми или би го обвила со него па малку би се оддалечила гледајќи ја нејзината става од сите страни, движејќи ја главата лево-десно. Потем би почнала да сече и крои, одбележувајќи го платното со помош на мало жолто сапунче, кутивчето со иглички и со метрот што ѝ висеше околу вратот, посветено како некој голем инженер. Потоа би ми фрлила парчиња платно што јас бргу би ги собрал пред мајка да ги фрли, едно по едно, во ѓубре, гневна поради нередот што еден ден кроење би го создал во дневната соба на нашата секогаш средена кука.

Би ги земал парчињата платно во раце, би ги притиснал со прстите, би ги доближил до увото и потоа би ги отворил рацете за да го слушнам нивното таинствено шушкање. Би ги мирисал со затворени очи пред да го изгубат својот убав оригинален мирис и почнат да мирисаат како хартија или носена облека, на сапун, парфем или човечко тело. Би се повлекол зад каучот пред мајка лутито да ми ги

одземе и би ги гледал како светкаат додека малку по малку ги оддалечував од изворот на светлината. Би ги затворил очите и потоа нагло би ги отворил за да остане оваа убава светлина втисната во моето сеќавање. Би се присетил на неа кога навечер би останал сам пред да заспијам, откако мајка ми од секое коше низ нашата кука би ги отстранила трагите од поминувањето на мадам Рахма.

Мојата мајка не го сакаше текстилот. Кога бираше модел, не внимаваше на тежината на материјалот и на неговата текстура, на тоа како се спушта низ телото. Не внимаваше на тоа со што може да се комбинира а со што не. Мадам Рахма беше навредена од тоа што мајка ми води сметка само за боите и во тоа гледаше некој вид човечка неправда која ја чинеше скоро недостојна да биде сопруга на татко ми, човекот кој толку многу го познава и го разбира текстилот.

Еден ден, мадам Рахма беше толку незадоволна што почна да ги собира своите работи и тоа кога мајка ми побара од неа да ја постави јаката со вискоза наместо со тил за полесно пеглање на белиот штоф. Мадам Рахма долго ја гледаше в очи, со рацете ја намести својата седа пунца а потоа почна да ги собира своите работи кажувајќи ѝ на мајка ми: „Жал ми е, мадам. Господин Митри ќе ви објасни. А кога ќе се одлучите, знаете каде ќе ме најдете. Бонсуар!“

Бев тажен цело попладне додека мајка ми беше прилично весела и расположена. Но кога татко ми вечерта се врати дома, ја најде намуртена и со стиснати усни. Кога ја праша за причината, таа му рече: „Ти избираш ткаенина, мадам Рахма избира стил и модел, а јас? Таа ме кара секој пат кога ќе ѝ предложам и наједноставна измена. Таа е кројачка или што?“ „Не“, рече татко, „таа е многу повеќе

од кројачка.“ Кога мајка му објасни зошто не се согласиле, потенцирајќи дека мадам Рахма веќе не е модерна ниту иновативна, татковото лице поприми сериозен изглед поради што мајка ми внимателно го слушаше.

„Слушај ме добро, Атина,“ ѝ рече, „дали знаеш дека во еврејските свети книги мешање на некои работи биле и сè уште се забранети? Дали знаеш дека овие книги, на пример, забрануваат човекот да ја ора својата нива со вол и со магаре впрегнати во ист плуг? И исто така забрануваат да се носи ткаенина од два различни видови преѓа, од два различни извори. Не само за да не се состави она што Господ го раздвоил, туку и поради тоа што мешањето е авантура со непредвидливи последици. Може да не успее па да остави зад себе штета и каење, а може и да успее па да изнедри добра комбинација. Но и самиот успех е опасен бидејќи ја зајакнува ароганцијата и надменоста кај луѓето а може и да им го даде чувството на моќ за која не се дораснати и која ќе ја расипе суштината на сето она што ќе го допрат нивните раце.“

„Ах!“ би изустила мајка ми.

„Слушај ме добро, Атина. Најбитното што ја карактеризира мадам Рахма е што таа не е во мода, бидејќи добар вкус не подлегнува на она што се нарекува мода. Дали знаеш дека зборот „мода“ по прв пат се јавува во палатите на италијанските и француските принцови меѓу тринаестиот и четринаестиот век за да означат мошне скапоцена ткаенина, која во тоа време се користела само за светата облека на бискупите и кралевите, со цел да се популаризира и дистрибуира по цена по која и големците и богатите ќе можат да си ја дозволат. Модата ќе стане периодично губење на

меморијата дури во средината на изминатиот век. Тогаш започнува грдото мешање и вкрстување; тогаш почнале да се множат дуќани со „новитети“, во кои се рашири ересот на продавање на текстил заедно со други работи произведени според стандардни димензии, па малите трговци почнале да продаваат сè и сешто на секого. Пред да се појават производителите на облека со универзални димензии, кои не го познаваат телото и не ја признаваат неговата уникатност, пред тие да почнат да им ги наметнуваат на производителите на текстил модата и стилот, со што го нарушија природниот тек на нештата, ние на Истокот, производителите на ткаенини и текстил, дополнително ја усовршивме и подобрихме нашата изработка, а кројачите до совршенство го доведоа единствениот однос меѓу ткаенината и телото, за да му го дадат на телото неговиот најпримерен изглед.“

„Ах!“ повторно се огласи мајка ми, сега веќе уморна. „Да бевме сè уште богати, јас самата би ја бирала готовата облека како другите дами!“

„Но ние не сме богати“, рече татко ми, „и затоа мора да ѝ удоволиме на мадам Рахма. А вискозата не може да го замени тилот во поставување на јаката. Сè уште не! Сè уште не, Атина!“

Не бевме богати додека татко беше жив, но тоа не беше причината поради која упорно одбиваше да имаме дома слугинка. Мајка бргу се откажа од таа идеја, кога Ум Тони од Акар почна да доаѓа кај нас двапати неделно, еднаш за да ја исчисти куќата и еднаш за да зготви комплицирани јадења. Во тие два дена мајка ми излегуваше од дома под изговор дека отворените прозорци и водата со која се полива подот ѝ штетат на грлото, исто како и мирисот на печење и пржење. Кога остаре и веќе не можев да ја оставам дома по цел ден сама и кога во нашиот

дом влезе курдската слугинка Шемса, мајка ми и понатаму офкаше поради отворените прозорци и мирисот на готвење. По цел ден одеше по Шемса од една просторија во друга, проверуваше дали прозорците се затворени и ја надгледуваше сè додека не ги заврши своите дневни обрски. Потоа ќе ја одвлече Шемса во својата соба каде не ѝ дозволуваше ништо да допре, освен во ретките прилики кога јас малку поодлучно би интервенирал. Во својата соба, мајка ѝ ги раскажуваше на Шемса, која набргу би задремала седејќи со скрстени нозе на под, своите едни те исти приказни, вистинити и измислени. Навечер би влегувал во нејзината соба и би ја нашол како стои и ги прави своите оперски вежби. Лесно би го затресол рамото на Шемса и таа со еден скок би отишла до дневната соба, би го вклучила телевизорот и би седнала пред него на под, со скрстени нозе. Јас би ја однел мајка ми во бањата за да ѝ го измијам лицето со млека вода и да ѝ ги отстранам пудрите и боите кои ме чинеа тажен, би ја облекол во ноќница, би ја нахранил и би ѝ го избришал лицето со ружина вода. Потоа би ѝ ја исплел косата и би ја врзал со бела сатенска трака пред да ја покријам во креветот посакувајќи ѝ мирен сон. Би ја затворил вратата од собата и би влегол директно во кујната, каде Шемса ми се приклучуваше и ми помогаше да си ја подготвам вечерата, освен ако на вечерната ТВ програма не беше серијата „Абу Салим ал-Табл“. Тогаш знаев дека сам ќе си ја подготвам вечерата и дека ќе ја јадам во дневната соба од малиот подавалник уживајќи во гласната смеа на Шемса, која го осветли мојот живот чии малубројни прозорци беа црсто затворени.

ОД РОМАНОТ
ЛУГЕ НА ЛЪУБОВТА

Откако ја убив седнав на една висока карпа.

Ги затворив очите и останав така долго време, сè додека дишењето не ми се смири и стана рамномерно. Моите зглобови се опуштија, органите ми потекоа едни кон други и се поврзаа, како води кои успоруваат и се смируваат откако првин биле цврсто скротени и потоа силовито се споиле. Кожата ми се разладуваше на свежиот развигорец. Сега веќе ја повратив својата заштитна обвивка, цврста и целосна, без ни една пукнатина или дупка. Нова.

Се испружив врз карпата. Констатирав дека е глатка и мека како удобен душек, ги следи облините на моето тело, им прави место. Ги отворив очите кон големата ниска месечина. Небото беше во индиго боја, исполнето со многубројни сурови свезди толку блескави како штотуку да експлодирале. Небото беше свежо, беше близу како кога бев дете, можев да го дофатам ако ја испружам раката. Бев убеден дека е толку близу што дури не се ни потрудив да ја пружам раката. Меѓу мене и небото единствено воздухот стоеше како тенка и кривка бариера, оној воздух кој течеше во моите отворени бели дробови кои станале дел од неговото рамномерно движење низ пространството.

Во овој час влегов во светот. Го испив во една голтка и ја изгаснав жедта. Знаев дека сега го имам она што го барав сиот свој живот. Сега ја имам целата моја душа која влегува во овој универзум и станува дел од него. Небаре се раѓам. Се препуштам на ветерот и шумата, на долините и небото, и нивната душа мене ми се препушта.

Кога ја убив и видов дека ја убив, знаев дека ѝ ја испив душата. Дека го испив нејзиниот ангел кој стана дел од мене. Ми се отворија небото и вселената. Ми се отвори телото. Знаев дека сум

свет, дека ова мое тело го започна своето бавно но сигурно воздигнување. И дека еден ден, кога ќе го отворат мојот гроб, нема да ме најдат. Ќе ги најдат само моите растурени повои и мојот празен покров... И жени што ги истураат миризливите масла врз земјата и трчаат среќни за да јават дека ме нема.

Оној кој не убил, не знае.

Оној кој не убил останува плен на своите заблуди, плен на својата мака и исцрпувачката потрага по чудесен спас. Целиот живот му поминува како што поминува животот на мува од сметиштето. Се врти на едно место, се прејадува со небитни прашања и умира без да предизвика бучење, џагор, врева во воздухот.

Оној кој не ги запознал љубовта и страста, совршени како сонце, не знае. Кој не ја запознал страста совршена како дивовска нуклеарна печурка од единечна, вечна и постојана експлозија, не знае. Не знае дека семето на смртта се спушта во темнината со соодветна влажност. Кога од првиот допир сме сигурни дека таа иста кожа со соодветна температура, исклучително и конечно прилагодена на температурата на нашата кожа, е семе на убиството.

Но таа страст не е секогаш совршена во малите души. Во малите души кои се разболуваат, плачат, слушаат песни и тажно гледаат во старите фотографии. Запрените души, спречени да го достигнат совршенството.

Јас избивам и го поплавувам новородениот свет како благословено млеко. Поплавувам и не се намалувам и нема начин да ме намалат. Бидејќи мене ми е простено. Доделена ми е милоста. Милоста на семето што созрева во влажноста на мојата душа, расте, цути и вродува со плод. Го береме плодот и го

јадеме. Го јадеме и влегуваме во рајот, се враќаме во него со правото и заслугата кои ни припаѓаат.

Станувам од карпата и одам. Одам лесно како да летам. Ги ширам рацете како Јован, пеам и од устата ми излегува злато. Пеам и го навестувам името на Господ кој го спознав. Господ кој го допрев и го прегрнав. Одам и пеам гласно, не се свртувам наназад каде што ја оставив кај куп камења. Затоа што сум сигурен дека таа веќе не е таму. Таа е во мене или се вознесе на небото.

За малку ќе изгрее зора. Покривите во малите планински села од спротивната страна се покажаа пред мене, сè уште потопени во виолетовата пареа на раноутринскиот сон. Почнав гласно да му пеам на сонцето што сјае на мене и ме засипува со својата силна топлина.

Многу се променив.

Не само во однос на ноќните бомбардирања, кои веќе не беа толку тажни, особено откако почнав да забележувам дека сите стануваат пољубезни, попријателски расположени. Понекогаш би ги гледал болничарите како играат карти за на крај да го исклучат радиото и неговата здодевна бучава и да престанат да ги слушаат забрзаните додатоци на вестите. Тие и калуѓерките би ми давале од своите вкусни сендвичи и не би ме карале доколку облеката би ја извалкал со салца од домати, измешана со путер и мајонез, што знаеше да ми капне помеѓу двете бели парчиња леб. Се радувавме. Мошне се радувавме кога другите ќе заспијат и сосема ќе се смират. Тогаш тие би зборуваа со мене како да сум еден од нив и долго би ме гледале в очи. „Мора да излезеш одовде“, кажуваше една од милосрдните сестри на св. Винко Паулски. Останатите тажно би

климнале со главите бидејќи јас излегов и повторно се вратив. Кога беше тоа? Веќе не се сеќавам.

Убавата млада милосрдна сестра, која еден ден со солзни очи ми го раскажуваше животот на нејзиниот заштитник, Св. Винко или Мар Мансур, ми се чинеше како роднина на Исус Христос, една од неговото семејство. Како лично да го познава, како долго време заедно да седеле на тремот од куќата исполнета со нивни роднини зафатени со подготвување манца или со играње карти, додека тие двајцата, изгубени во далечниот хоризонт, тивко зборуваат за намачените на светот.

Ја сакав таа калуѓерка и ја слушав без приговор бидејќи не ги почитуваше многу правилата и понекогаш ме пушташе да го правам и она што не е дозволено. Како секогаш да имало тајни помеѓу нас. Другите калуѓерки беа строги, како да се тука поради болницата, поради нејзината зграда и ходниците, а не поради оние кои се наоѓаат внатре. Тие ги сакаа лекарите многу повеќе од нас а нас нè гледаа како да сме паднале под влијание на ѓаволот. Единственото што го бараа од нас, особено за време на ноќните бомбардирања, беше да се стуткаме и да бидеме тивки како да сме мртви, за тие да можат да се посветат на својот страв и да го забораваат гневот на Господ отелотворен во нашата метаморфоза во суштествата налик на казна која стои пред верниците како опомена.

Но јас бев нешто друго и тие знаеја дека јас многу се променив. Еднаш плачејќи отидов кај мајката поглаварка, ѝ го бакнав крстот и ѝ кажав дека сакам сам да се капам. Таа долго ме гледаше, потоа се загледа во сидот и на крај ми рече: „Ќе видиме.“

Во почетокот многу го мразев капењето. Нè водеа на капење кога апчињата и седативите би

почнале да делуваат, но моето големо тело не беше опуштено па ме влечкаа во големата просторија со уште четворица – петмина. Таму ни ја соблекуваа и онаа малку облека што ја имавме на себе и нè тераа да седиме на подот, врз влажните плочки.

Никогаш не водат сметка за температурата на водата со која нè полеваат толку силно што некогаш не можеме да дишеме, додека главите ни се тресат. Дали е ладна или врела, не им е гајле што им кажуваме. Наскоро нè обзема малодушност и почнуваме да ги пружаме рацете кон грубата луфа. Мразев да се видам себе си гол, уште повеќе мразев другите да ги гледам голи, иако знаев дека никој не ме гледа. Забрзано и невешто ги превртуваат ваму-таму нашите слаби, мошне бели тела без да внимаваат. Тие немаат време за внимателност и нежност бидејќи сме многу, а вода има малку. Кога ја има, ја носат со цистерни, кога има мазут, ја загреваат. Освен тоа, ние многу се жалиме, сите го мразиме капењето и стануваме многу исплашени кога нè полеваат со вода.

Болничарите се уморни од тоа да нè превртуваат како мали деца бидејќи кај возрасните телата стануваат тешки дури и кога се многу слаби. Можеби нивната истрошеност и млитавост ги чини толку тешки. Ние негодуваме така што ги опуштаме телата и не им помагаме на болничарите, па тие уште повеќе се потат во пареата што се воздига над нас. И како намерно да ни предизвикуваат болка. Но кај нас болката е нешто друго што тие не го разбираат. Тие не знаат како ние ја чувствуваме болката, како реагираме кога телото нè боли. Поради тоа стануваат поневротични од нас и, за да се забават и опуштат, почнуваат меѓу себе да се шегуваат со нас, со нашите органи. Со нашите полови органи.

Се смеат меѓу себе и нè засмеваат. Се смееме со нив гледајќи го предметот на нивниот подбив, како да не му припаѓа на никој од нас. Претерано нè допират на тие места, небаре имаат значење што ние не сме способни да го откриеме. Капењето најчесто се завршуваше со толку многу смеа што не сакавме да станеме од своите места. За да добиеме на време, повторно им го обрнувавме вниманието на нашите полови органи. Но тие секогаш брзаат. Нè караат, потоа нè носат завиткани во големи бели пешкири, нè облекуваат во чисти бели ленени фустани што се затвораат одзади со врвките и нè чешлаат пред да нè вратат во креветите, да јадеме и спиеме.

Тие кон мене од самиот почеток беа посебно внимателни и се однесуваа кон моето тело со големо сожалување. Го превртуваа лека-полека така што останував во рацете на болничарот дури и кога сите други веќе ќе заминеа.

Во почетокот кон мене покажуваа повеќе сочувство бидејќи, и покрај големината на моето тело и неговите цврсти коски, бев многу слаб и со сè уште видливи траги од измачувањето, иако веќе не толку бројни и длабоки. Рачниот зглоб ми беше скршен и долго време ми висеше така што веќе немаше можност сосема да се врати на своето место. И мојот грб долго време ги измачуваше при капењето бидејќи мораа да внимаваат да остане сув за водата да не дојде до завоите. Посебно стануваа нежни кога со луфата доаѓаа до длабнатините. Вперуваа со прстот и го повторуваа прашањето без да го чекаат мојот одговор. „Што ти направија овие неранимајковци? Што ти направија овие оросписки синови? Гледајте што станало од ова убаво тело!“, кажуваа. Но после некое време заборавија, се уморија, а и моето тело почна малку по малку да заздравува а лузните да

се повлекуваат. Се уморија и кога сфатија дека не знам за што зборуваат и не одговарам на нивните прашања и почнаа да се сомневаат дека ја чувствувам болката на тие места.

Капењето најчесто се завршуваше со смеа и шега. Но еднаш, напорниот болничар Нахла прекумерно се шегуваше додека го капеше Џабир. Џабир е муслиман и обрежан е, така што неговиот полов орган не личи многу на половите органи на другите. Можеби самиот факт дека е обрежан сугерираше дека неговиот полов орган е поздрав од изнемоштените органи кај другите. Нахла претеруваше со подбивањето, сè додека не му пристапи друг болничар и силно го оттурна од Џабир. Бев заглавен меѓу нив во бањата. Тие двајца почнаа да се удират со тупаници и да се лизгаат и паѓаат на подот сè додека не им потече крвта. Бевме вчудоневидени и исплашени и врескавме сè додека не дојде надзорникот и ги одвои еден од друг. Ги искара, особено го искара Нахла. Потоа набрзина нè полија со вода, гневно нè избришаа со пешкири и нè изведоа. Тој ден не нè исчешлаа. Подоцна почнав да се капам сам, речиси кога сакам и кога има вода. Кога се врати Џабир, кој долго време беше надвор, станавме пријатели. Не веднаш по неговото враќање, се разбира, туку по некое време. Станавме толку добри пријатели што еден ден му кажав: „Џабир, следниот пат кога сестра ми Асма ќе дојде во посета, кажи ѝ дека ти си јас, затоа што јас не сакам да ја видам.“

ИМАН МЕРСАЛ

Превод од арапски јазик: Маријана Кавчиќ
Редакција на преводот: Пајо Авировиќ

ОД ЗБИРКАТА
ТЕМНИОТ ПРЕМИН Е
ДОБАР ЗА ДА НАУЧИШ
ДА ТАНЦУВАШ, 1995

ТРОМБ

За мојот татко

CAMO COH

Ги стиска усните од лутина
за чија причина веќе не се сеќава.
Спие длабоко
со глава наслонета на дланките
па наликува на војниците од централната
безбедност
кога пред полноќ во автомобилите
ги затвораат очите врз купиштата слики
и ги оставаат душите воедначено да се вртат
сè додека ненадејно не се претворат во ангели

ΕΚΓ

Требаше да станам доктор
за да со свои очи го следам ЕКГ-то
и потврдам дека тромбот е само облак
што доколку се обезбеди малку топлина
ќе се распрсне во обични солзи.
Но јас не сум од корист за никого
и татко ми кој не може да спие вон својот
кревет
длабоко спие врз маса
во пространа сала.

ВРИСОК

Тивки жени
го исполнија ходникот што води кон тебе
и ги подготвија телата за ритуал
што ќе ја отстрани `рѓата
наталожена во грлата
што се испробуваат
само со колективен врисок.

ТОВА Е ДОБРО

Рамената на волонтерите
однесоа човек од соседниот кревет
кон јавните гробишта.
Тоа е добро за тебе.
Смртта не може да го повтори своето дело
во истата соба, во една иста вечер.

СЛИЧНОСТ

За да ја купам „Поезија во превод“
овој што длабоко спие ме убеди
дека неговиот венчален прстен му го притиска
прстот.

Остана со насмевка кога заминавме од
златарското маало
додека јас се противев дека има сличност
меѓу неговиот и мојот нос.

ЈА ПРИМАМ
ТВОЈАТА СМРТ

Ќе ја примам твојата смрт
како последно нешто што си го сторил
против мене.
Нема да почувствувам спокој како што си
мислев
и целосно ќе верувам
дека си ми ја ускратил можноста да ги
откријам туморите
што израснаа помеѓу нас.
Наутро можеби ќе се изненадам од
подуеноста на моите очни капаци
или поострата искривеност
на мојот грб.

ОДДЕЛИ

Прозорците обично се сиви
величествени во својата пространост
која им овозможува на оние што лежат во
креветите
да гледаат како поминуваат возила
и какво е времето надвор.

Лекарите обично имаат остар нос
и стаклени очила
кои ја фиксираат далечината помеѓу нив и болката.

Роднините обично оставаат цвеќе
на влезот од собите
барајќи прошка од оние кои наскоро ќе умрат.

Обично недотерани жени чекорат
по квадратните плочки.
Синовите стојат под електричните светилки
држејќи ги рентгенските снимки,
потврдувајќи дека грубоста може да помине
доколку на татковците им се остави само малку
време.

Обично сè се повторува,
одделите се полнат со нови тела
небаре продупчено белодробно крило го цица
кислородот на светот
оставајќи ги сите овие гради
со отежнато дишење.

МОЖЕБИ НЕМА
ДА СЕ СЛУЧИ

Можеби нема да се случи
дека кон крај на годината ќе го
однесам татко ми на море.
Затоа
наспроти неговиот кревет ќе закачам
слика на летувачи
и брегови кои се пружаат до места
што не ги знам.
Можеби нема да се случи дека ќе ја види.
Затоа
ќе го пригушим звукот на моето дишење
додека ги наквамувам врвовите на неговите
прсти со солена вода.
И кога ќе поминат години ќе верувам
дека го слушнав како кажува:
„Го чувсвувам мирисот на јод.“

ОД ЗБИРКАТА
АЛТЕРНАТИВНА
ГЕОГРАФИЈА, 2006

Зошто дојде во новата земја? Оваа мумија,
предмет на спектакл,
што лежи со своите украси во сивиот лен:
замислен живот во музејска витрина.
Сметам дека балсамирањето е спротивно на
бесмртноста
бидејќи телото никогаш нема да биде дел од
розата.
Мумијата не го одбра своето иселеништво
додека оние што долго чекале во редиците пред
амбасадите
и изградиле куќи во други земји
сонуваат да се вратат дома кога ќе станат лешеви.
„Мора да нè носите таму;“
така ставаат аманети на вратот на своите деца
како смртта да била непотполн идентитет
кој станува целосен само во семејната гробница.

Тука и зелените дрвја стојат под притисокот на
снегот, а покрај реките кришум не се гушкаат
вљубените, туку во неделно утро таму трчаат
рекреативци со своите кучиња без да забележат
дека реката смрзнала од осаменост.
А доселениците не се тренирани да ја сакаат
природата но веруваат дека загадувањето ќе се
намали и дека животот ќе им се продолжи доколку
пред спиење цвакаат кислород преку воздушни
капсули.

Зошто не забораваја дека се оттаму?
Неуспешни туѓинци.

Ги тренираат мускулите на своите усни за да се ослободат од акцентот.

Акцентот е просирна наследна болест која ги разоткрива,

И скока кога ќе се налутат па забораваат како да ги искажат своите маки на странски јазик.

Акцентот не умира, но странците се квалификувани гробари.

На вратата од фрижидерот качат имиња на починатите членови од семејството за по грешка да не ги побараат по телефон.

Тие плаќаат четвртина од платата на телекомуникациски компании

за да бидат сигурни дека се наоѓаат на место кое може да се одреди по својата оддалеченост од детството.

Зошто не забораваја?

Во само шест чекори, иселеникот пишува успешно писмо на семејството:

одбира миг во кој тие не му недостасуваат седи со грб свртен кон улица бидејќи сидовите се понеутрални

прецизно ги распределува поздравите

се присетува на метафорите на кои израснал, метафори за кои мислел дека никогаш нема да

ги употреби, како „ве сакам онолку колку што

има ѕвезди на небото и колку што има зрна

песок и копнеам по вас како што жедниот копнее

по водата, болниот по лекот а туѓинецот по

татковината

избегнува да ги спомне деталите од својот

секојдневен живот бидејќи не знае на кој начин ќе

ги протолкуваат

често повторува „фала му на Господ“ за да ги
увери во својата вера

Она што го научив тука не се разликува од она што
го научив таму:

Читање како транзитна карта кон исклучување на
стварноста

Сокривање на срамежливоста со непристојни
зборови

Прикривање на слабоста со пуштање нокти

Надминување на несоница секогаш со пушење,
некогаш со средување фиоки

Обезбедување на три врсти капки за очи: за
разбистрување на видот, за уживање во слепилото,
и најбитното, за оној прекрасен миг на затварање
на очите пред пожар

Тука и таму

се чини дека животот постои само за да се
набљудува од далечина

На друг континент си оставил кутри душмани,
треба да се засрамиш кога ќе се сетиш на нив.

Сега ништо не те срдн.

Тешко е тука да сретнеш класичен комунист, тие
дури ставаат

часовник во државните институции наместо слика
на претседателот.

Можеби за тебе ќе биде кошмар еден ваков ден да
поминеш под влијание на седативи.

Ништо не заслужува да се буниш против него.

Задоволен си и мртов.

И животот околу тебе се чини како милослива
рака
што ја осветли собата за еден слеп старец
за тој да може да го прочита своето минато.

ПЕСНИ ОД ЗБИРКАТА
ДОДЕКА НЕ СЕ
ОТКАЖАМ ОД ИДЕЈАТА
ЗА ДОМ, 2013

ИДЕЈАТА ЗА ДОМ

Ги продадов моите обетки во златара за да купам прстен на пазарот на кој се продава сребро. Го разменив за старо мастило и црна тетратка. Се случи тоа пред да ги заборавам своите страници врз седиштето на еден воз што требаше да ме однесе дома. Секогаш кога би стигнала во некој град би ми се чинело дека мојот дом е во некој друг град.

Олга, без да ѝ раскажам за тоа, вели: „Домот станува дом дури кога се продава. Во очите на трговскиот посредник ги откриваш можностите на неговата градина и пространите соби. Под истиот покрив за себе ги чуваш своите кошмари и ќе треба да ги изнесеш во една, најмногу две торби.“ Олга ненадејно замолчи, потоа се насмевна како кралица која се забавува со своите поданици, меѓу кафе-апаратот во нејзината кујна и прозорецот што гледа на цвеќиња.

Мажот на Олга не го виде овој кралевски призор и можеби токму поради тоа сè уште мисли дека домот ќе му биде верен пријател дури и доколку ослепи: темелите ги паметат неговите чекори а скалите милосрдно ќе го чуваат да не падне во темнината.

Барам клуч кој секогаш е изгубен некаде на дното од торбата. Го правам тоа некаде каде што не можат да ме видат, ниту Олга ниту нејзиниот маж, каде всушност се тренирам да се откажам од идејата за дом.

Секој пат кога ќе се вратиш дома со светскиот прав врз твоите прсти, ги трупаш плакарите со сето она што си успеал да го донесеш. Сепак одбиваш да го дефинираш домот како место за одлагање отпад, каде мртвите нешта некогаш се чинеле како преговори со надежта. Нека домот биде место каде што воопшто не го забележуваш лошото осветлување ниту сидот чии пукнатини се шират сè додека еден ден не помислиш дека тие, всушност, се врата.

НИЗ ПРОЗОРЕЦОТ

Можеш да го разликуваш оној што порано се
скршил
оној што, откако се скршил, успеале да му го
зацврстат `рбетот или да му го поврзат вратот со
рамената.
Од ова место на кое стоиш, пиеш кафе и ги гледаш
минувачите
можеби ќе го насетиш обликот на вената што му ја
пренесле од рачниот зглоб до срцето,
или ќе го забележиш сјајот на увезените шајки во
коленото.
Јасно ќе видиш како е верен на својот чекор,
можеби оди споро
и обично оди во права линија,
нема да се сврти кон тебе за да му ги видиш очите;
тој е херметички затворен.

Работата ќе биде полесна со оној што порано се
сопнал;
тој што порано се сопнал обично гледа околу себе
како да бара еден дел од себе што сè уште е изгубен
и кога ќе се сврти тој може да изгледа мошне
сладок бидејќи го залепиле со гума,
или малку горчлив поради премногу лепак со
кој му ја пополниле пукнатината помеѓу два
екстремитети.

Не мислам дека низ стаклото на прозорецот
можеш да ги познаеш оние што порано се скинаа
тие вистински по ништо не се разликуваат!
Сакам да кажам, можеби секој од нив личи само на
себе,
како поништени поштенски марки истргнати од
пликовите
кои завршиле кај филателистите.

ЗЛОТО

Порано мислев дека на светот има многу зло па иако сум најмилосрдна меѓу моите пријатели, никогаш не сум видела роза врз маса без да ѝ го сомелам листот помеѓу палецот и показалецот за да се уверам дека не е од пластика.

Во последно време почнав да се сомневам дека злото воопшто постои.

Како да целата штета всушност се случува во моментот кога се уверуваме дека суштествата што ги раскрвавивме се стварни.

ЛАМИС САИЈДИ

Превод од арапски јазик: Маријана Кавчиќ
Редакција на преводот: Пајо Авировиќ

ПЕСНИ ОД ЗБИРКАТА
КАКО ЦУЦЕТО ПОЛЕКА
НАВЛЕГУВА ВО
ЛЕГЕНДАТА

Живее во кутија
како чевел што никој не го купува
но бројни стапала го пробуваат во дуќанот за чевли.
Бројни стапала му ветуваат патишта што не ги знае
мирис на свеж катран
чист асфалт
скршени плочки
прашина
дожд
штотуку формирана кал
бришач за чевли пред влезот на куќата
мирис на кучешко лајно во буржујското маало
килим
теписон
хотелски кревет
кауч во домот на пријателите
авантура на принцот додека го бара стапалото на
Пепелашка
мирис на нови чорапи
мирис на стари чорапи
мирис на умор на крај од долгиот ден
болка од првиот пат и завој на глуждот
мирис на осаменост кога жена сама ќе се упати кон
паркингот
по забавата што доцна заврши
две нежни раце што ќе го носат кога таа одеднаш ќе
реши да оди боса.
Срцето му беше полно кога тие сосема се испружиле,
нејзиното тело се издигна од земјата неколку
сантиметри
како птица што се доближува до езерото
и, кога убаво се почувствуваа во него,
таа направи неколку колебливи чекори пред
огледалото.
Нејзините стапала му ветуваа мирис на почетокот,
нејзините стапала му ветуваа мирис на лак за нокти.

Лошо пишувам.

Ми требаат четири прста за да држам пенкало.
Оставам големи празнини меѓу зборовите
за секој збор да биде сам и единствен
потоа се спуштам меѓу редовите за да им
направам скали
на кои тие ќе се забавуваат вежбајќи го скокањето.
На влезот од зградата го врзувам стариот пес
чувар
што веќе изгубил и заби и памет
и лае секој пат кога зборот ќе влезе или излезе.
Ракописот ми е крупен
бидејќи ќе се најде читател со слаб вид
кој не обрнува внимание на зборовите кои се
вратиле дома со искината облека
и мали исекотини на колената.
За да ги ослободам од правот што им се залепил
врз рацете и нозете
пишувам со влажни прсти
пишувам и бришам.

Од сликите на профилот, што секојдневно ги менуваме снимајќи ги со ефтини телефонски камери, ќе направат музеј на нашите ретки записи. Ќе ги стават заматените слики зад стаклото заедно со пожолтените белешки пишувани со нејасен ракопис за да не ги чепкаат љубопитни раце. Најчесто тие нема да најдат никакви пожолтени белешки пишувани со нејасен ракопис бидејќи најголем дел од нашите записи ги пишуваме на страницата на Фејсбук и ги заклучуваме со катанецот „only me“ или ги ставаме во датотеки расфрлани во компјутерот, за кои нема место во музеите кои мирисаат на старо. Можеби под фотографиите или до нив ќе го стават датумот и времето на нивното објавување, можеби и бројот на лајкови и коментари, но никогаш нема да го откријат лицето што се обидувавме да го напишеме како поет што поседува талент а не знае ништо од јазикот освен неговата азбука. Испробуваме лажни насмевки и идеален декор од кој го сечеме работ од ненаместен кревет, и прашина стара повеќе од десет години, и валканиот под во собата каде згазнавме со чевли кога се вративме назад по заборавениот клуч од вратата или од автомобилот. Никогаш нема да го откријат лицето на поетот кој го преправаше со поемите и го бришеше со слики.

Го ставам својот живот на дланка како некој што
го вади последниот грош од џебот.
Внимателно го гледам и сфаќам дека веќе не го
бидува за ништо
освен да сјае.
Како да сето она што го сторив во овие години е
да направам тој да сјае
без тој сјај да го направи повреден или покорисен.
Застанувам пред античката фонтана во магичниот
град
и го фрлам како што прават вљубените
за последен пат да го слушнам неговото магично
своњење кога ќе удри во каменот кој водата го
измива како древен грев.
Ја замислувам последната желба и продолжувам.

Не чувствувам доволно голема болка за да напишам голема поезија.

Не чувствувам доволно голема болка за да умрам со голема смрт.

Не чувствувам доволно голема болка за да го проколнувам светот со нови клетви.

Не чувствувам доволно голема болка за да ѝ врескам во лицето.

Не чувствувам доволно голема болка за да живеам сама.

Затоа јас сум како и секој обичен човек кој чувствува болка

и онолку колку комарецот не ми дава да спијам во кратката летна ноќ

толку оваа мала болка не ми дава да живеам.

Добро утро свете кој снемуваш!
Добро утро болни спомени!
Знам дека никогаш нема да се вратите, дека
станавте невозможни како сон
но едно „Добро утро“ нема да пречи.
Добро утро неуспешна љубов моја!
Нема да повторуваш година и нема да те избркаат
овој пат
но ќе станеш чувар на љубовниците во нивната
долга мистериозна ноќ.
Добро утро пластични рози!
Верувајте ми, некогаш изгледате како да сте
вистински
и, кога во напуштеното предворје ве покрие
прашината, попримате привлечен мирис.
Добро утро смрт, ти која доаѓаш полека и сигурно
како желка!
Ќе се прегрнеме без да се знаеме од порано
ти ќе мирисаш свежо како секој пат
а јас ќе мирисам како што мирисаат патниците
па уште еднаш, добро утро!

Ги познавам своите неуспеси,
своите приватни и интимни неуспеси,
неуспеси на кои им ги познавам обликот, мирисот
и тежината која никогаш не се намалува.
Сепак, тие секогаш ме изненадуваат кога се раѓаат
големи, без потреба од царски рез,
ме изненадуваат кога умеат саркастично да се
смеат пред да научат да плачат или зборуваат.
Тие вешто ме тешат пред смртта само за да имаат
право да ја наследат мојата скржава депресија.
Но овој неуспех што сега стои пред мене, не го
познавам,
тоа е најверојатно неисполнета надеж.
Неговата приватна работа, можеби неговата
сакана што наеднаш се вселува во неговиот
простор кој и самиот се стеснува, како животот.
А јас, јас немам ништо со неа додека таа сега стои
кај мојот свршеток како прекуброен извичник.

Ово тело не е куќа,
и не е пат што води до куќа, до пат, до урнатица,
не е сообраќаен знак ниту табла,
ниту камчиња што ги клоца уморен патник,
не е чудо – вода во сува пустина.
Тоа е елегантен, стар, расипан часовник
на плоштадите, кафулињата, станиците, баровите,
рестораните и куќите
кој никој не мисли да го поправи.

Ќе те сакам со ова тело преостанато од стара
битка,
со ова срце кое штотуку излезе од долги
преговори со смртта,
со оваа поезија како куќа со една соба, чиста
бања и дупки во ѕидот,
со оваа љубов засадена пред овие остатоци
како надгробен споменик.

Проблемот на крвта е што е толерантна повеќе
од што треба,
тече во вените на жртвата и на убиецот.
Проблемот на крвта е што може да ѝ се верува,
ги пренесува болестите со сите нивни детали.
Проблемот на крвта е што е црвена и ги иритира
сите овие бесни бикови.
Проблемот на крвта е што е крвка и дождот ја
измива.
Проблемот на крвта е што е крв и не се претвора
во вода што ќе напои човек или животно или
барем сува земја за да нарасне тенка трева.

Пишувал поезија како оној што цело време гледа
букет пластични рози
потоа смртта ме изведе во градини и шуми.

Пишувањето, како тренирано полициско куче,
штом ќе намириса во тебе тага
немилосрдно те гони.

Ти не знаеш што значи осаменоста, ти не знаеш што значи да паднеш а никој околу тебе да не се смее.

Ово тело е несоодветно за прослава на вечноста; ово тело е како униформа на трудбениците.

О радост моја, не биди толку бучна;
тука се тагите, ќе ги разбудиш.

Трагедија не е поетот да умре сам; трагедија е многу луѓе да му одат на погреб.

Не пишувам; танцувам со смртта;
лошо, за да ја згазнам секој пат.

Да се биде поет значи да го започнеш
животот со старост.

ПЕСНИ ОД ЗБИРКАТА
ВО КИНО

КАСТИНГ

Почетник
неталентиран
досега не глумел во ниту еден филм
досега не поминал крај ниту еден филмски сет
досега не гледал ниту еден филм
не ја сака камерата
ниту таа го сака
едвај го памети своето име во текот на снимањето
и не е подготвен да ги следи упатствата на
режисерот
трага по улогата
поради која заглави во овој филм

КУЛИСИ

Сонува да седи на некој збор, како на дрвено столче за лулање, на тротоар, на весник, или да се испружи врз него како врз облак, врз море, врз кревет за двајца.

Сонува на него да си ја наслони главата, или рамото, или ногата, или градите, или носот, или јазикот, или само својата тишина - како глава, како рамо, како нога, како гради, како нос, како јазик, како тишина.

Сонува да се загледа во некој збор како во море, во небо, во минувачите, во автомобилите, во долгата улица, во дождот – низ прозорецот, на пример,

или да се загледа низ некој збор како низ прозорец, низ вода, низ очи, чад.

Сонува да оди кон некој збор како кон одредиште, кон фатаморгана, кон камен, кон сообраќаен знак зад дрво, кон плоча со натпис на земјата.

Или да оди по него како по пат, по амбис, по море, по река, по скршено стакло.

Излегува од својот сон, веќе сосема истрениран за долго стоење, за долго молчење.

АКТЕРСКИ КОСТУМ

Посака да почувствува студ еден ден
или страв
или срамежливост
или топлина, на пример
Посака да почувствува желба да се ослободи од
нешто
или да се врзе за нешто
Желба да влезе во нешто
или да излезе од нешто
Да прикрие нешто
или да открие нешто
Желба да личи на некого
или да се разликува од некого
Да личи на нешто
или да се разликува од нешто
Желба да каже нешто
или да навести нешто
или да премолчи нешто
Но неговата улога не бараше повеќе од гола кожа
неговата кожа изгубена во старите магацини

КАДАР

Во почетокот беше многу мал во него
токму во големината на неговиот папок
Потоа почна постепено да расте
сè додека левата нога viseјќи не му излезе од него
потоа и десната нога
и левата рака
и десната рака,
потоа прамен коса од главата
па целата коса
па дел од градите
па дел од стомакот
па целиот негов граден кош
Како што малку по малку раснеше
така дел од него се ослободуваше надвор од него
сè додека кадарот не влезе во големината на
неговиот папок
Но не успеал сосема да се ослободи од него
не успеал сосема да се ослободи надвор од него
неговиот папок останал заглавен во кадарот
а кадарот заглавен во неговиот папок

ЗУМ

Од задната врата на сцената
влегува во својата улога
Прстите на неговите раце висат заедно со
трепките
ги турка усните со нозете
го крева носот со главата
ги тегли образите со рамената

малку нанапред
малку нагоре
малку наназад
во соучесништво со
осветлувањето и снимателот
Изгледа како парче месо
меѓу забите на згодниот јунак
кој го исфрла
со благо накашлување

ПОСЛЕДНА КЛІАТА

Професионален режисеру
со милион успешни филмови
што никој не ги гледа,
чии стари сцени актерите
неуморно ги повторуваат
со истата спонтаност,
прочитај го сценариото повторно.
Во овој дел од филмот
се развива заплетот,
јазикот на дијалогот се менува
во странски јазик
кој никогаш не си им дозволил да го научат.
Психологијата на новата етапа
бара многу шминка
а нивната кожа сè уште е онаква
каква што првпат ја виде,
мошне чувствителна.
Професионален режисеру,
време е да го напуштиш сетот.
По првпат
актерите ќе ја импровизираат сцената
со висока професионалност.

СЦЕНАРИО: ЗАДОЦНЕТО ЧИТАЊЕ

Како и обично никој нема да дојде
но тој инсистираше сите да бидат поканети
живите
мртвите
изгубените
дури и киповите
старите слики
и страшилата

Никој не ја знае таа комплицирана азбука
но тој помисли
доколку ги прераспореди
доколку ги запамети нивните станувања
и наклонувања
и сите нивни движења
вклучително и смирените
ќе успее да прочита

Сам надвор од редовите
тој откри дека е како тие
само нејасна точка мастило
која на ист традиционален начин
се шири
додека не стане куп возбудливи значења
потоа се стеснува
како прекуброен знак
буква
што од почетокот се удави
во капка вода.
Го потпиша сценариото
за никој да не го чита

ГЛАВНА УЛОГА

Тој беше извонреден во деталите
секогаш целосно извршувајќи го она што се бара
од него
тишината
ритамот на движењето
Дури и по завршувањето на снимањето
неговата улога остануваше во сеќавањето на
гледачите
го преполнуваше
Не беше згоден
ниту грд
ниту зол
ниту добар
Никој не му го знае името
ниту како изгледа.
Тој единствено стоеше зад огледалото
и ги имитираше
тие што стојат пред него

СТАТИСТ

Голиот актер
никогаш не се одважи
да застане пред камерата
Ја сакаше улогата
но
не можеше
да ја запамети сета таа тишина во сцената

ДВОЈНИК

Не му се допаѓа идејата за почетокот
ниту идејата за крајот
Што се однесува до идејата за средината
тој откри од самиот почеток
– кој не му се допаѓаше –
дека во неа нема место за повеќе од еден пад
кон крајот
А најлошото во неа
е дека не е сигурна
Така научил да скока од опасните места
од нерешена точка
до нерешена точка

ТЕКСТОВИ ОД
КНИГАТА
СОБАТА 102

Болничарката нè извести за неговата смрт.

„Мислам дека замина“, рече со срамежлива и сочувствителна насмевка, со шепотлив глас.

Потоа додаде: „Но морам до го повикам докторот за да го потврди тоа“, како да се обидува да ни даде последна искра надеж.

Секој пат кога се качував по скалите што водат до првиот кат а потоа низ ходникот што води до собата 102, ги повторував своите омилените молитви: „Каф, ха, ја, ајн, сад! Спомен од милоста на Господарот твој за Зекерија, робот Негов, кога го замоли Господарот негов со скришна молба...“¹ Се плашев дека ќе ја сретнам смртта лице в лице, знаејќи дека таа талка низ истиот ходник. Понекогаш би ме полазиле лесни студени морници кога таа ќе поминеше покрај мене.

Страв од смртта на татко ми и од неговата загуба се вселија во мене пред многу долги години, можеби во време на тероризмот во Алжир. Мајка ми вели: „Ми беше страв дека ќе го убијат и омразата ќе се всели и ќе расне во вашите срца.“ Кога наполни седумдесет години и почна да боледува од различни болести, почнав да го набљудувам неговото дишење секојпат кога ќе го најдам како спие. И не бев мирна сè додека не видов дека градите му се подигаат и спуштаат.

Во ходникот што води до собата 102 ја сретнавме болничарката која штотуку излезе од неговата соба. Ја прашавме како е и таа ни рече дека е добро и дека мирно спие.

Кога влегов во собата и погледот ми падна на неговите гради знаев дека не дише. Мајка ми му ја зеде раката, беше топла и мазна, ни налик на смртта. А лицето, лицето му беше како да се ослободил од

¹ Почетокот на сурата Мерјем од Чесниот Кур`ан, во превод на Хасан Џило (Заб. прев.)

последниот здив.

Потоа ја побаравме болничарката.

Обично, откако ќе вечераше и ќе ја земеше пропишаната доза седативи, го остававме да спие и си одевме дома за да следното утро пак се вратиме во болницата. Овој пат решивме да се вратиме и да го посетиме во единаесет часот навечер. Како да одговараме на скриен повик.

Во Одделот за онкологија нема одредено време за посети. Апсурдно е да се одредува време за посети кога еден чест посетител може таму да упадне во било кое време без воопшто да бара дозвола.

„Ве чекаше да дојдете за да замине,“ рече болничарката. Ги чекаше жените на својот живот за да замине: мајка ми, сестра ми близначка и мене. Но тој си заминал во еден интимен момент што го имал со смртта, момент на кој никој не посведочил. Тој нè поштеди од гледањето на смртта в лице. Си замина во мигот помеѓу излегувањето на сестрата од собата и нашето влегување.

Починал мирно и со љубов.

Крем карамел. Секогаш го бараше тој свој десерт кога одевме во неговиот омилен ресторан „Италија“. Ги сакаше и италијанската пица и паста, од исто така нејасни причини.

Секогаш му кажував дека личи на Италијанец; по својата елегантна облека, чекорот, мирисот и говорот, како и по својата секогаш внимателно зачешлана коса.

Во собата за интензивна нега, на третиот ден по првата операција што ја имаше во 2011 година, побара апарат за бричење. Последните денови редовно ме прашуваше: „Какво ми е лицето?“

Кога се преселил да студира во градот Аснам го фатила треска и некои негови колеги решиле да го посетат дома. Беше загрижен поради оваа посета бидејќи веќе почнал да се срами од својата едноставна селска куќа. Побара од чичко му да му набави мебел достоин на посетителите но дедо ми го искара со зборовите: „Пречекувај ги луѓето со своето лице, не со мебелот!“ Од тој ден татко ми внимава лицето да му биде ведро, дури и кога му е најтешко.

Смртта има посебен и единствен вкус. Сакам да кажам, тагата што ја создава смртта има посебен и единствен вкус. Секоја тага што не е поврзана со смртта секогаш ја расипуваат гневот и возбудата, ја расипува животот што се бори за да ги поправи работите, да ја замени тагата со радост, радоста на победата во она што секогаш личи на битка. Во смртта нема битки, порази и победи. Само чувство на целосна немоќ пред она што не може да се поправи, пред една тага на чие место не може да дојде радоста иако многу радости се создадени покрај неа или ѝ се дури и прилепени.

Крем карамел. Така ми одговори сестра ми кога ја прашав зошто има солзни очи, кога пред две недели бевме во ресторанот во престолнината.

Некој на соседната маса побара крем карамел. Потоа и ние решивме да го земеме истиот десерт.

„Два?“

„Не, еден е доволен.“

Отпрвин го споделувавме со ужиток, како да ја откриваме тајната на неговата љубов кон крем карамелот. Брзо потоа се заситивме и престанавме да јадеме.

Смртта, сакам да кажам тагата што ја создава смртта, вечерва има точно дефиниран посебен и единствен вкус. Вкусот на крем карамел.

МАНСУРА ИЗУДИН

Превод од арапски јазик: Маријана Кавчиќ
Редакција на преводот: Пајо Авировиќ

ГОТСКА
НОК

Поради некоја причина мораше да отпатува!

Рече дека се упатил некаде далеку и го изговори името на еден град за кој никогаш порано не сум слушнала но чиј звук кај мене предизика потиштеност и збунетост. Се чинеше дека неговото патување беше судбински предодредено. Наеднаш го видов неговиот посакуван град со бледите пепеласти улици. Немаше други бои освен сивата, која го покриваше поголемиот дел од местото и до неа, срамежливо, црната и белата.

По бледите улици полека одат бројни луѓе облечени во темни мантии, гледајќи во една точка пред себе. Насекаде владее тешка тишина. И тој е тука, оди замислен и занесен. Јас сум надвор од сцената, загрижено кришум го набљудувам претчувствувајќи го доаѓањето на еден џин во црно палто, со мрачно лице и тежок чекор. Наеднаш настапува мешаница и луѓето почнуваат да трчаат, да бегаат.

Чувствувам како земјата се тресе од чекорите на човекот во црно. Знам дека тој одвреме-навреме се појавува на улиците. Чекори силно потпирајќи се на својот абоносов стап. Одвај гледа, слепиот поглед му лута меѓу лицата сè додека не најде на она кое ќе му го врати видот. Во тој миг, со показалецот го покажува сопственикот на тоа лице и тој исчезнува, а џинот се враќа во своето слепило чекајќи ја следната жртва.

Сепак, овој пат тој не се појави и покрај тресењето на земјата и настанатиот метеж. Имаше само состојба на исчекување на неговото доаѓање и слаб земјотрес како оној што го следи каде и да оди. По неколку минути, оние што трчаа сфатија дека се измамани па продолжија да одат како порано.

Кога го погледнав оној што занесено оди, видов дека сè уште полека чекори. Погледнав повнимателно

барајќи го неговиот карактеристичен итар лисичји поглед, но не го здогледав. Тој го поднамести црниот шал околу вратот, ја крена главата кон небото како некој кој е изненаден од капките дожд кога не им е време, па повторно потона во мислите.

Откако пристигнал во тој град, го открива движејќи се без прекин низ неговите улици. Со воодушевување ми напиша дека тоа е светски град. „Тука се слушаат сите можни јазици, нема националности, нема разлики! Дури не треба ни да зборувааш за да ги пренесеш своите мисли!“ Неговите писма по некое време се проретчија, а и тие што ги примив во текот на една година не содржеа ништо за неговиот град, кој се чини дека е надвор од овој свет.

Но подоцна тој повторно почна да пишува за градот, и тоа долги писма во кои немаше никаков личен белег, во кои не кажуваше ништо за себе ниту прашуваше за мене. Само опширни пасуси за еден град кој не личи на градовите кои јас ги познавам, напишани со претерана грижа за стилот, со китнест ракопис и ситни, прецизно испишани букви.

Напиша дека градот го нарекоа Градот на вечното сонце. Во тој град сонцето не заоѓа сè додека барем и еден од неговите жители е буден. Исчезнува од хоризонтот само кога последниот жител ќе засpie и излегува пред првиот да се разбуди. Сите биле лишени од ноќта, не знаеле дека таа воопшто постои. Тогаш немаше цин, ниту бледи улици, ниту луѓе кои трчаат. Само бескраен ден и блескаво сонце што речиси никогаш не заоѓа.

Улиците на градот се мошне слични, како да се бесконечно повторување на една иста улица. Неговата готска архитектура, со истакнати сводови, тенки кули, еднообразни украси и резби кои претставуваат лица кои врескаат, со очи раширени

од ужас, предизвикува ставопочит. Плоштадите се квадратни, а градините се како шуми што се протегаат на периферијата од градот.

Од тие исти шуми излезе џинот со згаснати очи, но тогаш тој не бил слеп, погледот му бил заводлив, а не мрачен. Се движел со леснотија, зборувал за нешто преубаво што се нарекува ноќ, за што читал во многуте книги што ја исполнија неговата колиба во шумата и за што му кажувале рибарите од соседното езеро.

Тие кажувале дека ја виделе во други градови кога работеле на големите рибарски бродови, на далечните мориња. Тој ги затвораше своите привлечни очи и зборуваше за ноќта како некој кој ја видел. „Голема црнина што илјадници светилки не можат да ја растераат туку само да ја разблажат чинејќи ја уште поубава“ - кажувал тој лижејќи ја долната усна, уживајќи во вкусот на самата помисла на ноќта.

Го напуштил Градот на сонцето во потрага по ноќта. Одел стотици милји. Поминале денови и недели, потоа години. Прашувал за ноќта секого што би го сретнал опишувајќи ја со непотполни, збунети зборови.

Со текот на времето почнал да губи надеж но тврдоглаво одел понатаму без ниту еднаш да погледне зад себе. Пешачел ни сам не знае колку долго, хранејќи се со плодови на дрвјата, пиејќи од изворската вода, сè додека не се нашол на патот што го води назад во неговиот град.

Го препознал по високите тенки кули и кристалните куполи од кои се одбиваат сончевите зраци создавајќи мноштво сјајни сонца. Не можел да го тргне погледот од застрашувачкиот сјај кој се одбивал од куполите на неговиот град сè додека

не почувствувал како светлината се повлекува од неговите очи. Како што одел и се доближувал, видот му станувал сè послаб. Отпрвин не разбрал што му се случува, мислел дека светлината на светот околу него полека згаснува. Кога сосема потонал во темнината сфатил дека го постигнал она што си го посакувал: се сретнал со ноќта лице в лице. Беше среќен затоа што ќе се врати во Градот на сонцето со својата сопствена ноќ.

Преостанатото растојание, колку и да е мало, беше најтешкото во неговото долго патување. Се сопнувал, повеќе пати ги обиколил градските сидини пред конечно да влезе во градот. Неговите жители се изненадиле кога го виделе, сега како намуртен џин со темна облека и тешки чекори, и кога откриле дека градот со неговото враќање станал бледо осветлен, како да се двоуми помеѓу денот што бесповратно заминал и ноќта што не сака да дојде.

Во следното писмо, пријателот како да заборавил што напишал во претходното па го повтори истото со мали измени. Потоа продолжи да раскажува како џинот, сега со згаснат поглед, долго време останал повлечен во својата колиба во шумата без да изусти ниту еден збор. Го слушал само шумолењето на дрвјата, цврчењето на птиците и свиркањето на ветерот. Кога осаменоста и молчењето му здодеале, излегол на улица со своите тешки чекори под кои се тресе земјата, наслонет на абоносовиот стап, заштитен со намуртеноста и слепилото, вооружен со искуството на слушањето на ништо. Неговиот згаснат поглед се движи помеѓу лицата наспроти него сè додека не го пронајде лицето што ќе му го врати видот. Покажува во него со показалецот и човекот исчезнува. Џинот се обидува да се запознае со сите детали од новиот свет околу

себе пред повторно да ослепи, но не успева па очаен се враќа во својата колиба и чека.

Градот со својата готска атмосфера ми се вгнезди во умот. Цело време живеам со неговите улици што личат една на друга, квадратните плоштади и деликатните украси на фасадите од неговите згради кои претставуваат лица кои врескаат. Го сонувам и кога ќе се разбудам се наоѓам како одам по неговите патеки. Се будам во мугрите, оптоварена со она што го видов. Цинот, чиј намуртен поглед повторно станал заводлив, се движи во мојата имагинација, како да ме повикува да му се придружам.

Ги читам и пак ги препрочитувам писмата на мојот пријател, го проучувам неговиот китнест ракопис и совршено испишаните букви и размислувам за тоа колку се променил. Тој повеќе не личи на оној поранешниот. Градот ми се чини како место кое врз него фрлило мистериозна, паганска магија која го натерала да пишува без престан, без чувства, без цел. Му праќам писма прашувајќи го како е, што прави, дали ќе се врати или не. Тој не одговара на моите прашања со ниту еден збор, туку продолжува да пишува за градот што го маѓепсал и го претворил во око кое ги забележува деталите околу него и во рака која неуморно ги запишува.

Реков, ќе го следам неговиот пример. Наместо писмата полни со прашања кои тој ги прескокнуваше како да не постојат, и јас почнав да му пишувам за мојот град. Измислен град сместен меѓу планините покриени со растенија, светлозелени дрвја и морето, кое непрестано беснее и го исполнува воздухот со мирисот на јод, и чии бранови секое утро на брегот исфрлуваат дебели слоеви сол. Сите негови куќи, изградени врз стрмнината што се протега од планините до разулавеното море, изгледаат како

да се во состојба на вечен пад. Неговите жители цело време се спротивставуваат на гравитацијата. Одат полека нагоре-надолу внимавајќи да не паднат од оваа височина во длабочините на морето, чии бранови се судираат и силно ечат.

Почнав да му праќам едно писмо за секое пристигнато негово. Не го коментирам она што го пишува, не му поставувам лични прашања, а тој, како и обично, изгледа дека воопшто не ги ни чита моите писма. Потоа почнав во континуитет да пишувам долги писма, внимателно напишани и со многу детали, од кои неколку ќе му ги пратам но повеќето не, сè додека сосема не престанав да се допишувам со него, зафатена единствено со пишувањето на стотици писма што ги натрупувам овде-онде во моето живеалиште.

Пишувам игнорирајќи ја болката во прстите и таа во `рбетот предизвикана од долгот наведнување. Го мешам мојот град со неговиот, квадратните плоштади и готската архитектура со врескавите лица врз фасадите, со опасната стрмина и куќите што се спротиставуваат на вечниот пад. Го мешам неговиот цин со црното палто и згаснатиот поглед со оние што ги гледам низ мојот отворен прозорец додека претпазливо одат нагоре-надолу.

Ги препрочитувам моите писма расфлени наоколу во неред, долго го гледам китнестиот ракопис и фино испишаните ситни букви, ја забележувам својата претерана грижа за стилот и размислувам за тоа колку се променив. Излегувам од куќата опкружена со густа испреплетена вегетација и дрвја. Изненадена сум од „мојот град“ и неговите бледи сиви улици, неговите квадратни плоштади и тешката тишина што се спушта врз него. Ги затварам очите предавајќи се на темнината и пред мене тивко

се отвара сцената, како „гро план“ на филмското платно. Нaoѓам мноштво луѓе кои полека одат гледајќи во една точка пред себе. Го гледам и него како оди замислен и занесен и слушам силен звук на тешки чекори кои како да доаѓаат од мене.

ГРАДОТ ОСУДЕН НА ПРОПАСТ

Ги затворам очите. Полека се повлекувам од светот. Неговите звуци, мириси и бои се губат и наместо нив ме исполнуваат одеци и сенки. Ме покрива магла која полека сè повеќе се згуснува.

„Го убив светот, го уништив и се ослободив од неговиот товар“ – си велам.

Се обидувам да ги отворам очите и не успевам. Или можеби очните капаци се отвораат, но темнината помешана со слаба жолта боја не ме остава. Таа ја надвладува светлината, ја брка далеку. Чувствувам како нешто да се одвојува од мене. Или како јас да се одвојувам од себе. Како да едно ситно јадро кое е мојата есенција, мојата суштина, го напушта она што преостанува од мене. Станувам само тоа јадро и рамнодушно ги гледам своите наводни остатоци. Мојата студенина ме тера да се запрашам дали вака се чувствуваат змиите кога ја гледаат својата стара кожа, оставена зад нив како фрлена облека.

Се вклопувам во мојата нова реалност. Седам врз една прилично мазна карпа и внимателно ја откривам само со допир. Нејзината мазна површина ме успива, грубите делови ме расонуваат.

Низ моите спуштени очни капаци ги насетувам деталите од моето засолниште. Можам да го видам, да чекорам во него, иако, освен зборовите, ништо за него не ме врзува. И самото е создадено од зборови и единствен начин на кој можам да го замислам е овој: неговите улици се поплочени со букви и украсени со знакови на интерпункција, неговата историја се настани од стотиците приказни и романи, неговите места – имагинарните места од книжевноста.

Скитам по неговите друмови и се среќавам со напатени писатели. Секој од нив за себе бара спас на едно место кое постојано се ниша како да е базалтна карпа која кружи во вселената. Квадратеста карпа,

мазна и сјајна. Кога внимателно ја набљудуваш, таа се отвара како роза која на окото постепено му ги открива своите тајни и засолништа, својот план и архитектура.

На еден агол се среќавам со писател зафатен со естетски игри со чија помош се обидува да излезе на крај со живоста на книжевниот лик кој се оттргнува од неговата имагинација. Во близина на главниот плоштад наидувам на друг писател фатен во стапицата на едно далечно време од кое ги оттргнува мислите раскажувајќи ја бајката за војникот кој избегал од војската на Тимурленк и кој сонувал за смртта, на портите на еден град изграден врз карпа со која се поигрува ветрот.

Во еден затскриен сокак, трет писател се струпил врз тротоарот, а околу него расфрлани празни шишиња. Токму ја завршил својата секојдневна исцрпувачка претстава: случајно одбрани сцени од делата на писателите, неговите претходници, кои ги изведува пред една намуртена тивка публика која заминува веднаш по претставата, без ниту еден збор на охрабрување или пак неодобрување. Човекот им зборува за работи што само тој ги гледа па тие глупо кимаат со глава и заминуваат како облачиња дим.

Не се занимавам многу со нив бидејќи знам дека единствено јас сум другарот на ова место и огледалото што ја одразува неговата слика. Јас го измислив, јас управувам со неговиот тон и расположение. Мојот дух го обвива секој негов агол, а тоа – изгубено во магла – не е свесно дека воопшто постои.

Ги цртав неговите улици со инспирацијата од еден итар ум вљубен во скитање. Ги скицирав неговите плоштади со треперлива рака, па по секој налет на ветрот од нив остануваат само бледи линии

кои повторно ги цртам додека раката уште повеќе ми трепери.

Неговите вкрстени улици и кривки плоштади се отелотворуваат и на ум ми доаѓаат секој пат поинакви. Ги фаќам и ги гледам додека тонам во мислите кои ме носат кон лавиринтите на измамничкиот ум. Тој ме инспирира да ги измислувам за да се усогласам со неговиот бран, но тие набргу ми бегаат и се наоѓам одвоен од нив со невидливи сидови.

Во ова мое засолниште припаѓаат само оние со измамнички ум. Вљубеници на мистеријата и двосмисленоста. Оние што во тишината на ноќта ги насетуваат чекорите на сеништата, кои ги ценат фантазиите и ги презираат фактите, кои веруваат во имагинацијата а илузиите и лагите ги сметаат за свети.

По неговите патеки чекорат само тие со селективна меморија, тие што ги паметат најситните детали од измислените приказни, а ги забораваат вистинските настани од сопствените животи.

Во свеста на мојата базалтна карпа што кружи во вселената созреа стравот на сите градови осудени на пропаст. Нејзината лична историја ја напишаа моментите на уништувањето на Содом и Гомора, на Ирам, кој имаше столбови големи, и моментот на паниката на Нинива пред Господ да ѝ прости.

Карпата не ја потопи потоп, не ја засени смртоносен облак ниту ја искорна силен налет на скакулци. Како карпа оставена да виси во воздухот, таа е предодредена вечно да се ниша на работ од битисувањето. Секоја секунда, мечот ѝ виси над вратот, секој налет на ветерот е ветување за некоја претстојна неизбежна пропаст. Постојано ветување, бидејќи ветерот не престанува да дува. Свирка без прекин.

Тамошните суштества осамени талкаат по патиштата и плоштадите со чувство на вртоглавица. Никој од нив не може да комуницира со оние околу него, само го насетува нивното присуство. До него допира звукот на нивното дишење и одекот од нивниот лелек, но не може да контактира со нив.

Тие не се обични луѓе туку други состојби на битисувањето на извонредни писатели со креативни умови и уморни души. Секој од нив тука живее како заробеник на некоја сцена од своите книги или како лик што го измислил и кој го прогонува поради тоа што се осмелил, од пустелијата на непостоењето, да го довлече во зандана создадена од зборови и да го затвори меѓу кориците на книгата.

Кафка, на пример, одвреме-навреме ги испитува чувствата на Григориј Самса и често пати се наоѓа на патот кон Замокот или кон местото на Уметникот во гладување.

Калвино со сопнува по патеките на неговите Невидливи градови без надеж дека ќе стигне. Телото на Карлос Фуентес е опседнато од духот на генералот Томас Аројо, кој умира извикувајќи „Да живее командантот Панчо Виља“, да живее оној кој издал наредба за неговата смрт!

А Борхес одвреме-навреме открива дека е предавникот со лузна од меч на лицето а како Фунес се сеќава на најситните детали па главата му се претвора во бучно море.

Но Бруно Шулц е друга приказна бидејќи секогаш се наоѓа во ликот на детето што родителите го пратиле во ноќна мисија – да го донесе татковиот паричник од дома. Само во еден град што се менува, што е како лавиринт, чии улици личат една на друга и му се удвојуваат пред очите, обземено од топлата зимска ноќ, детето се решава да ги посети

„Продавниците со боја на цимет“. Но наместо да стигне до посакуваната дестинација, ненадејно ќе се најде пред последната куќа без врати, само со цврсто затворени прозорци. Случката бескрајно се повторува така што Бруно – кого го настануваат телото, чувствата и мислите на детето – не може да излезе од лавиринтот на повторувањето.

Тој копнее по „Крокодилската улица“ или по „Републиката на соништата“, или да биде тоа исто дете но во друга сцена и друга приказна. На пример, кога некому ги покажува своите цртежи и го слуша како му вели дека светот поминува низ неговите раце за да се обнови. Тој посакуваше дури и да го проживее мигот на својата стварна смрт од раката на нацистичкиот генерал во една улица во Дрохович, само за да излезе од затворот на сцената во „Продавниците со боја на цимет“, која владее со неговото битисување на таа карпа што се ниша.

Бруно немаше да ме разбере доколку најдов начин да му кажам да не се заморува со желбите, бидејќи ова засолниште на уморни души е соткаено од илузии. Тоа е сениште на животот во апсолутна смисла и како такво настапува како мајка на сите сеништа. Сè и секој во него предодредени се за пропаст како да никогаш не ни постоеле. Јас тоа добро го знам и врз основа на тоа и постапувам без да се бавам со прашањето: од каде ми е тоа знаење?

Ги чувам своите мисли за себе, бидејќи зборовите на јазикот на моето засолниште немаат значење. Тоа се само гласови затворени во себе. Без нијанси, без толкувања, дури непреводливи. Доколку некој се осмели да ги изговори или преведе, тие би станале обично мрморење.

Во тоа се состои пеколот на исклучителните писатели, станарите на ова место: како да го изразат

она што им лежи на душата и што им го окупира умот?!

Тие се нецелосни без пишувањето. Без јазик нема оправдување за нивниот живот. Секогаш кога некој од нив ќе се обиде да ги пренесе своите фантазии во пишувани зборови открива дека тие се празни. Не значат ништо. Не постојат надвор од себе самите, надвор од немиот глас кој ги изговара. Како тие да им го дадат значењето? Како тие самите да го знаат значењето за да им го вдахнат на зборовите?

Едни се задоволиле со фантазиите. Другите ги усовршиле своите физички вештини и ги претворија своите тела во самостоен јазик. До исцрпеност вежбале совршени перформанси, вежбале како да се потчинат на тиранијата на телото кое се губи во екстазата на танцот. Го набљудувале секое негово движење, секој можен шепот кој избива од него како роса. Го исцрпувале својот ум замислувајќи како телото да биде елоквентно и концизно. Како да ги надомести зборовите и значењата што тие ги носат.

Третите се задоволиле со тишината. Останаа свенати во своето бледило. Си лежеа стуткани на најблиското до нив место, обидувајќи се максимално да го намалат своето движење. Не наоѓаа оправдување за своето постоење и за нив пишувањето ја беше изгубило смислата. Долго време беа сметани за господари на јазикот, за коњаници способни да го скротат и да се поигруваат со него, иако одвреме-навреме ги повторувале клишеата за тоа како јазикот ги изневерува, како зборовите ги издаваат, им откажуваат послушност.

Последната група ја сочинуваат оние што го отфрлија очајот и самосожалувањето и решија да измислат нов јазик кој ќе биде по мерка на нивните фантазии и соништа. Единствениот проблем беше

што, според законот на моето измислено засолниште, секој негов жител беше осуден да живее сам, дури и кога се наоѓа среде илјадници. Никој не може да биде во контакт со другите така што не постои можност за заеднички јазик туку за јазици кои немаат допирни точки.

Тука е нова Вавилонска кула. Јазиците неповратно се помешале.

Никој од ова група веќе не сфаќа дека е дел од поголема група, дека постојат и други кои се тетерават по улиците и сокаците на оваа карпа која кружи во вселената, и кои решиле, како и тој, да измислат алтернативен јазик. Секој од нив мисли дека сторил нешто што не го сторил никој друг: измислил букви на кои им дал гласови и им влеал значења.

Единствено јас бев свесен за она што се случува околу мене, небаре тоа првин се одвива во мојата глава а потоа се отелотворува пред моите очи. Во себе собрав огромни но кривки сознанија кои полека со топат. Ме посетуваат ноќе во вид на соништа или, поточно, фрагменти од соништа. Се будам со нивните остатоци наталожени во мојата глава кои фрлаат сенка врз мојот ден. Од нивните нескладни парчиња го составувам претпоставениот живот.

Со итра интуиција ги просејував трошките од моите соништа проценувајќи кои од нив припаѓаат на едно минато што можеби го доживеав или го измислив, а што пак се халуцинации или пророштва во чија точност не можам да бидам сигурен. Во нивниот центар се наоѓа храм врежан во планина, на брег од река. Овој храм ми се појавуваше во моите соништа па се чувствував како да се движам во него и ги проучувам текстовите и цртежите врежани врз неговите столбови и сидови. И веднаш ми доаѓаат

неповрзани мисли за таканаречената „Господарка на талисманите“ по што сонот исчезнува.

Имав обичај, сето она што се однесува на храмот и на неговата мистериозна господарка, да го подредувам во иден живот, стварен или измислен. Понекогаш, сепак, би почувствувал дека тој е цврсто поврзан со едно минато за кое веќе не ми е гајле и чии контури испарија од моето сеќавање. Минато кое, сепак, ја означува мојата сегашност и го одредува нејзиниот тек.

Бев уверен дека сознанијата кои ги имам за ова мое засолниште и неговите жители се поврзани со Господарката на талисманите, дека таа – на за мене мистериозен начин – е умот што ме инспирирал да го создадам ова место и кој управува со неговите најситни детали. Но во оваа фаза не можам да докажам ништо, дури ни моето сопствено постоење.

Наспроти сè, бев благодарен што можам да го разберам битисувањето на другите, да бидам свесен за нивниот безизлез и бројните идентитети, иако не знаев која среќна ѕвезда единствено мене ме оцени како достоин за оваа привилегија. Она што многу добро го знам е дека треба да го игнорирам минатото како идеја и поим за да, што е можно повеќе, се идентификувам со ова место кое е без минато. Единствено со бришењето на своето минато и со ослободување од неговите товари местото може да напредува. Тоа е моментот на молчење меѓу две забрзани реченици. Не памети, не ја признава историјата. Неговото божество е заборавот, неговата историја – честички на правот развеан со луњите.

Неговите жители ги убива копнежот по едно минато што самото место го избришало. Волјата на местото е спротивна на волјата на неговите жители и

таа спротиставеност предизвикува незабележителни искри на незадоволство кои го вознемируваат сонот на секој оној што чекори по патиштата изградени од зборови и халуцинации.

Сепак, основниот проблем тука не се овие искри. Бескрајната бројност ја има таа чест. Во деновите на карпата што се ниша, не постои само едно сонце туку бројни сонца од кои секое се дели создавајќи десетици нови. Месечината се умножува на ист начин, без прекин.

Оној што дење гледа во небото и го следи вечното умножување на сонцето не може да го оттргне погледот од него и на крајот го губи видот и останува загледан во висината со очи без светлина.

А оној што ноќе го гледа небото следејќи ги поделбите на месечината, веќе нема да може да гледа во ништо друго. Дури и да се обиде, ќе види само десетици месечини како се раѓаат една од друга. Во сè околу него ќе ја гледа блескавата сребрена боја измешана со нежно сина или светлорозева, или портокаловата што одвај се забележува - боите на месечината, кралицата на мените и непостојаноста.

Со време, гледачот ќе го изгуби чувството за ориентација. Нема да гледа ноќе, како да е заслепен од непостоечки снег, па ќе талка дури и во местата што најдобро ги познава. Ќе се изгуби и ќе се врти во кругови кои ќе го испратат на бесконечна игра на повторување. Ќе чекори по улици од кои секоја е парник на претходната, нејзиното сениште.

Парадоксите на моето засолниште не завршуваат тука. Неговите растенија, кои се во контраст со времето, имаат голем удел во нив. Во зима растат тропски дрвја со чудни плодови и огромно диво цвеќе во едно мошне студено поднебје каде што снегот речиси не престанува да паѓа. Во

лето ги снемува тропските дрвја и нивното место ги заземаат другите кои растат само кога е ладно, иако летото на островот е мошне жешко поради бројните сонца што ја зголемуваат неговата жештина.

Никој освен мене, како се чини, не се бави со оваа противречност, бидејќи другите не го познаваат светот надвор од границите на ова карпа што се ниша. Нивните информации за надворешниот свет потекнуваат од соништата во кои е тешко да се биде сигурен, или од старите четива што се наталожиле длабоко во нив. Само во споменот на она што го прочитале тие пронајдоа свет со едно сонце и една месечина, со тропски растенија во жешките поднебја и со поларните во екстремно ладните.

Не можеле ни да замислат дека постојат таканаречените мапи или мрежи на патишта што поврзуваат различни градови и земји. За нив градот значи одвоеност и осаменост, самостоен свет надвор од кој ништо не постои, сосема доволен на самиот себе. Во нормите на нивната сегашна стварност не постои пат, или поточно, не постои во формата во која тие го запознале преку читањето. Патот за нив е исто што и лутањето. Не го знаеле зборот „доаѓање“ со сите негови синоними. Ако случајно би се сетиле на некое негово објаснување, би им се завртело во главата и ништо не би разбрале. Најмалку надарен и образован човек меѓу нив би можел во својата глава да напише томови и томови книги за значењето на загубата, да држи предавања за филозофијата на маѓепсани кругови и вечното повторување. Но ако најгенијалниот меѓу нив го прашаат за антоним на зборот „загуба“ или за значењето на пристигнувањето на некоја цел или дестинација, ќе биде комплетно збунет. Градовите и суштествата од книгите им се чинеа сосема чудни.

Тука книгите не се она што тие го познавале од порано. Тие не постојат во нивната сегашност, но она што секој од нив претходно го прочитал сместено е во наслaгите на нивното сеќавање чии друмови и темни ходници содржат сожеток на стотици томови. Во сонот, наместо соништа им доаѓаат сцени и дијалози од разновидни книги. На некои од нив сонувачот лесно се сеќава, дури веднаш и ги дополнува, додека другите му се јавуваат надвор од контекстот. Во тој случај, на кутриот сонувач му е судено да спие сè додека не се сети на контекстот и на насловот на делото.

Некој од нив не сфаќа дека пред сè бил писател. Тој факт исчезнал од неговото паметење заедно со неговото минато, заедно со неговото потекло. Некој друг добро разбира која е неговата вистина и тоа го мачи бидејќи е свесен дека за него не постои излез, нема беганье од оваа карпа што се ниша. Излегување надвор од нејзините граници значи слободен пад кој води кон уривање и распарчување. Исто така сфаќа дека ќе остане заробеник на сцената што ја напишал или ликот што го создал, дека бесконечно ќе ги поминува истите мигови освен доколку на ја изостри својата имагинација и не смисли едно сценарио што ќе го извлече од овој вител на повторувањето. А условот за тоа сценарио, со својата имагинативност, е да ги надмине сите негови претходни дела. Но тоа е тешко бидејќи ова сенишно засолниште ја цица од станарите нивната моќ на имагинација. Им ги цеди мислите и замислите за да ја ослабне нивната имагинативност. Ова место ги претвора во обични рецептори на неговите мечтаења или, поточно, на мечтаењата на Господарка на талисманите. Кога подобро ќе размислам за нејзините мечтаења, сфаќам дека повеќе се халуцинации и напади на

лудило отколку мисли и замисли. Сепак, сфаќам и дека во оваа моја состојба и од оваа моја позиција не можам да се побунам против неа или да не го послушам тоа што таа ми го шепоти.

Знам дека еднаш ќе морам да се судрам со неа, можеби тоа веќе го сторив во минатото. Имаше добра причина за нашата борба, јас ѝ бев достоин ривал, можеби и појак и посилен од неа. Не сфаќам како станав таков слабичок, како ги изгубив својот идентитет и својата вистина?

Како што е случај со останатите тука, и мојата имагинација е истоштена а спомените не ми потекнуваат од порано проживеаниот живот туку од сознанијата собрани со читање. Се чини дека изникнав на ова место од никаде и дека ќе се претворам во прав штом ќе го напуштам. Како да местото ме измисли мене додека јас цело време мислев дека сум го измислил него. Или можеби и јас и тоа заедно бевме излезени од кујната на Господарка на талисманите.

Како и да е, единственото што ми пречи е силното чувство дека таа ме набљудува, дека ми го брои секој чекор и секој здив. Ми ги открива работите поради кои на миг се чувствувам поинаков од сите други околу мене, но ми остава и чувство на грутка во грлото која ме потсетува на кривката на моето сегашно постоење, на неговата минливост. Со секој здив, таа мистична господарка малку по малку ми ја открива вистината: дека јас сум на транзитна станица и дека секој на таа станица е осуден да скокне од карпата на судбината.

Секој тука бесцелно кружи по друмовите, или ги гледа месечините, или го заслепуваат сонцата, или го тренира своето тело да биде замена за јазикот. Но без разлика дали е свесен за тоа или не, секој

го исчекува својот долго посакуван ден. Денот во кој ќе го разбуди непрекидниот шепот. Се обидува да го игнорира но не успева. Шепотот се претвора во десетици истовремени звуци кои ги растеруваат мислите и внатрешната хармонија и не стивнува сè додека оние кои се заразиле со неговото слушање не му се покорат и не почнат да се движат онака како што тој им диктира. Во тој момент ќе сфати дека тоа не е звук туку низа од мисли и чувства кои толку упорно и силно му ја обземаат имагинацијата што речиси може да ги чуе.

Во скоро сите случаи, шепотот му заповеда на засегнатиот да се врти во маѓепсан круг сè додека не биде во состојба повеќе да не ги разликува страните ниту да го знае своето место во светот. И токму тогаш, ќе го одведат до карпата на судбината, таа минијатурна копија на базалтната карпа од која е сочинето засолништето.

Ќе стои таму со изострени чувства, фокусиран на една точка пред него, внимавајќи да не се лизне. И штом ќе го дочека мигот на изгрејсонцето и ќе го види универзумот сокриен зад точката во која е фокусиран, претпазливоста ќе го напушти и тој ќе скокне во непознато. Го снемува светот каков што го познава. Сè слабнее, сè се намалува. Потоа се појавува темнозелен океан. Неговата зелена боја постепено затемнува сè додека не стане црна. Од срцето на темнината излегува круг на светлина која делува како црна дупка: го привлекува и го голта во своите длабочини, а тој, несвесен за она што му се случува, ненадејно ќе се затекне во срцето на она што не го замислувал ниту во најлудите соништа. Можеби ќе потоне во маглата на незнаењето, без знаци кои ќе го упатуваат, без водич кој ќе го изведе на патот на спасот. Можеби ќе остане вечно заробен

во тој свет, без можност да се оддели од него. Тогаш ќе го заборави сето она што претходно го доживеал и ќе се нурне во своето ново талкање, несвесен за она што мечта итрица го испреде за него. Можеби ќе го обземат фрагментарни, неповрзани сеќавања на неговото минато, но тоа нема ништо да му користи, бидејќи нема да може да ја промени својата судбина ниту барем малку да ја одврати од нејзиниот пат. Ова сознание можеби ќе му предизвика потиштеност бидејќи ќе му ја открие вистината: дека ги загубил ненадоместливите спомени и знаењето. И јас така се чувствувам секогаш кога ќе помислам што може да се случи по скокањето од карпата на судбината. Чудно е дека потиштеноста ме обзема само кога лежам на своето омилено место во светот што со трпеливост го изградил до совршенство: во поле на кактуси со разноврсни стебла, различни бои и мириси. Најмногу сакам да се испружам меѓу кактусите засадени во круг среде поле. Ме смирува нивната овална форма а продорните мириси ме опуштаат и зашеметуваат. Станав зависник од тие мириси, ги вдишувам за да се наполнам со нив, како да сум шишенце старински парфем исполнето до врв.

Брановите тага проследени со плачење не ме одвратија од овој мој адет; напротив, ме поттикнаа уште повеќе да држам до него, бидејќи плачењето, на крајот, ми создава чувство на леснотија и ослободување.

ТВРДИНАТА НА СОНЦЕТО

Стои сама некаде на работ од имажинацијата. Со својот темносив изглед и тенките кули налик на копја забодени во срцата на невидливите непријатели кои лебдат над неа, тврдината се чини задлабена во исчекувањето. Го исчекува оној во чија мечта таа се појави како минлива идеја но се плаши да ја изгради и отелотвори надвор од границите на затворот на својот ум.

Тој во мислите можеше да оди во неа со затворени очи, да се скрие во нејзините визби, да помине низ лавиринтите на нејзините ходници, да погледа низ осветлениот прозорец на една од нејзините кули додека останатите тонат во темната ноќ.

Но со текот на времето, самото размислување за неа почна да го плаши, да го измачува. Веќе не можеше да ја игнорира и да живее со нејзината упорна присутност во неговиот ум. Знам за што зборувам бидејќи и јас, како него, го почувствував истото.

Оние кои во младоста го слушнале како раскажува за својата желба да изгради тврдина како ниедна друга не покажувале интерес за тоа што го кажува. Беа навикнати на неговите чудни зборови и постапки па претпоставија дека дрдори за нешто што нема да го стори. Тие не го разбраа, како и јас, кога почна да црта еден нацрт по друг, а кога цртањето не му помогна, посегна кон зборовите. Ја опиша тврдината во стихови кои повеќе наликуваа на гатанки.

Повторуваше дека сака да ја изгради од грешка, сè во неа ќе биде спротивно од она што е вообичаено во архитектурата. Со комбинација на сите тие грешки ќе постигне нешто што е исправно и блиску до совршенство. Зборот „совршенство“ кај него предизвикуваше мачнина. Го мразеше. Повеќе

беше наклонет кон недостатокот. Го сметаше за еквивалент на луѓето, за нешто што ги дефинира. Затоа не можеше да разбере зошто размислува за совршенството секогаш кога на ум ќе му падне неговата мачителка, а тоа неретко се случуваше.

Најдобар начин да ја изгради тврдината без тоа вистински да го стори е да ја напише, му текна. Да ја претвори во превртливи зборови што ќе ја поттикнат мечтата на оние што ги читаат. Му се допадна идејата, но зборовите го измамија пред тој да го измами потенцијалниот читател. Секој пат кога се обидувааше да го стави својот сон на хартија, тој стануваше нешто друго, градба која во ништо не наликуваше на она од неговата имагинација.

Едно утро исчезна. Зад себе не остави никаков траг. Секогаш беше таков, се движеше како дива мачка без да остави траги врз земјаниот пат. Но во минатото тој секогаш би се вратил во нашиот крај, па ние, неговите познаници, не се ни обидовме да го бараме. Чекавме, како и обично, еден ден да се врати.

Во неговиот дом немаше ништо што би укажало дека тој некогаш живееше тука. Не најдовме облека или мебел или било што друго што го носи неговиот белег. Местото беше празно, ако се изземаат неколку тетратки со нацрти или, поточно, со еден ист нацрт на некоја згрчена тврдина и текстови од кои секој опишува поинаква тврдина која нема врска со таа од неговите цртежи. Поради некоја за мене непозната причина, ги сочував неговите тетратки како наследство кое не смее да се изгуби.

Ги слушнав мештаните како кажуваат дека некои луѓе се заветуваат на самотија, на вечно лутање, а тој е еден од нив. Со текот на времето заборавија на него, а кога неговата куќа стана руина, сфатија дека тој никогаш повеќе нема да се врати.

Години по неговото исчезнување, на еден осамен остров, случајно налетав на тврдина што е речиси идентична на онаа што ја видов во неговите цртежи што ги чувам кај себе. Не знаев дали тој ја виде оваа напуштена тврдина и од неа се инспирирал за своите цртежи или ја изградил на тоа зафрлено место по заминувањето од нашиот град! Но староста на тврдината и древноста на нејзините црникави сиви камења ми кажуваа дека таа била таму векови пред него и пред мене.

Не се осмелив да ѝ се доближам. Почувствував како некоја сурова одбивна сила избива од нејзината внатрешност. Се вратив во градот и на познаниците им раскажав за неа. Потоа стана вообичаено секој што ќе отпатува да се врати во градот и раскаже дека видел тврдина идентична на онаа од нацртите што ги најдовме во домот на исчезнатиот, иако повеќето од нив ги виделе овие нацрти само еднаш.

Во однос на местоположбата на тврдината, едни тврдеа дека се наоѓа подалеку, други се колнеа дека е поблиску, но сите се согласувале дека лежи на еден осамен остров покрај езеро зад кое се гледа планина. На врвот на планината е уште една тврдина која личи на првата. Се чини како да ја шпионира и набљудува. Тие исто така едногласно тврдеа дека кулите на тврдината личат на копја забодени во срцата на невидливи непријатели. Секој од нив почувствувал страв, се плашел да ѝ се доближи на застрашувачката градба и бил обземен со мислата дека копјето на една од кулите ќе му се заби во срцето ако го стори тоа.

Се чинеше како да зборуваат за истата тврдина иако тврдеа дека ја виделе на различни места. Само еден од нив рече дека не се претрашил и дека, кога тргнал кон тврдината со желба да ја

истражи нејзината внатрешност, бил изненаден кога открил дека таа е чиста илузија, плод на неговата податливост, оптичка измама. Сепак, ги запомнил најситните детали, од нејзината орнаментика, преку сталактитските сводови, сè до скулптурите кои ја украсуваат нејзината фасада.

Со текот на времето и други се осмелија да ѝ се доближат за да, како и нивните претходици, откријат дека таа не постои. Но повеќето од нив и понатаму се плашеа.

Најчудното од сè е дека во последно време никој не кажувал дека осамената тврдина е надвор од урбаното подрачје или дека е мошне оддалечена од градот. Тврдината почна лека-полека да се доближува така што некој дури се колнеше како налетал на неа во шумата во непосредна близина на градот, со езеро од едната и планина од другата страна, а врз планината - тврдина близначка.

Сето ова на мештаните им се чинеше логично и прифатливо. Но кога јас им спомнав дека таа се гледа од прозорецот на мојата спална соба како, втоната во тишина, стои спроти својата близначка, сите заклучија дека сум го изгубил разумот.

Ме сметаа за чудак откако дознаа дека постојано ги прецртувам нацртите на исчезнатиот човек, дека домот ми е полн тетратки со тие нацрти, дека сè во него е прекриено со прав.

Можам да ги разберам бидејќи, секогаш кога поминуваат покрај мојата кука, гледаат како во собите со отворени прозорци ветерот, во зависност од тоа од каде дува, ги развејува просирните завеси кон надвор или кон внатре. Куката им се чини празна. Не гледаат мебел или било што освен темни сидови и прашливи подови. Ретко се покажувам пред нив, а во малубројните прилики кога ќе ме забележат,

поминувам како сениште кое се преместува од еден прозорец до друг.

Веќе не ме гледаат на градските улици. Речиси не излегувам од дома. Сигурно се прашуваат како набавувам храна и пијалоци. Несомнено мислат дека одгледувам зелунчук и овошје во тајна градина зад куќата. За да било што го предизвика нивното внимание, тоа мора да биде тајно.

Сфатив дека ја отфрлија оваа идеја – доколку воопшто им паднала на ум – кога почнаа крадешкум да ја сиркаат куќата, можеби во исчекување на некој знак дека јас вистински постојам. А јас упорно се криев и ги избегнував. Не ми беше гајле што ќе помислат доколку ги видат тетратките и листовите кои речиси го покриле подот, туку гледав да ги оставам во видно поле на нивните љубопитни очи. Не се обидував да спречам да одлетаат надвор. Токму напротив, оние копии на оригиналниот нацрт што сакав тие да ги видат ги оставав таму од каде ветерот ќе може да ги однесе. Од каде што не можеа да ме видат, ги следев како ги собираат листовите додека ветерот, пред моите очи, ги носеше другите кон, за мене и за нив, непознато место.

Знам дека никогаш нема да сфатат зошто го прецртував оригиналниот нацрт кој настојувал да го сочувам откако го пронајдов во домот на исчезнатиот. Јас самиот не можам да ги објаснам своите мотиви на разбирлив начин. Но најмногу ме изненади нешто за што не можам да најдам логично објаснување а што од моето засолниште го слушав како шепотат меѓу себе: дека можеби јас сум авторот на оригиналните цртежи а не оној што исчезна пред неколку години. Ги слушав како повторуваат дека, можеби, сум нашол начин да ги подметнам тие цртежи во неговата куќа пред да ги известам за неговото исчезнување.

Потоа почнаа да се сомневаат дека тој некогаш воопшто живеел меѓу нив, а некои дури и изнесуваа докази за да го поткрепат ова тврдење. Не разбираам како се сеќаваат на еден толку ситен детал: јас бев првиот кој ги извести за неговото исчезнување, а негираат цел еден живот кој се развиваше и цутеше пред нивните очи пред да си замине.

Се решив, од внатрешноста на мојата скривница, со ранет и напукнат глас, да ја раскажам мојата приказна на оние кои ме слушаат и мислат дека не сум свесен за нивното присуство и близина, уверен во нивната љубопитност и заинтересираност. Не ми здодеа да им ја повторувам а на нив, како се чини, не им здодеа да ја слушаат:

„Во почетокот ми се чинеше дека е далечна, одвоена од светот. Потоа видов како се доближува, секој ден сè повеќе. Ја следев како чекори по патиштата кон градот. Почнав да ја гледам од прозорецот на мојата спална соба, а потоа од сите можни прозорци. Се обидов да ги затворам прозорците но тие не ми се потчинија. Се здружија со тврдината против мене и без прекин ми ја покажуваа нејзината слика.

Мојата мачителка уште повеќе се доближи и го зазеде мојот дом. Таа стана тој и тој стана таа. И покрај тоа, тврдината и нејзината планинска придружничка ме гледаа низ сите за навек отворени прозорци. Таа се насели во мене, ја чувствувам во утробата. Во нејзините галерии дува ветерот и јас, длабоко во себе, го слушам ехото на неговото свиркање. Нејзината пустош ме исполни. Во нејзините ходници, во моите ходници, го слушам звукот на тешките чекори. Речиси ја гледам темнината како се спушта во мене. Ветерот го турна крилото на еден прозорец во моето срце па во мене

продираат распрснати зраци светлина. Ме допира нивната топлина и на момент заборавам каде сум.

Сум слушал многу за градби опседнати со духови. Прв пат кога ги видов скиците на исчезнатиот човек сфатив дека таа негова тврдина е опседната и пред да биде изградена. Она што тогаш не го сфатив е дека и самата таа може да ги опседне телата, да се залепи за нив како пијавица што им ги цица крвта, нервите и здравиот разум.

Не знам од кој пекол човекот го извлекол својот првичен нацрт, но сигурен сум дека морам да го запрам ова проклетство пред да го опседне целиот свет, пред да го уништи и голтне.

Скиците се амајлии. Повторуваните цртежи се талисман кој содржи црна магија. Тетратките исполнети со слова и зборови се проклетство од чие влијание нема начин да се заштитиш. Сето тоа ме излудува. Кове заговор против мене и го искривува она што се наоѓа пред моите очи. Нема друг начин освен да им се посветиш и да ги направиш илјадници. Пишував и пишував. Цртав и цртав. Посакував да постигнам истоветност а единственото што го остварив е отстапувањето од оригиналог. Ги споредувам моите скици со оригиналите и наоѓам дека се различни иако се од истата тврдина. Еден потег повеќе тука, различна накосеност таму. Обично око тоа не го забележува но тоа е тука и гледа во мене, сјајно и светло како грешка. Тоа не беше моја грешка туку магијата со која тврдината се штитеше. Или можеби нешто друго. На крајот ги забележав разликите меѓу оригиналните нацрти. Не знаев дали исчезнатиот ја повторувал истата скица стотици пати за да го избегне несвесното отстапување, или скиците намерно ги правел со мали разлики поради некоја само нему позната причина, па мрзливите очи

виделе истоветност и таму каде ја нема.

Никогаш тоа нема да го дознаам. Затоа не смеам да прекинам да ги правам цртежите еден по друг. Тоа веќе не се само копии. Наспроти сè, верувам дека секоја од нив е единствена. Тие станаа сламка за која се фаќам да не потонам во лудило или, можеби, премин што ме води кон него.“

ОД ДРВО И ХАЛУЦИНАЦИИ

Сечев дрва во шумата до мојата колиба кога за прв пат ме обзеде тоа чувство, поточно кога по прв пат го вперив прстот во него и го видов со свои очи. Тоа одамна тлееше во мене но се воплоти во моментот кога бев опкружен со стебла, отсечени гранки и отпаднато лисје.

Почувствував дека сум суштество од дрво. Во мене живее неговиот мирис, ме преплавува и ми ја обзема душата. Ме маѓепсува неговата свежина, ме опкружува и се чувствувам како дома, во прататковината на која не се сеќавам но чии миризби и звуци се скриени длабоко во мене.

Во тоа пронајдов објаснување за моите постапки откако се преселив од мојата стара кука во овој зафрлен крај, кога сечењето дрва стана мое секојдневие, ритуал од кој ништо не може да ме оттргне. Почнав најмногу време да поминувам во делкање на исушеното дрво и неговото обликување во парчиња мебел и предмети кои не ми се потребни. Најубаво ми е кога моите раце се во контакт со суровината, кога ѝ даваат форма која не би ја имале без мене. Тоа ми го одзема вниманието и не ми остава време да размислувам за стварноста што ме опкружува. Стварност сочинета единствено од пустош, празнина и тишина кои, одвреме-навреме, ги прекинува завивање, лаење или бучава од непознато потекло.

Кога ќе завршам со работата одам во прошетка низ градот. Поминувам кај напуштените куќи за да проверам дали сè е во ред. Повеќето од нив сопствениците набрзина ги напуштиле, дури ни вратата не ја затвориле. Детално ја прегледувам секоја кука борејќи се со алергијата што целиот тој натрупан прав ја предизвикува кај мене. Ги отворам прозорците за да проветрам и ги затворам пред да

заминам. Гледам несредени бавчи кои постепено се претвораат во минијатурни џунгли и не се обидувам било што да преземам за да го спречам тоа. Мојата битка против природата е осудена на неуспех, затоа ја оставам (природата а не битката) да си оди по својот пат. Ја надзирам нејзината натрапливост, ја шпионирам оддалеку. Не сум расположен да се борам дури ни за да го сочувам просторот кој го зазема моето тело. Сега чувствувам дека постојам без да живеам. Дишам, јадам, спијам и се будам без да внимавам и, освен мојата обиколка низ градот, од еден крај на друг, и моето бавење со дрводелство, не правам ништо посебно.

Да не беа плодоносните дрвца и печурките кои во изобилие растат во шумата, јас и моите двајца другари не би преживеале. Само јас тоа го сфаќам бидејќи секој од тие двајца талка во некој свој свет. Одвај забележуваат кога им ја оставам храната. Не знам дали воопшто ја јадат или не. Заклучувам дека ја јадат од две причини, едната е што сè уште се живи, а втората, што не наоѓам остатоци од храната кога ќе се вратам следниот ден. Доколку ја клукаа птиците, ваму-таму ќе расфрлеа некоја трошка.

Не се задржувам долго на тие мисли. Без размислување продолжувам да им дотурам храна и вода со надеж дека еден ден ќе се расонат и ќе станат како некогаш. Иако се плашам од ова расонување бидејќи нема да можам да им објаснам како светот станал ваква руина.

Сметам дека моите некогашни избори ме доведоа до мојата сегашна состојба: занесеник кој талка по друмови и се бори против спомени кои се толку силно присутни како да се случувања кои во овој час ги доживува, а копнее по другите кои исчезнале оставајќи зад себе огромно чувство на загуба.

Ги запалив сите мостови решен да не го напуштам ова место ниту да менувам било што во него. Добро е човек некое време да се задоволи со улогата на нечуен гледач. Возбудливо е да се повлече, да се однесува како пердув на ветрометина, препуштајќи го светот на хаосот без кој тој нема смисла.

Не можев да си дозволам да се откажам од моите другари, но длабоко во себе знаев дека има нешто поголемо од тоа. Ќе останев дури и ако никој друг не останеше. Срцето ми е исполнето со рушевини а душата со празнина па, каде и да одам, ќе ја гледам пропаста како се одразува пред мене.

Талкам по кривулести улици, го посматрам хоризонтот кој ништо не навестува и небото кое е постојано прекриено со облаци. Вртоглавицата веќе не ми пречи, се навикнав на неа. Би се зачудил кога би сретнал некого од оние што останале тука, со поглед кој лута, зашеметен дух и тело кое не може да поднесе нишање. Очекував дека со време ќе заминат и така и бидна. Исчезнаа еден по друг. Местото се испразни, останавме само ние тројца.

Одам од едно место до друго без да размислувам за тоа или да гледам каде чекорам. Градот е втиснат во моето срце, врежан длабоко во мојот ум и врз моите коски, со неговите испреплетени улици и плоштади, нежни како пајажина, со шумите околу него, како алка врз раката. Секогаш внимавам да не поминам покрај мојата стара кука. Веќе не можам да ги гледам дупките од куршуми врз нејзините сидови ниту огромниот отвор што го направи гранатата на зградата спроти неа. Откако ја напуштив не ѝ се доближив. Дури не размислував да ги однесам своите работи во колибата за која ги исеков дрвјата со уживање и ја изградив како оној што ја ткае облеката од нишките љубов.

Во колибата ги поминувам деновите во мир кој го ремети само мојата свесност за тоа дека некој ме чека и смета на мене, макар во своите халуцинации. Ми здодеа тоа, копнеам по живот без одговорности, без барања. Станувам напнат од самата помисла дека надвор од границите на моето тело постојат други. Доволни ми се оние што живеат и се борат во мене. Понекогаш се преправам дека овој град е само мој. Во него нема никој, во него никој никогаш не живеел ниту пак некој, освен мене, поминал низ неговите улици. Некојпат успевам да се уверам во тоа, но очите и сеќавањата најчесто ме демантираат.

Доаѓам до северната периферија на градот, каде што се полињата со кактуси во сите бои и форми. Го гледам како лежи меѓу растенијата со овална форма. Одвај може да ја крене главата па знам дека, како и обично, успеал да ги умртиви својот ум и своите чувства. Не се обидувам да му се доближам, го оставам на неговите сништа и сеништа. Не сум подготвен да ја платам цената на неговото буење. Не сум расположен за буици жалење, плач и тага упатени кон празнината. Го сакал јас тоа или не, за него веќе не сум ништо друго освен празнина. Од него до мене допираат неповрзани реченици за една река во чии длабочини тој лежи, за едно езеро од жива и за една оаза од која тешко се заминува. Ги тресам неговите зборови далеку од мене. Сепак, мислата за реката, езерото и оазата и понатаму бучи во мојата глава.

Го напуштам и се упатувам кон другата страна на градот. Кон неговите далечни осамени рабови каде планината не дозволува понатамошно ширење на шумата. Се доближувам и ја гледам како со прекрстени нозе седи меѓу карпите, како да е една од нив. Забележувам дека кожата ѝ е потемнета и

исушена од сонцето така што по бојата наликува на околните карпи. Ме гледа но не ме препознава.

Го врти лицето настрана. Слушам како тивко пее песни од кои ништо не разбирам но чиј ритам кај мене предизвикува морници. Нејзиниот тажен поглед и страден глас ми кажуваат дека пее за исчекувањето и загубата. За разлика од него, нејзе не ѝ треба да ги успива или опива своите чувства. Доволни ѝ се нејзините халуцинации; не ѝ се потребни никакви надворешни поттикнувања.

Престанува со пеењето и го започнува монологот во кој кажува дека нашиот другар се соединил со водата, дека таа станала едно со огнот, а потоа прашува за мене, иако не може да ме препознае додека тука стојам и ја посматрам. Го разбирам нејзиното прашање но не правам напор да ѝ одговорам дека јас и дрвото сме едно но дека, за разлика од нив двајца, јас нема да се задоволам со својата земна материја туку ќе бидам чист ум.

Го имитирам нејзиниот загадочен начин на зборување и речиси викајќи ѝ вела: „Умот е божествената материја на Атум¹, светлина која избива од неговото сонце кое е скриено од нечистите очи. Затоа, тежнеејќи да се доближам до Атум, јас ќе станам чист ум.“

Ми се чини дека таа неколку мигови го следеше она што го кажувам пред повторно да се подигне невидлива бариера меѓу нас. Ја посматрам со сожалување, во неа го гледам својот лик, а во нашиот другар го гледам нејзиниот лик. Ние тројца сме различни одрази на еден ист извор. Ние тројца сме сонот создаден во умот на Атум, идејата што

¹ Атум е древно египетско божество поврзано со Сонцето, пра-бог кој го создаде светот. (Заб. прев.)

му паднала на ум. Токму како што овој измамнички универзум, на самиот почеток, му паднал на ум како бескрајна вода сокриена зад слоеви магла, за потоа да го востанови и полека исполни со нештата, воспоставувајќи ред во неговиот хаос.

Или тоа е, во најмала рака, она што го слушам како таа го повторува сè додека не ја изгубам врската со сегашноста и не се најдам среде еден древен свет. Ми вели дека јас сум судијата меѓу хаосот и редот. Посредникот меѓу боговите на доброто и боговите на злото, кој не ѝ дозволува на ниту една страна да ја надвлее другата.

Претпоставувам дека ме меша со Тот, богот на пишувањето, мудроста и магијата во древниот Египет. Станувам сигурен во тоа кога ја објаснува својата идеја тврдејќи дека редот има потреба од хаосот кој го поддржува, кој упатува на него, и дека доброто нема смисла во отсутност на злото. Според нејзините монолози, мене ми е доверена тешката задача – да ја чувам рамнотежата меѓу противречностите.

На некој начин, таа не беше далеку од вистината, иако не успеа да ја погоди суштината на мојата улога. Навистина зедев на себе една задача од која се уморив и веќе не сум мотивиран да продолжам да ја вршам. На ова место на крај на светот се борам да заборавам, иако мојата меморија останува жива и здрава. Понекогаш им завидувам на моите другари. Нему, за намерното исклучување на умот, а нејзе, за вроените халуцинации кои ја бришат стварноста и ја одвојуваат од мене па не ме препознава, иако сум речиси оската на нејзините монолози дури и кога во нив ме облекува во рувото што не е мое.

Очекував нејзините халуцинации да се вртат околу она што се случи пред таа да падне

во ова состојба но таа не споменува ништо за бомбардирањето, гранатите и експлозиите. Барем не кога јас сум во нејзина близина. За нејзина среќа, таа не е како мене, во неа не живеат урнатини, ужасни вресоци и трупови расфрлани по улиците од кои се ранат грабливки и диви животни. Не ја прогонува стравот дека секое животно или птица на оваа земја, било питомо или диво, е прејадено од човечко месо. Стравот кој мене ме одби од секој вид месо.

Нејзината меморија, како се чини, го избриша сето она што се однесува на последната војна и земјотресите што потоа уследија. Рамислувам за нејзините грмежи, експлозии и татнежи и доаѓам до заклучок дека војната е заговор против тишината. Основната цел на војната е да ја убие тишината и празнините да ги исполни со што повеќе бучава. Небаре има страв од неа и не може да ја поднесе.

Можеби затоа станав склон кон тишината, почнав да се повлекувам во неа, заменувајќи го говорот со пишување. Сакав пишувањето да го отстрани звукот но открив дека и тоа во себе крие говор. Молчам сè додека безмалку не заборавам како звучи мојот глас и од сеќавањето не се избрише неговата интонација. Забележувам илјадници зборови дневно на јазикот што самиот го измислив, со буквите што ги обликував по сопствен вкус. Само јас можам да продрам до нивните длабочини. Размислувам за тоа да ги врежам во камен или да ги истетовирам врз моето тело, потоа се задоволувам со запишување на листови што ги правам од кора на дрвото или од моето далечно „јас“ што е скриено од моите очи но ја обликува мојата суштина.

Низ глава ми помина мислата дека потенцијалниот читател нема да може да го прочита она што го запишувам. Можеби дури нема да може

да сфати дека станува збор за јазик а не за случајни чкртаници што ги произвел зашеметен ум. Спротивно од очекуваното, таа можност ме смирува, ме оживува и ми го разгалува срцето. Потоа решавам дека работава нема да ја оставам во доменот на можното и почнувам сам да си ги уништувам записите, еден по еден. Поради тоа ја претпочитам кршливоста и минливоста на хартијата пред цврстината на каменот.

Она што го запишувам ме плаши бидејќи ги потврдува сите ужаси што ги видов. Ги оживува и бесконечно ги повторува па тие не се бришат од моето сеќавање. А можеби уште повеќе ме плаши дека, кога пишувам за она што го видов, насетувам во тоа некоја скриена убавина. Јазикот ме издава, ме влече кон својата естетика. Чitam и откривам дека урнатините се привлечни, дека секојдневната смрт е создадена со извонредна прецизност која ја прочистува, ја одделува од болката протерувајќи ја, барем привремено, од сцената.

Си поставив задача да го документирам сето она со што со соочив, да ги запишам дури и најобичните случувања и ги опишам најмалите промени што можеби нема да ги забележи никој освен мене. Но малку успорив. Првин, сето тоа го проживеав до крајните граници. Видов како местото се претвара во урнатица, како неговите преживеани жители бегаат еден по друг. Во почетокот останаа само неколкумина што бесцелно талкаа по улиците. Моите двајца пријатели обично би ги игнорирале а и јас би се сетил на нив само кога би забележал некого од нив како при одењето се тетерави од вртоглавицата која сугестивно се пренесуваше и на мене. Потоа сите отидоа, освен ние. На еден или друг начин, ги снеса како никогаш да не постоеле. Се сеќавам на празните улици, срушените куќи и

трагите од огнот на јавните згради. Сликата во првите денови беше потресна, после почнав да се навикнувам на неа. Поранешниот живот речиси згасна во моето сеќавање и како што тој гаснеше, така во мене расцутуваше пустош.

Пишував и сè уште пишувам со чувството на последен сведок. Оној без кого сè ќе се избрише и ќе биде проголтано од празнината. Раскажувам приказна за едно место што станало урнатина, за тишината што се вгнезди во целиот свет, за луѓето од кои во овој град останале само тројца: еден што потонал во своите спомени, еден што без прекин ги зашеметува својот ум и своите чувства, и една на која нејзините халуцинации и напади на лудило ја влечат кон еден свет што тешко може да се допре.

Размислувам за тоа, станувам сигурен дека тоа е така, за потоа повторно да се посомневам во сè. Од каде да знам дека она што го гледам и во што верувам е точно? Како да знам дека мојот поглед на стварноста е најблизок до вистината, до суштината, ако стварноста воопшто има вистина или суштина. Ме боли што нема начин да бидам сигурен во било што. Мојата верзија на светот не е подобра од таа на секој од нив двајца. Се чини дека сме три паралелни света на едно исто место, три човека од кои секој е заточеник на својот ум, своите опсесии и фантазии.

САХАР МАНДУР

Превод од арапски јазик: Маријана Кавчиќ
Редакција на преводот: Пајо Авировиќ

МИНА
ДАР АЛ-АДАБ,
БЕЈРУТ, 2013

Жена во триесеттите, висока, со грациозни рамења врамени со костенлива виткана коса. Со темнозелени очи и нежнобело лице. Нејзиниот татко би ја опишал како комбинација на божицата на радоста, мачката Бастет, и божицата на војната, мачката Сехмет – две фараонски мачки. Филмска дива.

Кога Џулијан ѝ побара дозвола да го направи ово опсежно телевизиско интервју, таа рамнодушно го праша:

„Кој тоа би бил заинтересиран да ја слушне мојата приказна? Зар не се доволни написите во журналите?“

„Журналите?!“, возврати тој. „Зарем го потценуваш животното искуство кое го имаш и покрај своите млади години?“

Таа се насмевна на зборовите „млади години“ и рече:

„Џулијан, секој живот заслужува да биде раскажан. Но дали исходот на раскажувањето заслужува човек воопшто да се впушти во тоа?“

Тој се збуну. Добро ја познава, поставува прашања кога избегнува да даде одговори.

Нивното заедничко минато не заврши баш најдобро. А тој сега седи пред неа, во дневната соба од нејзиниот дом исполнет со ниското пролетно сонце и со оптимизмот што го побудува зеленото растение што се гледа од балконот. Седи врзан со околностите, лулајќи се во дистанцата што времето и случувањата ѝ ја наметнале на блискоста.

Збунет е, а таа се смее во себе.

На негово изненадување, поради некоја своја внатрешна потреба, таа ќе му го дозволи интервјуто.

И еве, му го дозволува пред да потрае неговата збунетост.

Лицето му блесна од радост. Проживува еден миг на нежност присеќавајќи се на долгите години на нивното пријателство.

Ја зема нејзината десна рака меѓу своите раце, ја спушта главата надолу и се насмевнува трепкајќи, за да не му се испушти солзата на олеснувањето. Таа ја чувствува тежината на моментот; чувствува некоја тајна вина и потребата во овие два пара бели дробови кои се наоѓаат едно до друго да влезе свеж воздух.

На шега го праша: „Долго ќе трае?“

Тој бргу се прибра за да утврди дали таа се шегува или повторно, на некој чуден, сувопарен начин, ја воспоставува дистанцата помеѓу нив. Ја гледа како итро се насмевнува, па рече: „Баш сум магаре!“ „А јас сум Мина“, иронично и радосно му возврати таа.

Гугутката лета и мирно се вивнува, ги шири крилјата како орел и останува вкочанета во своето движење, како времето да застанало. Сега кружи околу огромната зграда во која се наоѓа нејзиното гнездо. Тука, на последниот кат се наоѓа и станот на Мина. Станот е на седмиот кат, гледа на паркот ал-Санаије и има релативно простран балкон. Кај предниот влез поставени се два камени лава со цел да ја зголемат цврстината на зградата како и да го потврдат нејзиниот стремеж кон независност. Тие се чувари на малите богови; секој живее во својот дом и си ја крои сопствената судбина.

Широкиот прекрасен влез има скали што водат нагоре, каде што е поставена плоча со името на зградата: „L'Union Nationale“, т.е. Национално единство. За зградата, тоа име е како сино око¹... Како лажен лек што лекарите го препишуваат на умислени болни. Им ги смирува болките кои не потекнуваат од болеста туку од душата.

Чудно е името на оваа зграда. Каква ли е нејзината приказна?

Тое не е име на зградата, туку на француската осигурителна компанија основана со раѓањето на новиот Либан, а се наоѓа во зградата. Гледај го и ова, Мина! Ова не се два лава! Двата кипа што стојат на нејзиниот преден влез не се кипови на лавови. На десната страна е жена опкружена со две млади газели и роза... И од левата страна, жена со две млади газели и роза. Како да не бара заштита туку мир.

Како тогаш окото го гледа лавот?

Биди без гајле... Многумина гледаат газели а потоа зборуваат за лавови. Тоа е раширена оптичка измама што ја предизвикува оваа зграда. Измама, ништо повеќе.

ЏУЛИЈАН:

Мина е име на египетски крал. Маж. Зошто го носите?

МИНА:

Татко беше љубител на фараони. Со нетрпение чекаше да се ожени и да има деца за на синот да му даде име Мина, а на ќерката Хатшепсут. Но со

1 Амајлија против уроци, типична за Блискиот Исток. (Заб. прев.)

текот на времето стана јасно дека мајка тешко ќе забремени. Кога остана бремена со мене, не му се противеше, сакаше да биде среќен, но преговараше со него. Помеѓу Мина и Хатшепсут, мајка повеќе го сакаше првото име откако се убеди себе си дека е слично на Лина и Мира. Што се однесува до татко, тој секојдневно измислуваше начини за кај мене да ја одржи свеста дека носам имиња на двата фараонски крала заедно.

ЏУЛИЈАН:

Како тоа?

МИНА:

Ха, ха, ха... Ги бираше нивните епитети според сопственото расположение. Па така еден ден ќе ми се обратеше со „обединителке на двете покраини“, што е епитетот на кралот Мина, а друг ден ќе го слушнам како ми се обраќа со „ти прва меѓу жените“, што е еден од епитетите на Хатшепсут. Се навикнав секојдневно да ме вика по некој од нивните називи така што ми беше страв кога ќе ме повикаше по име, бидејќи тогаш знаев дека ме чека казна за некоја беља што сум ја направила.

ЏУЛИЈАН:

Значи, го сакате вашето име?

МИНА:

Да, го сакам. Многумина во него го наоѓаат она што го очекуваше мајка: кратко мелодично име. Но многумина исто така бараат објаснување за неговото значење. Јас ја сакам неговата скриена двосмисленост. Не ги сакам имињата што се разбирливи сами по себе.

ЏУЛИЈАН:

За да ја сочувате таа двосмисленост, кога се претставувате на уметничко поле, го користите само вашето име, не и презимето?

МИНА:

Јас немав намера да го отфрлам моето презиме. Во мојот прв филм „Ценерик“ бев со име и презиме, но луѓето и новинарите со кои соработував го користеа само Мина а мене не ми пречеше.

ЏУЛИЈАН:

Можеби поради тоа што во филмот го носевте вашето име. Во филмот „Бактерија“ од 2003 ја игравте улогата на Мина. И бевте во проблематична врска со едно момче и со еден град. Зошто? Каков е вашиот однос со Бејрут?

МИНА:

Францускиот режисер Пјер Боном го одбра моето име за име на главниот лик. Му се допаѓаше ритмот на името. Ми побара дозвола, јас се двоумев но на крај се согласив. Тогаш бев во своите дваесетти години и немав право да ги отежнувам преговорите за главната улога. И добро е што постапив така, бидејќи филмот ја освои Златната палма во Кан!

(кратко застанува, потоа колебливо продолжува)

Што се однесува до мојот однос кон Бејрут, јас...

Го сакам Бејрут... Да... Го сакам. Но, се разбира, ќе живеам во Бејрут сè додека можам да создадам во него свет за себе.

(кратко застанува, па со насмевка продолжува)

Сè додека знам дека имам излез од него кога ќе посакам да излезам.

ЏУЛИЈАН:

Свет во него... Излез од него... Затоа што не можете да се приберете во Бејрут или затоа што воопшто немате желба да се приберете?

МИНА:

Прибирањето на едно место нема врска со тоа. Станува збор за страв... Се плашам од Бејрут.

ЏУЛИЈАН:

Како?

МИНА:

Се плашам дека нема да го забележам поминувањето на времето, дека нема да забележам каде ме води животот, дека не ги држам самата уздите на сопствениот живот... Се плашам да заборавам. Се плашам да бидам изненадена. Можеби тоа не е страв. Можеби е повеќе прашање на сигурност. Во Бејрут чувствувам склоност кон сигурност бидејќи тоа е мојот град кој го познавам од детството и од младите години но во исто време ги гледам сите можности за загуба на таа сигурност кои ги искусив како жена. Градот стана опасен за мене, затоа што е мазен како вода и остар како нож, и постојано се движи меѓу тие две состојби.

ЏУЛИЈАН:

Сепак останувате во Бејрут...

МИНА:

Сè додека имам свет во него и излез од него.
(се смее)

ЏУЛИЈАН:

Живеевте во Париз две години.

МИНА:

Да. Тука поминав тежок период откако ми беше загрозна приватноста и нарушена душевната рамнотежа. Го напуштив Бејрут. Заминав бидејќи бев повредена и гневна. Не сакав никогаш повеќе да се вратам.

ЏУЛИЈАН:

Зошто се вративте? Нели се смиливте во Париз?

МИНА:

Да, се смилив. Таму посетував психотерапевт и работев со него за да ја вратам контролата

врз својот живот. Бев присилена да се вратам во Бејрут. Тоа не беше мој избор. Но сфатив дека луѓето го заборавиле она што го нарекоа „скандал“ и останав малку. И тоа „малку“ стана две години... Луѓето забораваат. Награда за мојот прв филм. Награда за најдобра улога во мојот втор филм... Мора да забораваат!

ЏУЛИЈАН:

Го заборавиле или се преправаат дека го заборавиле?

МИНА:

Решиле да го игнорираат.

ЏУЛИЈАН:

И тоа не ве вознемирува, иако знаете дека тој сè уште е во нивните глави?

МИНА:

(полека)

Искрено, не ме интересира што е во нивните глави, ме интересира мојот живот. Не сакам животот да ми се претвори во збир на конфронтации со кои ќе се соочам при секое излегување на улица.

ЏУЛИЈАН:

Зошто секој филм во кој глумите освојува награда на Канскиот фестивал?

МИНА:

(се насмевнува и бргу одговара)

Врски!

ЏУЛИЈАН:

(се смее и продолжува)

„Бактерија“ е најдобар филм на Канскиот фестивал во 2003 година.

МИНА:

Да, и заслугата за тоа целосно му припаѓа на Пјер Боном. Тој е режисер и автор на сценариото. Со него за прв пат се појавив на филмското платно.

Прекрасен режисер кој знае да го насочи актерот. Пред снимањето, седеше со мене најмалку саат време, ми зборуваше за сцената, како ја напишал, зошто ја напишал, ме прашуваше како јас ја чувствувам, не ме задушуваше, ќе ме сослушаше и ме упатуваше без да ме обврзува со своето мислење... Го прифаќав неговиот филм, неговата приказна, како да е моја, до најситните детали. А приказната е чудна, не е очигледна.

ЏУЛИЈАН:

Како би го опишале филмот во една реченица?

МИНА:

Само една? Добро...

(размислува)

Каков е животот кога ќе стане видлив врз телата на луѓето...

ЏУЛИЈАН:

Како?

МИНА:

(саркастично)

Пак во една реченица?

ЏУЛИЈАН:

(се смее, надевајќи се дека таа нема да се заинаети)

Не...

МИНА:

Јунаците на филмот физиолошки реагираат на своите чувства. Црвени образи, жолто лице, темни кругови под очите, вратот се собира и станува како зрно сусам, прстите на нозете отекуваат по долго одење, забите испаѓаат, растат очниците, струковите стануваат рачки... Тоа се описи што ги користиме во нашето раскажување, само што филмот ги отелотворува а шминката ги покажува. Тоа се деновите преведени врз телата на оние што ги живеат. Од утринската средба со сонцето па сè

ДО СОНОТ...

ЦУЛИЈАН:

Сонот е ставен во контекст на општествениот живот.

МИНА:

(раскажува како да глуми, повторувајќи ја својата улога во филмот)

Да... Кога јунакињата спие таа сонува, а кога сонува, таа живее. Таа се сретнува со едно момче што го запознала во текот на денот. Тие се насмевнуваат еден на друг бидејќи знаат дека сега се среќаваат во соништата, а тоа значи дека нешто меѓу нив останало да виси во воздух, нешто што не си го искажаа кога биле будни. Тој директно ја праша: „Ти заборави да ми кажеш дека сум нежен и дека ја сакаш нежноста кај мажите?“ А девојчето му одврати: „А ти? Зарем не сакаше да ми кажеш дека платата ти е при крај иако сме на средина на месецот и затоа не ме покани навечер на пијачка? И дека се плашеше дека нема повторно да ме видиш?“ „Да, но откако си замина, ѝ пишав порака на нашата заедничка пријателка и барав да не состави на почетокот од месецот.“ Таа се смее, образите ѝ стануваат како јаболчиња, а очите на момчето блескаат како небесни молњи. Кога наутро ќе се разбудат, секој во својот дом, знаат дека се сретнале и дека приказната веќе започна. (застанува на неколку секунди, се враќа во реалноста на интервјуто, сè уште со насмевка) Го сакам овој филм. Нежен е.

ЦУЛИЈАН:

Зошто, според вашето мислење, тој филм ја освои Златната палма во Кан?

МИНА:

Дефинитивно поради нежноста! И поради

други причини, се разбира. Идејата, режијата, шминката. Шминката не создаде суперхерои и тродимензионални чудовишта. Но создаде нов човек што го чувствуваме во себе а не го гледаме. Пјер го сними за нас откако за него создаде безбедна, заштитничка средина. Желбата за радост е суштинската во филмот. Без разлика дали радоста ќе се случи или не со текот на настаните, присуството на желбата за радост не теши и смирува.

ЏУЛИЈАН:

Како го доживеавте вашето прво канско искуство? Дали се сеќавате на него?

МИНА:

Се разбира дека се сеќавам! Повеќе се сеќавам отколку што го доживеав!

(се насмевнува и продолжува)

Се сеќавам дека посакував да имам земено некој вид опијати кои на човекот ќе му овозможат да биде во пристојна интеракција со околината и во исто време да се дистанцира од сè. Посакував да бидем заштитена, помалку да се плашам, повеќе да се радувам, да се сретнам со новинарите, да одржам говор...

ЏУЛИЈАН:

(изненадено)

Како да посакувате повеќе од она што го доживеавте! Зарем Кан не беше среќно искуство? Прв филм на една актерка што ја носи во Кан!

МИНА:

Слушајте, Џулијан! Денот кога „Бактерија“ беше номинирана за Златна палма ги поминував најтешките денови во мојот приватен живот бидејќи станав сечија мета. Поминав три дена во Кан бегајќи од себе, од својот лик. Сакав да

бидам улогата, не актерката. Сакав да исчезнам поради фотографиите кои беа објавени за мене. И наеднаш станав мета на сите светски камери кои светкаат околу мене како да инсистираат да ги извлечат сите прашања што во мене останале без одговор. Тоа не беа среќни денови. Тој „скандал“ се случи непосредно пред да отпатувам во Кан по прв пат.

ЏУЛИЈАН:

Разбирам... А при следната посета, кога поминаа две години од скандалот, како го доживеевте меѓународното признание?

МИНА:

Се чувствував заштитена...

(Одеднаш замолчи. Се мести во столчето во кое седи, остро гледа во Џулијан, со раката покажува кон режисерот и брзо зборува.)

Џулијан, стани, прекини го снимањето. Би сакала да ја смениме темата. Се извинувам но чувствувам дека на луѓето им ја разубавуваме реалноста. Немам никаква интересна приказна да раскажам за Кан ниту пак таму доживеав некоја значајна средба која ми го промени животот. Доживеав многу различни убави нешта, вкусив прекрасна храна, видов волшебна облека, се сретнав со светски уметници за кои никогаш не помислував дека еден ден ќе ги видам пред себе, но не знам како сега да раскажувам за тоа. Тоа беа мигови кои згаснаа при самото раѓање. Освојував награди но никогаш не го почувствував вкусот на победата. Не сакам тоа да им го кажам на луѓето, ќе звучам надмено. А да го снимиме истото прашање некој друг ден, можеби моите одговори ќе бидат попатетни и не толку претенциозни? Се извинувам, Џулијан!

ЏУЛИЈАН:

Секако, Мина. Не грижи се. Сакаш да направиме пауза?

МИНА:

Можеме ли да завршиме за денес? Зборував многу....

ЏУЛИЈАН:

Секако...

(му дава знак на режисерот, потоа се свртува кон Мина)

Не сакав да те вознемирам...

МИНА:

(го прекинува, сега веќе посмирена)

Никако, Џулијан, проблемот не е во прашањето туку во одговорот... Не се извинувај, разговорот беше пријатен...

(со прстите го отстранува праменот костенлива коса од челото и продолжува)

Се плашам да зборувам долго бидејќи имам склоност кон размислување наглас... Кажи ми, што мислиш?

ЏУЛИЈАН:

Јас уживав, се разбира! Го сфаќам твојот страв, но договорот што го потпиша со организацијата те штити. Ти ветувам, до луѓето нема да излезе она што ти не сакаш тие да го знаат за тебе или да го видат во тебе.

МИНА:

Ако твоето ветување е како последното што ми го даде...

(прекорливо се насмевна)

ЏУЛИЈАН:

Мина!

Го изговори тоа со тага и вистинска вознемиреност. Како човек кому еден ден му ги

врзале рацете па не можел саканото лице да го заштити од злото. Таа се насмевна со разбирање, стана од своето столче и со раката му помина преку образот.

ЏУЛИЈАН:

Се гледаме задутре?

МИНА:

Ќе бидам тука точно во десет часот.

(се свртува кон режисерот и мајсторот за осветлувањето)

Фала, момци!

(и поторно кон Џулијан)

Џулијан, можеш ли да додадеш повеќе бои на декорот? Од црната се чувствувам како да одам на сопствениот погреб.

ЏУЛИЈАН:

Но самата ја побара!

МИНА:

Се предомислив... Малку бои, те молам.

Тоа го рече со саркастична кокетерија што ги насмеа луѓето во студиото, кои, се чини, го делеа нејзиното мислење. Бидејќи црното задушува.

Смеата продолжува од различни причини додека Мина се ослободува од микрофонот прицврстен за нејзиниот струк и јаката. Го става уредот врз столчето, го нафрлува торбичето на раме и, полна самодоверба, оди со чевли со потпетици кои ги забиваат нејзините чекори во подот.

Со рака му дава знак на Џулијан да не ја следи.

Исчезнува во темнината додека по неа се вее нејзината нежно виолетова наметка.

РЕЖИСЕРОТ ЛЕО:

(се обраќа на Џулијан)

Не ја праша за деталите од скандалот.

ЏУЛИЈАН:

Не, Лео. Прво треба да ја здобијам нејзината доверба, инаку ќе ми се спротистави или ќе ни даде само трошки. Зарем не си видел како се налути самата на себе кога се почувствува нелагодно поради она што го кажа?

(накратко замолчува)

Освен тоа, емисијата не се бави ексклузивно со скандалот.

(...)

Мина е девојче од Бејрут, како мене. Го дочека животот со радост и, како и сите тинејџерки, мислеше дека може да прави сè што ѝ се допаѓа да го прави.

На тоа наведуваше градот во осумдесеттите и деведесеттите години. Ни создаваше впечаток дека го поседуваме, дека имаме целосна слобода, без граници, дури и без правила.

Беше многу весела. Многу се смееше. Немаше човек кој не беше подготвен на некоја лудост поради неа. Лудост да направи нешто со што ќе го привлече вниманието на Мина. Кога се запознав со нејзините родители, сфатив дека таа наследи многу од нив. Острината на мајката и смеата на таткото. Брзата интуитивност од таткото и ненадејното повлекување во себе од мајката.

Таа наследи многу од своите родители но исто така негуваше многу нешта што ја оддалечуваа од нив. Не ја избегнуваше толпата како тие двајца... Тие ја доживеале војната како возрасни луѓе а таа беше дете. Тие мноштвото го гледаат како опасност,

како беганье, како трупанье. А таа не... Го гледа како забава... Го сака мноштвото, сака добро друштво, сака врева, сака забава до доцна во ноќта.

Татко ѝ бега во светот на фараоните. Мајка ѝ има идеален свет со кој ја споредува реалноста.

Таа ги сметаше за неисполнети.

Но како што се оддалечуваше од нив, тие стануваа нејзината единствена безбедносна зона.

За време на студиите, ми кажуваше дека единственото место каде чувствува безусловна љубов и мир е родителскиот дом. Кога ја прашав зошто тогаш оттаму се пресели во приватен стан во маалото Судику, саркастично ми рече дека не планира наскоро да се врати во мајчината утроба. Ми беше пријателка пред скандалот. По скандалот ја прекина секоја врска со мене.

Не го изгубив само нејзиното пријателство, сè се смени.

Не зборувааше повеќе ниту со мене, ниту со Џени, ниту со Али, ниту со Рами, ни Тони, ни Џоана, Мирна, Дана, Сана... Со никого.

Ги бојкотираше училишните пријатели, пријателите од факултет, од маало.

Се изгуби, исчезна во Париз.

Се обидов да воспоставам контакт, ѝ напишав пет меилови. Не ми одговори.

Сфатив дека сака да биде сама.

Кога прочитав дека се врати во Бејрут, се јавив на нејзиниот либански број што го зачував и утврдив дека тој веќе не е нејзин. Ѓ праќав меилови. Не добив одговор. Разбрав дека сака да биде сама. А нашите пријатели... И јас се оддалечив од нив по скандалот.

Зошто? Затоа што ми се чинеа како неранимајковци.

Не беа сите такви но ме гушеше општата атмосфера.

Мина се всели во нашите муабети и нејзиниот приватен живот стана предмет на нашите седенки. Момчето со кое таа излегуваше месец-два почна да се фали како уште тогаш имал чувство дека таа е „таква“.

Девојчето со кое таа туристички патувала во Рим кога биле на факултет почна сега да се сеќава како Мина тогаш чудно ја гледала. Ѐ требаше десет години да го разбере значењето на тој поглед! Едно момче рече дека Мина е слободна и дека ќе остане мила, „што и да е“.

Друго девојче му одговара дека нејзината одлука да ја напушти земјата била исправна. „Тука ќе ѝ биде тешко.“

„Но зошто, што ѝ недостасува?“ прашуваат другите.

„Таа е геј“, одговараат.

Не користат погрден израз за да ја опишат бидејќи имаат завршено приватни универзитети и сакаат да изгледаат цивилизирано едни пред други и пред историјата.

Еден разговор по друг, додека не се уморив.

Не, јас ништо не кажав за неа.

Многу ја сакав и сè уште многу ја сакам.

Таа ми е пријателка од детството.

Ги разбираам нејзините причини да ја одбере дистанцата.

Секогаш ќе ги чувам нашите заеднички спомени.

Ха, ха...

Знаеш ли дека таа секогаш ми кажуваше дека ќе освои награда за најдобра актерка во Кан?

Секогаш кога се расправавме или кога јас го организирав својот ден на начин со кој таа не се

согласуваше, ми се закануваше дека нема да ми се заблагодари за поддршката во говорот што ќе го одржи кога ќе добие награда во Кан.

Ха, ха...

Нејзината омилена облека?

Фармерки во зима, многу кратки шорцеви во лето. Беше фасцинантно девојче но во секојдневна облека.

Ја мразеше елеганцијата, велеше дека во таква облека се чувствува како маскирана. Всушност, на маскенбалската забава што ја организираше за мојот дваесет и први роденден дојде крајно елегантна: високи потпетици, фустан што ги открива облините, фризура, лесна шминка. Сите беа толку воодушевени што речиси ѝ бев љубоморна! Следниот ден им се врати на фармерките па пријателите почнаа да ја убедуваат да се облекува елегантно бидејќи елеганцијата ѝ прилега. Се сеќавам дека таа тогаш многу се смееше и ништо не им одговори... Го сметаше тоа за шега!

Таа беше мошне витка, сериозно се занимаваше со спорт. Таа особина ја наследи од татко ѝ. Уште како дете, таткото ја водеше на Корнишот² и ја предизвикуваше да трча. Мина трча два часа без да се замори! А по смртта на Џизел, почнала да трча уште повеќе.

Еднаш, откако цела ноќ пиевме, ме одвлече на Корнишот. Ми рече дека трчањето го прочистува телото и ќе не ослободи од пијанството. Не сакав да трчам, ја чекав во автомобилот.

Дали го знаеше тоа за неа?

2 Назив на популарното шеталиште покрај морскиот брег во Бејрут. (Заб. прев.)

Ха, ха...

Велат дека и нејзиниот последен филм е номиниран за наградата во Кан.

Се надевам дека ќе ја освои и дека ќе одржи говор.

Претходните два пати не одржа говор.

Ја гледав на телевизија, ја видов во елегантни фустани, со спортско тело, се слика, ја прима наградата...

Чекав да слушнам како зборува.

Но таа никогаш не зборуваше.

Знам дека е променета.

Изразот на нејзиното лице е променет.

Како да е некоја друга.

Дали ми недостига? Секако...

Но се навикнав на тоа дека е далеку.

Знаеш, кога човек е долго отсутен, станува вест.

Дознав дека нејзините родители починале.

Сигурно се променила.

Оваа земја ги менува луѓето без да се промени самата.

Џулијан со страв ја заврши монтажата на интервјуто.

Дали Мина ќе прифати Ширин да раскажува за нејзиното детство?

Го прочисти текстот од сèто она што би можело да ја вознемири, но...

Го става челото меѓу рацете.

Зошто повторно се вплеткал во нејзината приказна со Карма? Си ветил дека повеќе нема да се меша откако Мина во Париз престана да се дружи со него.

Изгуби две блиски пријателки и целиот свет во

кој живееше со нивните посетители и заеднички пријатели.

Момче од Џунија³ кој во Париз се среќава со Либанци од другите места.

Колку Париз го променил!

Колку го промениле Карма, Мина, Ахмед, Лејла!

Неговиот план беше да стане маченик, а стана некој кој води разговори за културата!

Го обзема чудна желба, го совладува а тој, неспособен да ѝ се спротивстави, ја исполнува: зема камера, ја прицврстува врз полицата која се наоѓа пред него во тесната канцеларија, седнува на своето столче и почнува да ја раскажува својата приказна, токму онака како што Ширин ја раскажа својата.

Вели дека поминал воена обука во детството и дека снимил краток филм за возвишеноста на смртта на патот на заштитата на либанскиот кедар⁴.

„Тој филм беше тема на мојата дипломска работа на студиите по новинарство.

Отидов во Париз за да специјализирам снимање на документарни филмови и така подобро да ѝ служам на мојата кауза. Таму се запознав со две групи Либанци: едната од мене очекуваше јасно партиски да се определам во рамките на паришкиот огранок, додека другата ми предлагаше сосема различен пат.

3 Џунија е град на брегот на Медитеранското море, оддалечен 20 км од Бејрут. Населен е главно со маронитски христијани и за време на либанската граѓанска војна (1975-1990) бројни христијански трговци од Бејрут пронајдоа засолниште во него. (Заб. прев.)

4 Кедар е симбол на Либан и како таков се наоѓа на либанското знаме. (Заб. прев.)

Ги запознав муслиманите а ги запознав и атеистите.

Во себе остро им се спротивставував на муслиманите но во друштво се држев на дистанца и кон нив се однесував со должна почит.

Бев вознемирен.

Но атеистите кои ги запознав ме ослободија од тој немир.

Карма беше една од нив.

Таа ме воведе во новиот свет.

Не бев на повеќе од два партиски состаноци затоа што на нив се почувствував како да сум дел од слика што еднаш случајно ја видов на интернет и ми остана во сеќавањето.

На сликата, рибата плива во мал базен кој е поставен до убавото, широко море. Карма ми обезбеди сигурен излез од малиот базен за да го откријам својот пат до морето и својот пат во морето.

Во почетокот се договорив со неа да не ја критикува мојата поранешна партија во мое присуство. Сè уште чувствував приврзаност кон партијата посебно поради фактот што моето семејство и понатаму беа нејзини членови.

Се насмеа и ми вети дека ќе даде сè од себе и мене тоа ми беше доволно. Во Париз се занимавав со визуелно новинарство и од таму скокнав во Лондон. На крај станав номад кој се сели таму-таму следејќи ги културните настани низ целиот свет.

Многумина се како мене.

Во Париз запознав многу такви како мене.

Отргнувајќи се од либанските партии, кои им го создаваат идентитетот од самото нивно постоење, тие запловија во професионални води и таму се

реализираа, потврдувајќи го на тој начин своето постоење.

Меѓу нив се оние што се поделиле од својата партија и оние што останале во добри односи со неа.

Мина беше негативен лик во екипата на Карма. Не пропушташе ниту една прилика да ја исмее мојата поранешна партија.

На почетокот не можев да ја поднесам.

Повеќе пати ја прекорував, некојпат благо, некојпат луто.

Но таа не отстапуваше од својот став, објаснувајќи го на следниот начин: „Доколку се обидуваме да ги избегнеме точките околу кои не се согласуваме, тие ќе останат како мини во нашиот однос и еден ден можат да го уништат. Да бидеме јасни и директни, брат! Исмејувај ме како што јас тебе те исмејувам. И спротивставувај ми се како што јас тебе ти се спротивставувам! На тој начин ќе го сочуваш нашиот однос, се разбира, доколку сакаш да го сочуваш.“

Го исмејував нејзиното левичарство, потоа нејзиниот анархизам, па нејзината левица. Таа се смееше и возвраќаше: „Јас барем не изгубив невиност со еден кедар!“

Ха, ха...

Со текот на времето ја прифатив.

На крајот почнав со нетрпение да очекувам таа да ме исмејува мене или другите за да можам да се насмеам.

Таа ми рече за својата врска со Карма. Карма тоа го избегнуваше раководејќи се со мислата: „Лека-полека со момчево. Сè уште вирее од него нешто од неговата тајфа!“

Мина тоа ми го рече со острина специфична за

некој кој очекува расправа, кој е подготвен за напад. Како да сакаше преку мене да ѝ се одмазди на својата земја.

Тогаш ништо не кажав но многу размислував...

Дури за малку ќе престанев да се гледам со тие пријатели.

Не се повлеков веднаш, повеќе сакав, недела по објавувањето, тивко да присуствувам на нивните собири.

Немав доволно сила за да се откажам од средбите на кои се чувствував среќен.

Го градев во себе новиот човек и силно сакав да го видам комплетен.

Со време се навикнав на нивната врска.

Откако помина уште повеќе време и откако навлегов во секојдневието на паришкото општество, почнав да го доживувам животот како куп различности.

Се примирав, слушав, дискутирав, дури почнав да го бранам правото на поединецот да располага со својот живот и своето тело.

Поминав долг пат од детството до денес.

Ова група пријатели ми го промени животот.

Карма, Мина, Ахмед...

Со враќањето на Карма можеби повторно ќе можеме да се собираме во Бејрут.

Но Мина...

Мислев дека со моето вчерашно мешање во нивната приказна ќе се ослободам од вината што ја чувствувам кон неа, дека ќе ѝ ги избришам трагите од тагата.

Но помина време и животот е поинаков.

Како човек може лесно да се сретне со своето минато ако сè уште не се помирил со случувањата од минатото?

А како да се помири со случувањата од минатото ако е неспособен да се разбере со себе си и со другиот?

Карма ја украде приказната од Мина па Мина настојуваше да изгради алтернативна приказна која сè уште не е довршена.

Да си ти на нејзино место, Џулијан, што би направил?

Секој ден поминуваш покрај еден разурнат дел од својата душа. Секој ден ги гледаш неговите урнатини покрај својот живот. Ги гледаш долго, додека не се заситиш од нив. А кога ќе се заситиш, се прилагодуваш. Урнатините стануваат секојдневен внатрешен приказ.

Ненадејно од нив доаѓа глас кој укажува дека таму сè уште има живот кој те повикува да дојдеш. Што би направил?

Таа сè уште не ми се јавува.

Ќе чекам.

Таа е професионалец, нема да се повлече од интервјуто.

Но може да се повлече од пријателството, да се повлече засекогаш.

(...)

Најла,

Имам една понуда за тебе. Доколку се согласуваш, ќе ја додадам како ставка во договорот па повторно ќе го потпишеме.

Би сакала да снимам краток филм за еден спомен од војната кој го наведувам во продолжение. Ако

се согласуваш, ќе треба да добијам дозвола од неговата авторка. Прати ми го нејзиниот број или меил за да ја контактирам.

Во очекување на твојот одговор,
Карма

Забелешка: Ова е текстот на споменот
Сеусен (35 години)

„Во средина на осумдесеттите години, во периодот кога секој друг ден некаде се случуваше експлозија, јас и Нахид, ќерката на тетка Нура, која живее карши нас на првиот кат, си игравме домаќинки. Братот на пријателка ми Нахид, како и обично, се плеткаше во играта. Ние не му дозволувавме да си игра со нас освен кога сакавме да имаме мажи во играта, на пример доколку сакавме некој да носи ствари или да скине лисје од јапонската мушмула кое ќе го исечкаме за салата. Тетка Нура ја заврза кесата со ѓубре, ја стави кај вратата и му кажа на Фаиз: „Оди фрли го ѓубрето на сметиштето“. Фаиз го пренебрегна барањето и продолжи да си игра со нас. Тетка Нура повторно му рече да оди да фрли ѓубре, подобро ќе биде за него, но Фаиз се правеше дека не слуша. Се сеќавам дека сето тоа траеше околу час време: тетка Нура, која работеше во кујната, малку малку па ќе му се заканеше на Фаиз со најголема казна доколку веднаш не оди да го фрли ѓубрето, а тој никако да оди.

Ненадејно се слушна силна експлозија и сите разбравме дека експлозијата се случи на местото каде што фрламе ѓубре. Тетка Нура почна да се удира по главата и да вика: „Загина Фаиз... Отиде Фаиз. Господ нека ме земе и мене, зошто го пратив да фрли ѓубре...“ Фаиз, се разбира, не отиде никаде, стоеше кај кесата со ѓубре пред тетка

Нура, само што таа не го гледа, туку плаче, лелека, го оплакува... Ние ѝ кажуваме: „Еве го Фаиз, не отиде на сметиште, не го фрли ѓубрето, жив е!“ А таа не го гледа. Мама ѝ даде да се напие вода со сок од портокалов цвет додека ние се смеевме и покажувавме со прст кон Фаиз, но таа ниту слуша ниту гледа. Тој ден околу половина час без потреба го оплакуваше како луда. Во таа експлозија загинал само еден, ни кажаа дека од експлозијата одлетал три метри во воздух, дека телото му го нашле на една а главата на другата страна. Кога пораснав сфатив дека тетка Нура била реална а не луда, дека сите ние бевме луди, со главата на една, а со телото на другата страна. Се смеевме секогаш кога ќе се видеаме во таа состојба.“

Одговорот ќе стигне за помалку од четвртина час. Но Карма сега се подготвува да испрати друг меил во кој се согласува да објави новела што ја напишал четириесетгодишен маж. Таа веќе е готова и носи наслов „Убив човек“. Се работи, како што насловот открива, за човек што авторот го убил во текот на граѓанската војна кога располагал со оружје, како вистинско така и идеолошко. Го убил и веднаш потоа избегал од сите битки и заминал во Германија. Како војните да ги призиваат војните! Огнената сегашност на Либан го призива неговото крваво минато и ги буди заспиените текстови.

На Карма веќе долго време не ѝ се случило да одобри издавање на две книги во една сезона. Поради тоа, денес се чини среќна. Доколку работата со Наила тешко оди, книгата на писателот убиец е подготвена. Сепак таа е убедена дека нема да има проблем со Наила. Би

се обложила дека Наила бргу ќе излезе од својата криза. Ја познава.

Токму во овој миг пристигнува одговорот на Наила. Карма е изненадена од брзината и се надева дека одговорот е позитивен. Не сака било што да ѝ ја наруши денешната среќа.

„Драга Карма,

Ќе започнам со одговорот на твојот прв меил.

Ми се допаѓа идејата за аеродромот и сега ја разработувам. Почнав да ги допирам цртите на лицето на мојата јунакиња. Таа како од мене да очекува да молчам, да бидем мирна и да слушам.

Почнав да пишувам, ти благодарам, ме познаваш подобро отколку што се познавам себеси. Но сега, повторно ја разгледувам опседнатоста со спомените на тие кои сега се во своите триесетти години. Војната можеме да ја гледаме со различни очи, низ искуствата со различни нивоа на свеста, одговорноста и способноста за носење одлуки.

Зошто да не? Подоцна ќе размислуваме за тоа.

Што се однесува до овој спомен, се разбира дека се согласувам со тебе. Ме вцаша кога го прочитав.

Искрено, вцашена сум од кога го примив. Ги повикав пријателите преку Фејсбук да ми го испратат првото нешто што ќе им падне на ум за војната. Се изненадив кога таа ми ја испрати оваа приказна. Таа е моја пријателка од училишните денови, како деца бевме блиски, животот не раздвои.

Немам нејзин телефон. Ќе ѝ го побарам преку Фејсбук. Дали сакаш јас да ѝ објаснам зошто ѝ пишувам или темата да ја оставам недефинирана за ти да можеш да го претставиш својот проект онака како сакаш?

Патем, таа е позната актерка... Но тебе супер ти

оди комуникацијата со славните... Ха, ха...

Н.“

Карма почувствува страв. Кратко одговара на писмото: „Како се вика таа актерка?“

Одговорот пристигнува веднаш, како да не разменуваат пораки туку разговараат.

„Мина. Ја познаваш? Освоила награди во Кан....“

Откако го прочита тоа, Карма стана од своето столче.

Се упатува кон прозорецот. Гледа надвор.

Чудно се чувствува.

Што се случува? Зошто Мина ненадејно започна да ме прогонува?

Пред да потоне во мисли, бргу и прагматично се враќа во своето столче и ѝ пишува одговор на

Наила:

„Се разбира дека ја познававам, порано и ние бевме пријателки.

Не ѝ праќај порака, можеби јас ќе одам на одмор во Бејрут. Тогаш ќе се сретнам со неа и ќе ѝ ја изложам идејата.

Честитам што започна со пишувањето. Знаев дека ти е потребна само рака што ќе те извлече од драмата што самата си ја создаде!

За прашањето во врска со тие на триесетгодишна возраст навистина може да се расправа, имаш право.

Со среќа,

Карма.“

Се враќа наназад со столчето и размислува. И како што размислува така, со лесно тркалезно движење, со десен палец си ги трие врвовите од двата соседни прста. Ы стига одговорот кој површно го чита. Во него има и смеење и благодарност и љубезност, но таа одвај го погледна.

Сега веќе не е расположена за работа ниту за допишување. Но мора да испрати порака до писателот убиец.

Пишува меил со кој го известува дека се согласува да го објави текстот и го повикува во Париз на разговор околу договорот. Слободен е да го определи времето на состанокот под услов да биде пред годишните одмори или веднаш потоа.

Со пораката приложува примерок од стандарден договор за да го прочита.

Ја испраќа.

Скоро е десет часот. Го гаси компјутерот, излегува од канцеларијата и влегува во празната соба. Утре ќе побара од Далал да го организира патувањето на писателот од Германија во Париз. Го затвора главниот влез. За момент застанува пред да го заврти клучот во бравата.

Го завртува клучот, го врти грбот кон работата и се свртува кон некое место во времето што не е ниту сегашност ниту е минато. Бидејќи минатото, кога ќе се повика, се појавува пред неа надвор од временската класификација.

Ќе се позанимава со него пред да засpie.

И ќе се сретне со Мина.

Мина нема да одбие средба.

Знам дека Мина нема да одбие.

(...)

„Пушењето на овој лет е забрането.“

Зошто упорно го кажуваат тоа.

Пушењето е забрането на сите летови. Зарем одлуките не стануваат општоважечки десет

години од почетокот на нивното применување?
Како: „можете да побарате вода од стјуардесата“.
Капетанот тоа не го кажува.

Да беше Мина тука, ќе се смееше на мојата
раздразливост која со текот на денот и со
случувањата менува форми но не поминува.
Мина... Последен ден. Нема да ја сменам одлуката.
Како во себе да држам затворен вулкан. Со денови
го успивав наспроти неговата волја и, еве, тој сега
се бори да вдише сила и да издише оган.

Утре.

Денес не.

Утре.

Се прашувам дали Далал сега пуши во
канцеларијата.

Не верувам. Таа сака тоа да биде нејзино законско
право. Сигурна сум дека таа госпоѓа нема да
изостане ниту еден ден од работа иако ѝ кажав
да доаѓа два пати неделно, не повеќе. Ми здодеа
да го барам тоа од неа, да инсистирам. Таа не
сака одмор, забавно ѝ е во канцеларијата. Чита,
одговара на пораки наместо автоматизирани
одговори, пишува меилови, ги залева цвеќињата,
пие кафе... Ја сакам.

Таа госпоѓа е неуморна. Две години нè уверуваше,
мене и Мухамед, кои пушиме во горниот дел,
дека е бескорисно да се применува законот во
една канцеларија во која монополот го имаат
пушачите. Две години не ѝ здодеа да прави шеги,
да дава забелешки.. Ха, ха... Нема да ја заборавам
петицијата што ја потпиша и ми ја поднесе во
свое име, барајќи од мене и јас да ја потпишам!
Како таа можела воопшто да замисли дека јас
ќе ја потпишам?! Сепак, ја напиша и ја отпечати.
Одењето на балконот поради пушењето нема

да ѝ одземе многу време, но Далал е упорна, не се откажува. Жената која на почетокот од граѓанската војна ги зеде своите деца и мажот и ги одведе во Франција, без ништо освен облеката на себе, не се откажува. Жената која, откако мажот ѝ набргу почина од срцева болест, ги израсна двете деца работејќи во јавна библиотека, не се откажува.

Нема ни сега да се откаже!

И навистина, еве ја Далал, ја пружа раката до тилот за од грбот да ја помести на градите дебелата, јака плетенка од сребренобелата коса. Еве ја Далал, подготвува нов план, сè уште таен, кој од неа изискува брзо и енергично движење со краткото, округлесто и крепко тело, за да ја наговори ова жена со кратка коса да пуши во канцеларијата а не на балконот.

Еве ја Делал, на која ништо не ѝ се смачува.

Еве ме и мене, се подготвувам за експлозија на еден вулкан роден во миг на смаченост. Чудно е како животите на Либанците се вкрстуваат во една главна точка, а тоа е војната. Војната ги промени животите на едни, им ги оконча на други, но има свое место во секој разговор, како обична постојка во сеќавањето на необичен контекст...

Како еден од ликовите на кој му се случила посебна животна приказна а не трагедија на цел еден народ.

Лик кој повторно се појавува во секоја приказна, како дух кој ја опседнува куќата. Дух што го призива сеќавањето. Сеќавањето што за себе секогаш наоѓа оправдувања.

Либанската јавна безбедност:
Кога последен пат си била во Либан?

Пред две години.

Ух, зошто толку долго не си била кај нас?

Карма бледо се насмевнува.

Тој не продолжува со проверка на документите. Го чека нејзиниот одговор.

Таа не одговара. Загадочен миг. Нема да го прекине.

Тој се смее прилично гласно, како да мисли дека таа се шегува, и се враќа на проверката на документите.

Се чини дека не сакаш многу да зборуваш.

А се чини дека ти баш сакаш.

Бргу ја крева главата за да провери дали таа се подготвува да се расправа со него, но ја наоѓа со шеговита насмевка на усните.

Таа насмевка не ѝ беше на лицето кога му одговори, но бргу ја извлече од себе слушајќи го својот внатрешен глас кој ѝ кажува за убавото однесување кон носителите на воени униформи во Либан.

Ха, ха, ха - се смее тој.

Ха, ха, ха – кокетира таа.

Перчете се, нишете се коњи, танцувајте со невестите на нокта

Перчете се, коњи!

Тој го става либанскиот печат во францускиот пасош.

Таа го зема назад а со него и својот либански идентитет.

Се упатува кон куферите.

Го вклучува својот француски мобилен. Му се јавува на Џулиан:

Пристигнав.

Добредојде! Ја донесе светлината во Бејрут! Јас сум надвор.

Зошто дојде на аеродром? Ти кажав дека ќе земам такси! Јас ти се јавив само за да ми го дадеш бројот од таксито!

Ја сум вашиот такси, мадам!

Ха, ха, мерси.

Карма, земи ни некоја жестока пијачка, дома не чека долг разговор.

Си ми ја подготвил собата?

Да. Ти подготвив и едно изненадување.

Еве ги куферите, се гледаме.

Го крева својот куфер. Го спушта на земјата.

Ја извлекува железната рачка и тргнува. Се враќа неколку чекори наназад до фришопот. Од рафтот зема шише *Гленморанџи Сингл молт* виски.

Размислува. Зема уште едно. Едното шише ќе му го подари на Џулијан во знак на благодарност за неговото гостопримство а другото ќе го испијат заедно. Го плаќа својот алкохол. Излегува од затворениот простор под отвореното небо на Бејрут.

Само што излезе од коридорот за патниците што се враќаат во својата татковина, срцето почна забрзано да ѝ чука.

Очите ѝ се вкочануваат во нејасен поглед исполнет со мачнина. Телото ѝ станува олицетворение на задушувањето.

Една длабока дупка ја влече во својата внатрешност.

Треперење во погледот.

Мина!

Мина е тука!

Нема други мисли во главата.

Мина е тука!

Колку е убава таа жена!

Не може да биде поубава!

Мина се насмевнува.
Што ја донесе тука?
Што да правам?
Се насмевнувам...
Ми дава знак со раката да ѝ се доближам.
Џулијан, не го гледам Џулијан... Тука е, до неа.
Од надвор сè уште изгледам цврсто. Ќе им мавнам
со рака. Брзо ќе се соземам. Не сум некој што
лесно ќе се распадне. Ни сега нема да бидам таква.
Им се доближувам со лажна леснотија, сè уште со
насмевка на лицето.
Кое убаво изненадување!
Добредојде!
Благодарам! Добро те најдов! Џулијан, требаше
да ми кажеш додека бев внатре. Ќе земав за Мина
макар цигари. Сè уште пушиш?
Да, помалку. Ајде дојди! Гладна сум, ве канам на
ручек во чест на твојот роденден.
Карма, денес ти е роденден?! Колку години
направи?
Триесет и седум.
На лицето на Мина го прочита изразот што долги
години не го видела.
Прочита длабока сила во душата. Прочита мир.
Мир на некој што се ослободил од надежта.
Загрижена е.
Се радува.
Се воздржува.

Повели, објасни ми што се случи?! Сега си во
добри односи со неа?! Се чувствувам глупаво. Како
си можел тоа да ми го направиш?
Смири се, сега ќе се врати! И потоа биди смирена,
Мина е смирена, ти си хистерична!

Би сакала да те видам на мое место, што би направил! Бев подготвена да...

Да сум на твое место, би те гушнал и кажал фала што ми го подготви теренот пред да дојдам. Викаш на мене наместо да ми се заблагодариш. Тивко! Доаѓа...

Ми го подготви теренот?! Ти...

Мина ја фаќа рачката од вратата на автомобилот перчејки се во својот зелен шорц и белата блуза што ѝ паѓа од рамото, кое од сонцето поприми топла бакрена боја.

Брзо и елегантно влегува во автомобилот. Кесата со три газирани пијалоци и уште една со четири сендвичи од фалафел и шест дополнителни топчиња фалафел ги става во skutот на Џулијан. Пред да тргнаат од аеродромот, тој се обиде да ја наговори Карма да седне на предното седиште но таа си изнајде изговор дека треба да остане во близина на својата торба поради..., и промрмори нешто без да објасни. Мина ништо не праша туку бргу ѝ ја отвори задната врата за да седне до својата торба а самата се упати код предното седиште.

Ве поканувам во „Фалафел Цион“, – им рече додека на аеродромскиот паркинг го врзуваше појасот. – Сè уште сакаш фалафел, нели? – продолжи гледајќи ја во ретровизорот со цврст, непоколебив поглед. Многу!

Тргна со автомобилот кон „Фалафел Цион“ и не се мешаше во разговорот што Џулијан го водеше со Карма, иако Карма не сакаше да учествува во било каков разговор.

Барем да молчи.

Мина сега ја затвора вратата од левата страна, ја пружа десната рака кон кесата со фалафел која се

наоѓа во скутот на Џулијан, од кесата вади хартија во која е само една топка фалафел и ја принесува директно кон устата. Но пред да ја стави в уста кажува:

Почасти ме, чичко Цион!

Крв да ти се стори! – ѝ кажуваме.

Ќе продолжиме да ја слушаме Фејруз?

Те молам.

Го запали моторот со што гласот на Фејруз стана појак. Таа малку го стиша додека потпевнуваше со него:

Сè уште ти значи есен... мmmm.

Прекрасниот мирис на фалафел го исполни просторот. Пред да тргне таа ги праша:

Сакате да јадеме на Корнишот или не можете да чекате, ќе јадете сега додека ве возам дома?

Ми недостасуваше Корнишот. Ќе чекам.

И јас ќе чекам, - кажува Џулијан а насмевката, од уво до уво, не му се симнува од лицето.

Тој е, се чини, најсреќен поради ова средба, како да ги повратил интимните мигови кои биле сведоци на неговото второ раѓање во Париз и блискоста што не може да ја најде на ни едно друго место. “Тоа се пријателите со кои човек го поминува животниот век, тука и таму, со средби и разделби. Тие се вакви, безбедни како домот. Те смируваат како некој мирис од детството.”

Таков е и Џулијан. Такви се неговите мисли, но тој ни една мисла нема да изговори. Доколку го чујат, година дена ќе се смееја. Посебно Мина. Ха, ха...

Додека Фејруз пее, Карма го гледа градот.

Ништо во него денес не личи на она од вчера.

Но чувството е исто. Опуштање на бреговите на претпазливоста.

Чудно... Што е тоа во градот што е поинакво од

она што беше пред години?

Бејрут остава впечаток дека е различен, дека многу се менува, но тој, всушност, не се менува.

Една зграда тука, еден ресторан таму... А сè друго црсто стои на своето место.

Сè во него денес личи на она што беше вчера.

Ти се вовлекува под кожата како град што целосно те обзема, те разоткрива, спие во тебе и те каснува. Како мирис на јасминот... Како мачка...

Бејрут е како мачка, питом но див.

Ха, ха...

Од каде Мина ја црпи својата смиреност?

Од таму од каде што јас треба да ја црпам својата.

Би сакала да излезам од себе, да влезам во неа, да ја разберам.

Тоа не е потребно, Карма. Ја знаеш приказната.

Ти ја напиша.

А таа ја живее приказната што ти ја напиша.

Нема да ја живее на начин како што ти очекуваш.

Како можеше да помислиш дека, после толку долго време, ќе биде иста?!

Зарем заборава дека таа често се менува? Зарем

заборава дека таа, навистина, не ги заборава

нештата, туку ги остава зад себе сè додека не

добие потреба повторно да ги повика.

Мина ги заклучува вратите со сето она што се

наоѓа внатре, затоа што од затворените соби ќе го

извлече она што ќе ѝ затреба и кога ќе ѝ затреба,

пред камерата или далеку од неа.

Таа, вистина, не заборава, туку занемарува.

Ми се враќаш секогаш кога небото се стемнува, како ветерот што лесно почнува да дува.

Песната се повторува од почеток.

Се прашувам дали и приказните се повторуваат.

Мина бара место за паркирање долж морскиот брег.

Прости, ја ставив песната на автоматско повторување.

Зошто „прости“? Многу ја сакам.

А ти, Карма? Колку што се сеќавам, немаш проблем со оваа песна.

Не се сеќавам дека ти толку многу ја сакаш.

Имам пријателка од која научив да ја сакам.

Ах, убаво!

Која ѝ е таа пријателка?

Што имам јас со тоа?

Дали ме заборави, се прашувам. Дали ме запостави? Или со тоа запоставување ме привлекува кон себе?

Бејрут те заборава кога ќе отпатуваш, но секој ден упорно те известува дека оди по својата животна патека, независно од тебе, па се врзуваш за него како за недовршена љубовна приказна... Се врзуваш за него и копнееш по него.

Ова патување е исправна одлука... Од него нема да се вратам онаква каква што дојдов. Се надевам дека нема да се вратам со поголемо чувство на горчина.

Но Бејрут овој пат, а можеби и секој пат.... Се прашувам дали ја одразува духовната состојба на оној што го гледа. Како и секој друг град, тој кај мене поттикнува некоја тага... Тага со вкус на оптимизам... Чудно.

Но и тоа чудно чувство во Бејрут се граничи со оптимизам. Како тајна љубовна приказна која копнее по уживање во чувството на грев кое ја исцрпува но таа не се откажува.

Мина повторно ги земала уздите во своите раце и се чини дека ќе го води минатото во иднината

каква што таа ја посакува.

Дали тоа ти пречи?

Да, ми пречи. Но ми се допаѓа идејата.

И ми се допаѓа да се однесувам кон познатиот град како неоптоварен турист кој само на некое време се врзува за местото. „Некое време“... Филмот на Елија Сулејман⁵... Мина треба да работи со него... Го гледаше ли филмот „Некое време“ на Елија Сулејман?

Мислиш на „Преостанатото време“⁶? Секако.

„Преостанатото“, точно, извини. Дали размислуваш за тоа да зборуваш со него, можеби да работиш со него?

Сите свои филмови тој ги снима во Палестина, а јас немам странски пасош.

Јасмин Хамдан⁷ работеше со него! Ја слушна ли музиката на филмот?

Го гледав филмот, Карма. Секако дека ја слушнав и музиката, ха, ха... И патем, многу ми се допадна.

Само што Јасмин може да прави музика кај и да е.

Сакам да кажам, не мора да оди во Палестина.

Но ти работиш и во продукција, не мораш

задолжително да глумиш во филмот.

Но мојата работа е глума, Карма, тоа е мојата јака

5 Елиа Сулеиман (роден во Назарет во 1960 година) е палестински сценарист, режисер и глумец. Најпознат е по својот филм „Божествена интервенција“, кој ја освои наградата на жирито на Меѓународниот филмски фестивал во Кан во 2002 година. (Заб. прев.)

6 Делумно биографски филм на Елиа Сулеиман од 2009 година, кој ја раскажува историјата на едно палестинско семејство од Назарет, од основањето на Државата Израел до денес. (Заб. прев.)

7 Јасмин Хамдан (родена во Бејрут во 1976 година) е една од најпознатите имиња на арапската алтернативна музика. Пишува и музика за филм, вклучувајќи го филмот „Преостанатото време“ на Елиа Сулејман. (Заб. прев.)

страна.

Точно.. Не знам... Би било убаво да работиш со него... Џулијан, ожени се со Мина за да добие француски пасош.

Зошто ти не се венчаш со неа за да добие француски пасош!? Јас сум сега вљубен до уши, не сум слободен за женидба.

Ха, ха, не бидете толку самоуверени. Кој ви кажал дека јас би сакала некој од вас двајца. Еден е психички нестабилен а една е....

Една е што?

Ајде, излегувајте! Тука има клупа. Имам и масичка на расклопување. Џулијан, земи ја од багажникот!

Ги зеде кесите од неговиот скут и бргу излезе од автомобилот, сè уште со насмевка на лицето.

Изгледа дека не беше вознемирена поради она што го рече а што остана недоречено.

Па таа живее во Бејрут каде што сè останува недоречено.

А јас, јас од целиот разговор ја слушам само вознемиреноста како брмчи на сите страни.

Тие разговори... Би сакала да ги нема!

Или барем да бидат проследени со превод на она што останало сокриено во нив.

Дали тоа е непријателство или напната блискост?

Ти нема да ни се придружиш?

Не, мили, извини... Имам работа.

Каква работа?! Филмот отиде во Кан.

Честито, Мина! Многу се израдував кога слушнав.

Се израдува поради мене или поради Пјер Боном?

Ха, ха... Сигурно поради тебе.

Ништо не е сигурно. Ајде, одите си! Имам работа.

Ќе се слушнеме. А да ручаме или вечераме заедно

некој ден, Карма? Остануваш месец дена, како што
разбрав од Џулијан, нели?

Да, еден месец. Секако ќе вечераме заедно. Јас
честам.

Утре?

Во сабота.

Уште подобро.

Договорено. Мина, ти благодарам на сè.

На што? Ако не би дошла тебе да те пречекам на
аеродромот, мадам Карма, за кого би дошла?

Се смеат. Мина почнува збогувањето да го
приведува кон крај со палење на моторот. Тие
двајца ги затвораат вратите.

Таа тргнува со својот убав темносин автомобил
додека Карма ја свртува главата кон Џулијан
со очи исполнети со повеќе прашања од што
погледот може да ги постави...

Сега разбра зошто за разговорот е потребен
виски... Повели, после тебе!

Культуртрегер

T +385 01 461 61 24, F +385 01 461 61 23

info@booksa.hr, www.booksa.hr

УРЕДНИК Миљенка Буљевиќ

ПРЕВОД Маријана Кавчиќ

ЛЕКТУРА И КОРЕКТУРА Ана Савеска

ОБЛИКУВАЊЕ $\mathbb{R}^n$

ПИСМА Canela

ХАРТИЈА Сплендорлукс Россо 250гр, Боок Холмен 80гр

ПЕЧАТ Универзитетски печат, Загреб

ТИРАЖ 300

Печатењето на оваа публикација финансиски е поддржано од Град Загреб и од Министерството за култура на Република Хрватска.

Печатењето на оваа публикација финансиски е поддржано

од Фондацијата „Култура нова“. Мислењата изразени во оваа публикација ги одразуваат единствено мислењата на авторите и не мора да го изразуваат ставот на Фондацијата „Култура нова“.

Финансирано од средствата на Европската унија. Изнесените

ставови и мислења се на авторите и не мора да се совпаѓаат со

ставовите и мислењата на Европската унија или на Европската

изврšna agencija za obrazovanje i kultura (EACEA). Nitu

Европската унија ниту ЕАСЕА не може да се сметаат одговорни за

нив. Загреб, март 2024.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne

i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001230168.

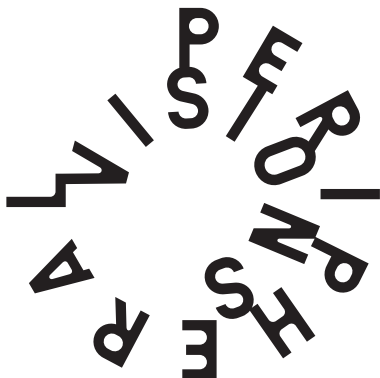
**Financira
Europska unija**

ЦЕНА 9 EUR

9

||789538||256264

Мислењата изразени во оваа публикација ги одразуваат единствено мислењата на авторите и не мора да го изразуваат ставот на Канцеларијата за здруженија на Владата на Република Хрватска.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge